

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ŞÂH GARÎB MÎRZÂ GARÎBÎ DÎVÂNİ
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)**

Nadim GÖK

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yakup KARASOY**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

EKİM 2019

**ŒÂH GARİB MİRZÂ GARİBÎ DİVÂNI
(GİRİŒ-İNCELEME-METİN-DİZİN)**

Nadim GÖK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

EKİM 2019

Nadim GÖK tarafından hazırlanan “ŞÂH GARÎB MÎRZÂ GARÎBÎ DÎVÂNI (GİRİŞ - İNCELEME-METİN-DİZİN)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY~~ ~~ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Unvanı Adı SOYADI : Prof. Dr. Yakup KARASOY

Anabilim Dalı, Üniversite Adı Türk Dili ve Edebiyatı , Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezi, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

.....

Başkan : Unvanı Adı SOYADI : Prof. Dr. Paşa YAVUZARSLAN

Anabilim Dalı, Üniversite Adı : Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

.....

Üye : Unvanı Adı SOYADI Doç. Dr. Habibe YAZICI ERSOY

Anabilim Dalı, Üniversite Adı : Türk Dili ve Edebiyatı , Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

.....

Tez Savunma Tarihi: 11/10/2019

Jüri üyeleri tarafından YÜKSEK LİSANS tezi olarak uygun görülmüş olan bu tez Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Figen ZAİF
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

Nadim GÖK

05/11/2019

ŞÂH GARÎB MÎRZÂ GARÎBÎ DÎVÂNÎ
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)
(Yüksek Lisans Tezi)

Nadim GÖK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ekim 2019

ÖZET

Bu çalışmada Şâh Garîb Mîrzâ'ya ait Klasik Çağatay Türkçesi döneminde yazılan Şefika Yarkın tarafından 2010 yılında yayımlanan Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı'nın matbu baskısı elde edilerek incelenmiştir. Çalışmamız Giriş, Çağatay Türkçesi ve Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı, İnceleme, Metin, Dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Girişte çalışmamızın amacı, önemi ve sınırlılıkları anlatılmış, ikinci bölümde Çağatay Türkçesinin dönemleri, Mîrzâ Garîbî'nin hayatı, kişiliği ve Garîbî Dîvânı'nın muhtevasına değinilmiştir. Buradaki amacımız Çağatay Türkçesinin dönemlere ayrılışıyla ilgili değişik görüşlere yer vererek Garîbî Dîvânı'nın hangi döneme ait olduğunu belirlemek, hayatı hakkında çok az bilgi bulunan Mîrzâ Garîbî'nin yaşamını, kişiliğini, içinde bulunduğu sosyal hayatı göstermek, Garîbî Dîvânı'nın bulunuşu ve muhtevasını belirtmektir. Daha sonra çalışmamızın İnceleme bölümünde eserin imlâ ve dil özelliklerini verdik. Bu bölümde eserin ayrıntılı bir gramerini hazırlamak yerine Çağatay Türkçesi üzerine yapılan gramer çalışmalarında az bulunan ya da onlarda hiç bulunmayan özellikleri vermeye çalıştık. Metin bölümünde metni aslına uygun şekilde tespit etmeye çalıştık. Dizin bölümünde Şiban Han Dîvânı'nın dizin bölümündeki sıraya ve diğer hususlara uymaya özen gösterdik. Çalışmamızın kaynakça kısmında sadece yararlandığımız kaynakları vermeye çalıştık. Üzerinde çalıştığımız Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı'nın asıl nüshasının bir sayfası ve metnin matbu baskısından örnekler tezimizin sonunda yer almıştır.

Bilim Kodu : 30102
Anahtar Kelimeler : Şâh Garîb, Garîbî Dîvânı, Garîb Mîrzâ, Çağatay Türkçesi, Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı, Herat 15. Yüzyıl.
Sayfa Adedi : 333
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Yakup KARASOY

SHAH GHARİB MIRZA GHARİB'S DİVAN
(INTRODUCTION-EXAMINATION-TEXT-INDEX)

(M.Sc. Thesis)

Nadim GÖK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

October 2019

ABSTRACT

In this study facsmile of Shah Gharib Mirza Gharib's Divan is obtained and examined, which released by Sefika Yargın in 2010. Gharib's Divan is written in period of classical Chagatai Turkish. This study contain introduction, analysis, text and index. In introduction section is explained about periods of Chagatai Turkish, Mirza Gharib's life and his personality and Gharib's Divan content. Our aim in this section is to determine which period the Gharib's Divanı belongs to, giving different opinions about the division of Turkish into periods, explain about Mirza Gharib's life, personality and social enviroment at that time, discovery of Divan and explain about content of Divan. In the analysis section are explained spelling and language characteristics of the work. Instead of prepare the detailed grammer of the Divan, is prefered explain things, which other sources don't include. For the index section Shiban Khan's Divan is taked as an example. Only used sources is writted as references. Copy of the a page of the original Divan and facsmile of Divan's are added. Shah Gharib, Shah Gharib's Divan, Mirza Gharib.

Science Code : 30102
Key Words : Shah Gharib, Shah Gharib's Divan, Mirza Gharib, Chagatai Turkish's Divan, Herat (now in Afghanistan), 15th century
Page Number : 333
Supervisor : Prof. Dr. Yakup KARASOY

TEŞEKKÜR

Burada Eski Trke zerine dersler aldığım hem bana hem de yetiŐtirdiđi yzlerce ğrenciye emeği geçen limlerimizden Sayın Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun hocama en içten teŐekkrlerimi sunmayı bir borç bilirim. Tez konumun belirlenmesinde, araŐtırılmasında ve incelenmesinde desteğini esirgemeyen, değerli bilgilerini bizlerle paylaŐan, samimi sohbetleriyle bizlere her alanda katkıları olan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Yakup Karasoy'a Őkranlarımı sunuyorum. Ayrıca tezimi titizlikle inceleyen, tez savunmasında bana nerilerde bulunan, farklı bakış açılarını gsteren kıymetli hocalarım ve tez jrim Sayın Prof. Dr. Paşa YAVUZARSLAN ve Sayın Prof. Dr. Habibe YAZICI ERSOY'a , çalıŐmamda birincil kaynak olarak kullandığım matbu baskıyı yayımlayan Sayın Şefika Yarkın'a, tez dnemimde alanımızla ilgili merak ettiğim sorulara cevap veren ArŐ. Gr. İbrahim Yılmaz'a ve bana rahat bir çalışma ortamı sunan eŐim Dr. Seher Candan Gk'e teŐekkr ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
1. GİRİŞ	1
2. ÇAĞATAY TÜRKÇESİ VE ŞÂH GARÎB MÎRZÂ GARÎBÎ DÎVÂNİ.....	3
2.1. Çağatay Türkçesi.....	3
2.1.1. Klasik Dönem	4
2.2. Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî.....	5
2.2.1. Hayatı	5
2.2.2. Kişiliği.....	5
2.3. Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı	6
2.3.1. Dîvân'ın Bulunuşu	6
2.3.2. Dîvân Üzerine Yapılan Araştırmalar ve Çalışmamızın Kapsamı	6
2.3.3. Dîvân'ın Özellikleri	7
2.3.3.1. Eserin nüshası ve özellikleri.....	7
2.3.3.2. Matbu baskının özellikleri.....	8
2.3.4. Dîvân'ın Muhtevası.....	8
3. İNCELEME	11
3.1. İmlâ Özellikleri	11
3.1.1. Ünlülerin Yazılışı.....	11
3.1.1.1. a ünlüsünün yazılışı	11
3.1.1.2. e ünlüsünün yazılışı	11

	Sayfa
3.1.1.3. é ünlüsünün yazılışı	12
3.1.1.4. ı, i ünlülerinin yazılışı	12
3.1.1.5. o, ö ünlülerinin yazılışı	12
3.1.1.6. u, ü ünlülerinin yazılışı	12
3.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı.....	13
3.1.2.1. p ünsüzünün yazılışı	13
3.1.2.2. ç ünsüzünün yazılışı	13
3.1.2.3. ng ünsüzünün yazılışı	13
3.1.2.4. s ünsüzünün yazılışı.....	13
3.1.2.5. t ünsüzünün yazılışı	13
3.1.3. Arapça ve Farsça Kelimelerin Yazılışı	14
3.2. Dil Özellikleri.....	14
3.2.1. Ünlü Uyumu.....	14
3.2.1.1. Damak (kalınlık-incelik) uyumu	14
3.2.1.2. Dudak (düzlük-yuvarlaklık) uyumu	16
3.2.1.2.1. Dudak uyumunun bulunduğu ekler	16
3.2.1.2.2. Dudak uyumuna girmeyen ekler	16
3.2.2. Ünlü Değişmeleri	18
3.2.2.1. İlk hecede é - i değişmesi	18
3.2.3. Ünsüz Değişmeleri	19
3.2.3.1. b- meselesi	19
3.2.3.2. -b > -w > -v > -y	20
3.2.3.3. -b > -w > -v	20
3.2.3.4. -đ- / -đ > -y- / -y	20
3.2.3.5. k - ğ meselesi	21
3.2.3.6. -k- > -ğ-	21

	Sayfa
3.2.3.7. -k- > -h-.....	21
3.2.3.8. t- / d- meselesi	21
3.2.3.9. -p- > -f-	22
3.2.4. Ünlü Birleşmesi.....	22
3.2.5. Ünsüz İkizleşmesi	22
3.2.6. Zamir n'si	23
3.2.7. Topluluk Sayı Sıfatları	23
3.2.8. Fiil+fiilden Oluşan Birleşik Fiiller.....	23
3.2.9. Kipler	23
3.2.10. Bildirme Kipi	25
3.2.11. -y, -a Zarf Fiili.....	25
3.2.12. Batı Türkçesi Özellikleri	25
3.2.13. Diğer Hususlar	26
4. METİN.....	27
4.1. Metni Kurarken Uyulan Esaslar	27
5. DİZİN.....	99
5.1. Dizin Sırası.....	99
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	315
KAYNAKLAR	317
EKLER.....	319
EK-1. Metnin Tıpkıbasımından Örnek	320
EK-2. Metnin Matbu Baskısından Örnekler	321
ÖZGEÇMİŞ	333

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

آ, ا, ه, ه	a	ل	l
ه, ا	e	م	m
پ, پيا	é	ن	n
ب	b,p	نگ	ng
پ	p	و	v
ت	t	ؤ, وَا	o, ö
ث	s	و, او	u, ü
ج	c, ç	ه	h: a, e
چ	ç	ی	y
ح	h	ی ; اي	ı, i
خ	h		
د	d		
ذ	z		
ر	r		
ز	z		
س	s		
ش	ş		
ص	ş		
ض	đ, ž		
ط	ţ		
ظ	z		
ع	‘		
غ	g		
ف	f		
ق	q		
ك	k		

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AR.	Arapça
BK.	Bakınız
BT	Batı Türkçesi
C.	Cilt
ÇEV.	Çeviren
ÇT	Çağatay Türkçesi
DT	Doğu Türkçesi
ET	Eski Türkçe
FAR.	Farsça
HZL.	Hazırlayan
K.A.	Kişi adı
KRŞ.	Karşılaştırmamız
KT	Karahanlı Türkçesi
S.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
VB.	ve benzeri
YAY.	Yayınlar

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı Şâh Garîb Mîrzâ'ya ait Klasik Çağatay Türkçesi döneminde yazılan Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı'nı dil bilgisel ve sözlüksel açıdan incelemek, alana ait başka kaynaklarla eseri karşılaştırarak bu eserin Türk dilinin gelişme sürecine katkısını belirlemektir. Bunun yanında Çağatay Türkçesinde imlâya dayalı açıklığa kavuşmayan bazı ünlülerin yazılmasında, dil bilgisiyle ilgili bazı karşılaştırmaların ve değerlendirmelerin yapılması hususunda çalışmanın bazı belirsizlikleri gidereceği düşünülmektedir. Ayrıca Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı Latin harflerine ilk kez aktarılarak dil bilgisel açıdan incelenmiş, dizini hazırlanmış bu kapsamda filoloji alanına fayda sağlaması amaçlanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Çağatay Türkçesi, Çağatay Türkçesinin dönemleri ve eserimizin hangi döneme dâhil olduğu belirlenmiş, hakkında çok az bilgi bulunan Mîrzâ Garîbî'nin hayatı ve kişiliği hakkında bilgiler verilmiştir. Akabinde Garîbî Dîvânı'nın nasıl bulunduğu, matbu baskının elimize nasıl geçtiği ve bu süreçte izlenen yol anlatıldı. Garîbî Dîvânı'nın muhtevası kısmında eserdeki şiirlerden örneklerle şairin edebî kişiliği hakkında bilgiler verildi.

Araştırmanın üçüncü bölümünde eserin imlâ ve dil özellikleri incelendi. Bu bölümde eserin ayrıntılı bir gramerini hazırlamak yerine Çağatay Türkçesi üzerine yapılan gramer çalışmalarında az bulunan ya da onlarda hiç bulunmayan özellikler veirlmeye çalışıldı. Çünkü Çağatay Türkçesi için ayrıntılı bir gramer çalışmasının söylenen şeylerin tekrarından ibaret olacağı aşıkardır. Dil incelemesini yaparken ses ve şekil bilgisi gibi bir ayrıma girmeden belirlenen ayırıcı bazı özellikler aktarıldı.

Tezin metin bölümünde metin matbu baskısına uygun şekilde transkripsiyon alfabetiyle gösterildi. Metnin kurulmasında /é/ ve / i/ sesinin belirlenmesinde, bazı ağız özelliklerinin ve Farsça tamlamaların okunmasında zorluklar yaşandı. Metin kurulurken izlenen yol maddeler halinde belirlendi. Dizin bölümünde Şiban Han Dîvânı'nın dizin bölümündeki sıraya uyulmaya özen gösterildi.

Çalışmanın sonraki bölümlerinde ise Sonuç ve Öneriler, Kaynaklar, Ekler (Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı'nın asıl nüshasının bir sayfası ve metnin matbu baskısından bazı örnekler) ve Öz geçmiş bulunmaktadır. Kaynakça kısmında ayrıntılı kaynak vermek yerine sadece yararlanılan kaynaklar verildi.

2. ÇAĞATAY TÜRKÇESİ VE ŞÂH GARÎB MÎRZÂ GARÎBÎ DÎVÂNÎ

2.1. Çağatay Türkçesi

Orta Asya grubu içerisinde olan Çağatay Türkçesi 15. yüzyıl başından 20. yüzyılın başlarına kadar Karadeniz, Kafkas Dağları, Hazar Denizi ve Müslüman olan bütün Kuzey ve Doğu Türklüğünün yazı dilidir (Ercilasun 2004: 404). Günümüz Türk lehçeleri içerisinde Özbek Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesi, Çağatay Türkçesinin en yakın takipçileridir. Çağatay Türkçesinin 20. yüzyılın başlarına kadar süren egemenliği Rusların Buhara (1868), Hive (1873) ve Hokand (1876) hanlıklarını işgalinin ardından bir süre Sart adı altında devam etmiş; 1921 yılında yerini Özbek Türkçesine bırakmıştır (Eckmann 2003: 11). Çağatay Türkçesi üzerine yapılan araştırmalar sonucunda bu devrin hangi dönemlere ayrıldığı ile ilgili değişik görüşler ileri sürülmüştür. A.N. Samayloviç 1928 yılında Leningrad'da yazdığı makalesinde İslamî Orta Asya edebî Türk dilini aşağıdaki devirlere ayırmıştır :

1. Karahanlı Türkçesi veya Kaşgar Türkçesi (11. - 12. asır)
2. Kıpçak – Oğuz Türkçesi (13.- 14. asır)
3. Çağatayca (15. - 19. asır)
4. Özbekçe (20. yy) (Eckmann 2003: 15)

Çağatay Türkçesi için özel bir sınıflandırma da Fuad Köprülü tarafından verilmiştir (Köprülü 1988: 271-323):

1. Erken devir Çağatayca (13.- 14. yy)
2. Klasik öncesi Çağatayca (15. yy ilk yarısı)
3. Klasik Çağatayca (15. yy ikinci yarısı)
4. Klasik Çağataycanın devamı (16. yy)
5. Çöküş Devri (17.-19. yy)

M.A. Şçerbak 1953 yılında yayımlanan makalesinde Çağatay Türkçesi yerine Eski Özbekçeyi kullanmış ve 10. Yüzyıldan itibaren bugüne kadarki Eski Özbekçeyi şu devirlere ayırmıştır :

1. İlk Devir (10.-13.yy)
2. İkinci Devir (14.-17. yy)
3. Üçüncü Devir (17. -18. yy) (Eckmann 2003:16)

Çağatay Türkçesi hakkında birçok kayda değer araştırma yapan Janos Eckmann, yapılan tasnifler ve kendi çalışmalarından hareketle İslâmî Orta Asya edebî Türk dilini aşağıdaki devirlere ayırmanın mümkün olabileceğini belirtmiştir:

1. Karahanlıca ve Hakaniye Türkçesi (11.-13. yüzyıllar)
2. Harezmi Türkçesi (14. Yüzyıl)
3. Çağatayca (15. Yüzyıl-20. Yüzyılın başlangıcı)

Çağatay Türkçesini de kendi içinde üç gruba ayırmıştır:

1. Klasik Öncesi Devir: 15.yy başlarından 1465 yılına kadar olan zamanı içine alır.
2. Klasik Dönem: 1465- 1600 yıllarına arasına tekabül eder.
3. Klasik Sonrası Dönem: 1600 – 1921 yılları arasındadır (Eckmann 2003:17).

20. yüzyılın başlarına kadar geniş bir coğrafyada edebî bir dil olarak kullanılan Çağatay Türkçesinin bizi ilgilendiren kısmı klasik dönemdir.

2.1.1. Klasik Dönem

Üzerine çalışma yaptığımız Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı dil özellikleri ve yazıldığı dönem itibariyle A.N. Samayloviç'in *Çağatayca*, Fuad Köprülü'nün *Klasik Çağatayca*, M.A. Şerbak'ın *İkinci Devir* ve Janos Eckmann'ın *Klasik Dönem* diye tanımladıkları döneme denk gelmektedir.

Klasik devir 1465-1600 yıllarını içine alan Herat'ın siyasî, sanatsal ve kültürel bir merkez olarak Çağatay Türkçesinin altın dönemini geçirdiği dönemdir diyebiliriz. 1469 yılında tahta çıkan ve kırk yıla yakın saltanat süren Hüseyin Baykara ile başta edebiyat olmak üzere birçok sanat dalında eser veren Alî Şîr Nevayî'nin başlattıkları dönemdir . Eckmann bu dönemin başlıca temsilcilerini şöyle sıralar : Nevayî, Hüseyin Baykara, Hamidî, Muhammed Salih, Şeybanî, Ubeydî, Bâbur, Bayram Han, vb. (Eckmann 2003:17).

XV. yüzyılın ikinci yarısında yüksek zümre arasında Farsçanın çok iyi bilindiği, bu dille şiir yazan birçok şairin yetiştiği halde bilhassa Baykara- Nevayî devrinde Farsça yanında Türkçe de değer kazanmış, şairlerin bir kısmı artık Türkçe şiirler de yazmaya başlamıştır (Eraslan 1993: 168-176). Klasik devir, Çağatay edebiyatının millî zevk, millî bilinç itibariyle zirveye ulaştığı, Farsça şiir yazanlara karşı Türkçe savunulduğu, Türkçe ile muazzam eserler ortaya konduğu bir dönem olmuştur. Çağatay edebiyatının en güçlü kalemlerinin bu dönemde eserler ortaya koyması dönem içinde yaşayan Türkçe ve Farsça

şairler yazan şairleri etkisi altına almıştır. Şüphesiz dönemin en büyük âlimi Alî Şîr Nevayî'nin etkisi sadece Herat'la sınırlı kalmayıp büyük bir coğrafyaya yayılmıştır. Hem kendi dönemindekilere hem de kendinden sonrakileri kendini hayran bırakmıştır. Bu etki o kadar güçlüdür ki klasik sonrası dönem eserlerinde konular kısmen değişse de klasik devrin şekil ve kalıpları kullanılmıştır. Çağatay Türkçesinin altın çağının klasik devir olmasının en önemli sebeplerinden bazıları, siyasî olarak Alî Şîr Nevayî gibi şairlerin desteklenmesi, Hüseyin Baykara gibi bir liderin olması; ekonomik, toplumsal ve kültürel açılardan güçlü bir devletin varlığı gibi faktörlerin büyük rolü vardır.

Geniş bir coğrafyada yüzyıllar boyunca süren hareketlilik sebebiyle Türk lehçeleri birbirleriyle devamlı etkileşim içinde olmuşlardır. Bu nedenle saf Oğuz, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinden bahsetmek mümkün değildir (Demir 2010: 76-77). Klasik şeklini Nevâyî ile alan Çağatay Türkçesini ayrı bir yazı dili hâline getiren dil özellikleriyle birlikte Nevâyî'nin ilk divanına kadar (1465) gittikçe azalan derecede, Eski Türkçenin dil özellikleri ile Oğuz ve Kıpçak unsurları görülür (Karaağaç 1997: XXII). Bu da gösteriyor ki Klasik Çağatay döneminde yazı dilini arkaize etmek belirli bir düzeyde kalmıştır. Çünkü Eski Türkçenin dil özelliklerinden klasik öncesi döneme göre az kısmı Çağatay Türkçesinde varlığını sürdürmekte bir kısmı da artık Çağatay Türkçesinin dil özelliği hâline gelmiştir.

2.2. Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî

2.2.1. Hayatı

Sultan Hüseyin Mîrzâ Baykara'nın oğlu Şâh Garîb Mîrzâ hem Türkçe hem de Farsça şairler yazan yetenekli şairlerdendir. Hayatı hakkında teferruatlı bir bilgi yoktur. Babası Sultan Hüseyin Baykara'nın on bir hanımı, on dört oğlu ve on bir kızının olduğu düşünülmektedir (Aka 2000: 93-105). Şâh Garîb Mîrzâ, Hüseyin Baykara'nın eşi Hatice Begim'den olan üç çocuktan birisidir. Babası Sultan Hüseyin Baykara bir dönem Herat idaresini Şâh Garîb Mîrzâ'ya vermiştir. Daha babası hayattayken genç yaşta ölmüş ve çocukları olmamıştır (Arat 1985: 261).

2.2.2. Kişiliği

Baburnâme'de Şâh Garîb Mîrzâ'nın kimsenin hizmetinde çalışmayan, gösterişi çok seven birisi olduğu ama mizacının iyi olduğu, vücudunun zayıf ama sözünün güzel olduğu

anlatılır. Ayrıca Garibi mahlasını kullandığını, Türkçe ve Farsça şiirler yazdığını bir de dîvan tertip ettiğini Baburnâme'den öğreniyoruz (Arat 1985: 255). Alî Şîr Nevâyî, Mecâlisü'n-Nefâ'is'in "yüce sultanlar ve onların hürmete layık evlatları" hakkındaki yedinci meclisinde verdiği bilgiye göre Şâh Garîb Mîrzâ "şuh tabiatlı, mutasarrıf zihinli, nazik tahayyüllü ve ince düşünceli bir genç" olup gönlü daima av ve kuştadır. Mecâlisü'n-Nefâ'is'in yazıldığı yıllarda şairin genç olduğu dışında hayatına dair başka bir bilgi yoktur. Garîb Mîrzâ'nın hatırının daima av ve kuşta, okuma ve anlamada olup gönlü sevgi dolu bir genç olduğunu nazım ve nesirde benzerinin bulunmadığını vurgulayan Nevâyî, bu genç şairi beğendiğini, Türkçe ve Farsça şiirlerinden seçtiği örnekleri sıralarken bunları güzel ve özgün bulduğunu belirtir. Garîb Mîrzâ'nın güzel matlalarının çok olduğunu da ekleyen Nevâyî, sanatçının Dîvân cem ettiğine değinmiş onun şiirlerini değerlendirmek birkaç şiir örnek vermenin yeterli olmadığını bir kitap yazılabileceğini söylemiştir (Eraslan 2001: 521-522). Şâh Garîb Mîrzâ , genç yaşına rağmen güzel şiirler yazmasını sanırım mizacına ve ilgi alanlarına borçludur. Döneminde ve kendisinden sonra bazı şairler de Garîbî hakkında kısa bilgiler vermişlerdir. Ancak bu bilgiler Nevâyî'nin ve Babur'un verdiği bilgilerden fazla değil onların tekrarı niteliğindedir (Yarkın 2010: 16).

2.3. Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı

2.3.1. Dîvân'ın Bulunuşu

1999 yılında Babür Halk Encümeni'nin daveti üzerine Almanya'dan Dr. Yan Henzel başkanlığında bir ekip Taşkent'e geldiklerinde Özbek halkına hediye olarak da yanlarında Hamburg Millî Kütüphanesinden Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı'nı getirmişlerdir. Bu Dîvân'ın hem getirilmesinde hem de ilmi araştırmalar için bilim alemine verilmesinde Babür Halk Encümeni Başkanı Zakircan Meşrebof'un girişimleri olmuştur.

2.3.2. Dîvân Üzerine Yapılan Araştırmalar ve Çalışmamızın Kapsamı

Dîvân üzerine 2000 yılında İsmetullah adlı bir araştırmacı *Şah Garib Mirza ve Şahlarning Garibi* adlı iki makale yazmıştır. Afganistan alimlerinden İneyetullah Şehrani, Garîbî'nin Farsça Dîvânı'nı bu yazmadan faydalanarak neşretmiştir (Yarkın 2010: 17). Şefika Yarkın bu çalışmalar üzerine daha iyi bir çalışma yapmak isteğiyle Dîvân'ı 2001

yılında Taşkent'te Kiril alfabesiyle yayımlar. Daha sonra 2010 yılında Afganistan Özbekçesine aktararak ve düzenlemeler yaparak yeniden Dr. Şefika Yarkın tarafından yayımlanır. Prof. Dr. Yakup Karasoy yüksek lisans tezi için bana Dr. Şefika Yarkın'ın 2010 yılında Afganistan Özbekçesiyle yazdığı Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı'nı verdikten sonra ben de araştırmalara başladım. Öncelikle Dîvân'ın Hamburg Milli Kütüphanesi'nde asıl nüshasının bir kopyasının olup olmadığını sordum ancak kütüphanede Dîvân'a dair bir kopyanın olmadığı tarafımıza iletildi. Sonra Dr. Şefika Yarkın'a internet üzerinden ulaşım öncelikle Türk diline katkılarından dolayı teşekkür ederek Dîvân üzerine çalışacağımı ve asıl nüshasının kendisinde olup olmadığını sordum. Bana kendi adını belirterek çalışma yapabileceğimi, Dîvân'ın nüshasının Babur Halk Encümeni'nde olduğunu söyledi. İnternette adı geçen kuruma ulaşmaya çalıştım ancak sorularım çoğunlukla cevapsız kaldığı gibi nüshaya da ulaşamadım. Böyle bir süreçten sonra yazma nüshaya ulaşamadığım için Dr. Şefika Yarkın tarafından matbu baskısı yapılan Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı üzerine çalışmaya başladım. Hem dil incelemesi hem de transkripsiyonlu metni hazırlarken Dîvân'ın matbu baskısı çalışmamızın kapsamını ve sınırlılığını belirledi.

2.3.3. Dîvân'ın Özellikleri

2.3.3.1. Eserin nüshası ve özellikleri

Tek nüshası olan Özbekçe ve Farça şiirlerin bulunduğu Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı'nı 188 sayfadan oluşmaktadır. Eserin nüshası aşağıdaki bölümlerden ibarettir:

Hilâlî Çağatâyî'nin Şiirleri (1-50 sayfalar)

Farsça Şiirler (51-95)

Özbekçe Şiirler (96-188)

Sayfaların biçimi 21/5'e 12/5 olup her sayfada 10'dan 14'e kadar mısra vardır. Mısralar ve beyitler arasında herhangi bir boşluk yoktur. Nüshanın bazı sayfalarına su dökülmüş bazı harflerine de siyah kalem boyası damlamıştır. Nüsha ramazan ayında hicretin 940. (miladi 1534) yılında Mevlânâ Şükrüllâh tarafından istinsah edilmiştir. Eser toplamdan 1767 mısradan oluşmaktadır. Nüshanın kapağı yoktur. Dîvân'daki gazel, muhammes ve kıtalar kafiyesine göre elif (ل) harfinden ye (ع) harfine doğru sıralanmıştır:

Farsça şiirler : Elif harfli 4 gazel; 4 harfli 1 gazel; d harfli 17 gazel; ş harfli 2 gazel; ve harfli 1 gazel; m harfli 4 gazel; n harfli 3 gazel; y harfli 4 gazel; 1 kıta; 7 beşlikten oluşan

1 muhammes; gazellerin tamamı 7 beyitten oluşmakta 1 gazel 6 beyitlidir. Toplamda 37 gazel, 1 kıta ve 1 muahmmesten oluşan Farsça şiirleri 278 beyit 557 mısradır.

Özbekçe şiirler : Elif harfli 7 gazel; t harfli 1 gazel; r harfli 8 gazel; z harfli 2 gazel; ş harfli 5 gazel; k harfli 1 gazel; k harfli 2 gazel; g harfli 6 gazel; l harfli 7 gazel, m harfli 7 gazel; n harfli 10 gazel; h harfli 9 gazel; y harfli 11 gazel. Dîvân'da 68 gazel 7 beyitli, 2 gazel 9 beyitli, 6 gazel 6 beyitlidir. Muhammeslerin üç tanesi 7 bentten, bir tanesi bentten ibarettir. Dîvân'da toplam 76 gazel 4 muhammes yani 605 beyit 1210 mısra vardır (Yarkın 2010: 5-6).

Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı'nında Farsça ve Özbekçe şiirlerin toplamı 1767 mısradan oluşmaktadır.

2.3.3.2. Matbu baskının özellikleri

Dr. Şefika Yarkın tarafından 2010 yılında Afganistan Özbekçesiyle yazılan Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı İçindekiler, Giriş, Özbekçe Dîvân ve Farsça Dîvân şeklinde dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî'nin hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgiler verilmiş, Dîvân'ın bulunuşu anlatılmış ; Özbekçe Dîvân 76 gazel 4 muahmmesten, Farsça Dîvân ise 37 gazel, 1 kıta ve 1 muahmmesten oluşmaktadır. Tez çalışması matbu baskı üzerinde yapılmıştır.

2.3.4. Dîvân'ın Muhtevası

Mîrzâ Garîbî, Çağatay edebiyatının en güçlü âlimlerinden Alî Şîr Nevayî ve Sultan Hüseyin Baykara ile aynı dönemde yaşamış hem Nevâyî'ye hem de Baykara'ya nazireler yazmıştır. Nevayî *Seb 'a-i Seyyâre* adlı eserinde Hatice Begim'i anlatırken şairliği ve mizacı yönünden Mîrzâ Garîbî'yi de hatrına getirir (Yarkın 2010:12). Şair Mîrzâ Garîbî'nin Türkçe ve Farsça şiirlerinin çoğunluğu gazelden oluşmaktadır. Bundan dolayıdır ki çoğunlukla şair kendi iç dünyasını anlatan, âşık-sevgili konusunu idealleştiren ve doğa güzelliklerini tasvir eden lirik şiirler yazmıştır. Ancak bu aşk ve tabiat lirizminin içine çatışmalar da eklenmiştir. Şair Mîrzâ Garîbî'yi bu yönüyle lirizmin tezat şairi olarak nitelendirebiliriz. Çünkü şiirlerinde aşk, gül, servi, mey gibi kelimelerinin yanında kavuşma-ayrılık, ümit-ümitsizlik, sadakat-sadakatsizlik, ak-kara, gece-gündüz gibi tezat kelimelerin de kullanıldığını görmekteyiz. Şair içinde bulunduğu ruh çatışmasından kaçarak en sevdiği ilgi alanı olan,

kendisini rahatlatan doğaya, ata ve avcılığa yönelen bir mizaca sahiptir. Bir şiirinde tek bir sevgiliye değil iki sevgiliye birden gönlünü kaptırdığını anlatır:

İkki ay kim yüzlerige közlerim hayrān érür

Ol biri hūrşīd ése bu bir meh-ı tábān érür (24-1)

Aynı gazelin başka beyitlerinde kim ne derse desin iki sevgilinin de her ikisini de bırakmayacağını söyler:

Né anıñg ‘ışkın bolur terk eylemeklik né muniñg

Bolmasun hālīga mén dék kimse hayrān éy refiķ (24-6)

Şair Mîrzâ Garîbî başka bir gazelinde kendi gül çehrelî, şimşad boylu sevgilisine hiçbir sevgilinin benzemediğini onun eşsiz olduğunu dile getirir:

Ķaysı bér gül-çehre ol gül-berg-i handānım-ça bar

Ķaysı bér şimşād-ķadd serv-i hırāmānım-ça bar (14-1)

Bazı şiirlerinde dönemin giyiniş tarzını, toplumsal yaşam alanlarını ve içinde bulunduğu duyguları anlatır. Sevgili bazen yeşil börk giyer bazen kara börk, bazen o sevgiliye içki taşır bazen sevgili ona. Bunları söylerken de kimseden çekinmez:

Ol yaşıl tonluķ ki börki başıda gül-gün érür

Bütse serv üstide gül andaķ kaçan mevzūn érür (16-1)

Pārsā yārimğa mey içmek şî‘ār olmuş yana

Bes ki tartar-mén sebū égnim fiğār olmuş yana (57-1)

Éy köñgöl çün yétse ol çābük ķabaķ meydānıga

Tīre bolğan közge gerdidin cilāyı istegil (36-2)

Hayattın sorunlarından, sevgililerin vefasızlığından sıkılan şair en büyük zevklerinden birisi olan at binmeye çıkar:

Her kaçan kim sürse eblaķ bol Ķarībī dék revān

Sén hem anıñg kéynidin üftān u hīzān éy köñgöl

Şiirlerinde âşık karakteriyle dikkat çeken şair, sevgili için ölümü göze alan, sevgilinin hizmetinde olmaktan zevk duyan, sevgilileriyle övünen bir kimliğe sahiptir. Ancak dostları için de aynı vefakarlığı, sadakati, özveriyi gösterecek sağlam bir karakteri vardır. Şair Mîrzâ Garîbî âşıkane şiirlerinin yanında dinine de sadıktır. Yaptığı hatalardan dolayı tövbe etmekten çekinmez. Şiirlerinde dönemin güçlü şairleri Alî Şîr Nevayî ve Sultan Hüseyin Baykara'nın tesiri altında kaldığı görülmekle birlikte özgün şiirler yazmıştır.

Şair Mîrzâ Garîbî şiirlerinde arûzun kolay kalıplarını tercih etmiştir. Dîvânda sadece iki gazelde arûzun hecez bahri olan *mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün* kalıbını, diğer gazel ve muhammeslerinde arûzun remel bahri olan *fâ' ilâtün/ fâ' ilâtün/ fâ' ilâtün/ fâ' ilün* kalıbını kullanmıştır. Şiirlerinde çoğunlukla zengin ve tam kafiyeyi kullanmış rediflerinde Türkçe isim ve fiilleri tercih etmiştir.

3. İNCELEME

3.1. İmlâ Özellikleri

Türkçe kelimelerin yazımında ünlüler gösterilmiş, ekler çoğunlukla ayrı bazen bitişik yazılmış, art damak geniz n'si (نك) ile gösterilmiştir (Karasoy 1998: 36). Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında aslî imlâ kullanılmıştır. Çağatay Türkçesi ile bilgisayar ortamında yeniden dizilen elimizdeki matbu metin gayet okunaklıdır. Metinde ünlü ve ünsüzlerin yazımında belirlenen belli başlı özellikler şunlardır :

3.1.1. Ünlülerin Yazılışı

3.1.1.1. a ünlüsünün yazılışı

1. Medli elifle (آ) yazılışı : Sözcük başında /a / ünlüsü çoğunlukla medli elifle yazılmıştır : آلتون *altun* 61-2; آسینگ *asığ* 8-2; آی *ay* “kamer” 27-1. Sesteş sözcüklerde kelime başı /a/ medli elifle yazılmışsa diğer sözcük de medli elifle yazılmıştır: آتیم *atım* “adım” 66-5; اتارمېن *atar-mén* 79-5; آی *ay* “kamer” 34-4; آی *ay* “yılın on ikide biri” 11-1; آی *ay* “ey” 10-7

2. Elifle (ا) yazılışı : Çok sık olmasa da sözcük başında /a/ ünlüsü elifle yazılmıştır. Sözcük ortalarında /a/ ünlüsü ekseriyetle elifle gösterilmiştir. Yukarıda olduğu gibi sesteş sözcüklerde kelime başı /a/ ünlüsü elifle yazılmışsa diğerinde de elif kullanılmıştır: اياق *ayağ* “ayak” 67-3; اياق *ayağ* “kadeh” 57-4; باغيشلاب *bağışlap* 77-5; تاشلادیم *taşladım* 72-5

3. He (ه) ile yazılışı : /a/ ünlüsü çok nadir şekilde (ه) ile yazılmıştır: اتقوچه *atkuça* 71-2; بارچه سی *barçası* 54-5

4. a ünlüsünün gösterilmemesi : Çok az miktarda ilk hecede /a/ ünlüsü gösterilmemiştir: منگا *manğa* 3-1; قچان *kaçan* 16-1; يخشى *yağşı* 57-6

3.1.1.2. e ünlüsünün yazılışı

Çağatay Türkçesinde kelime başında ve ilk hecede /e/ ünlüsü yerini /i/ ve /é/ ünlülerine bırakmıştır. Metnimizde /i/siz ve /é/siz yazılan kelimeleri e’li okuduk.

1. Elifle (ا) yazılışı: Kelime başında Türkçe sözcüklerden sadece eyle- fiili elifle (ا) yazılmıştır: *يلا eyle* 43-4.

Sözcük ortasında kök ve eklerde e sesi çoğunlukla harekesiz elifle (ا) gösterilmiştir: *ايچسام içsem* 62-3; *ايستارام isterem* 5-4.

2. He (ه) ile yazılışı : Bazı kelime sonlarında e ünlüsü hem he (ه) ile hem de elif (ا) ile gösterilmiştir: *كۆرگۆنسا körgüzse* 25-4

Dikkat çekici bir şekilde ne sözcüğü hem he (ه) ile hem de ye (ه) ile gösterilmiştir: *نه ne* 4-6 ; *نه né* 4-2

3. e ünlüsünün gösterilmemesi : Çok nadir olarak /e/ ünlüsü gösterilmemiştir: *نيلاين neyleyin* 1-4

3.1.1.3. é ünlüsünün yazılışı

Türk dilindeki i/é meselesi tartışma konusudur. /i/ ve /é/ ünlüsünün yazımı birbirinden farklıdır. Bu konu i/é değişikliği meselesinde ayrıntılı incelenecektir. Çalışmamızda /é/ ünlüsü kelime başında (ا) ile, kelime ortasında (ه) ile gösterilir. i ünlüsü ile é ünlüsünün gösterilmesindeki temel farklılık i ünlüsü yatay iki nokta (..) ile é ünlüsü dikey iki nokta (:) ile gösterilmesidir.

3.1.1.4. ı, i ünlülerinin yazılışı

ı, i ünlüleri sözcük başında (اى) ile, sözcük ortasında ve sonunda (ى) ile gösterilmiştir: *ايچماك içmek* 57-1; *ايكى iki* 24-4. Sözcük içerisinde bazen ı ve i ünlülerinin gösterilmediği de olur: *كويكلا kiyikler* 4-4

3.1.1.5. o, ö ünlülerinin yazılışı

Sözcük başında /o/, /ö/ ünlüleri (اؤ) ile gösterilmiştir: *اولدوم oldum* 47-2; *اولتورمادى öltürmedi* 75-5. İstisnai olarak öy kelimesi *اوي دور öyüdür* şeklinde yazılmıştır.

3.1.1.6. u, ü ünlülerinin yazılışı

Sözcük başında u, ü ünlüleri (او) ile sözcük ortasında ve sonunda (و) ile gösterilmiştir: *كۆرۈندى köründi* 37-5; *اويالغاي uyalğay* 34-4.

Sadece كۆرگۈزدى *körgüzdi* 41-4 sözcüğünde “-güz-” ekindeki /ü/ ünlüsü /ö/ ünlüsü gibi gösterilmiştir. Sanırım bu durum bir yazım hatasıdır. Çünkü aynı ünlü başka bir yerde kurala uygun gösterilmiştir: كۆرگۈزسا *körgüzse* 25-4

Yukarıda görüldüğü gibi o,ö için (اۆ); u,ü için ise (و) kullanılmıştır. Ayrıca /é/ için (اې); /ı/ ve /i/ için ise (ى) kullanılmıştır. Bu farklı kullanımlar hem metni okumamızı kolaylaştırmış hem de é/i meselesinde bizi kafa karışıklığından kurtarmıştır.

3.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

3.1.2.1. p ünsüzünün yazılışı

/p/ ünsüzü çoğunlukla (ب) ile yazılmıştır. Ancak az da olsa (پ) ile yazıldığı sözcükler vardır : كيرپيك *kirpik* 25-4; اۆلتۈرۈپ *öltürüp* 80-7

3.1.2.2. ç ünsüzünün yazılışı

/ç/ ünsüzü (چ) ile /c/ ünsüzü (ج) ile yazılmıştır: اۆزگەچە *özgeçe* 2-1

3.1.2.3. ŋg ünsüzünün yazılışı

ŋg ünsüzü (نگ) ile yazılmıştır: كۆنگلۈم *könglüm* 5-5; مانغا *manğa* 3-1

3.1.2.4. s ünsüzünün yazılışı

Türkçe kelimelerin başında, ortasında ve sonunda /s/ ünsüzü (س) ile yazılmıştır: سىلكىپ *silkip* 63-6; اۈستىدا *üstide* 16-1

3.1.2.5. t ünsüzünün yazılışı

Türkçe kelimelerde /t/ ünsüzü (ت) ile yazılmıştır : اتقۇچە *atkuça* 71-2; تۈندىن *tündin* 49-

3.1.3. Arapça ve Farsça Kelimelerin Yazılışı

• Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzunluklar gösterilirken belirli bir tutarlılık yoktur. Örneğin /ī/ sesi hem /é/ sesindeki (ی) ile hem de /i/ sesindeki (ای) ile gösterilmiştir:

مسکین *miskīn* 22-7; نیش *nīš* 13-6; دور یی نکته *nükteyīdür* 26-6

Yukarıdaki imlâ farklılığı /ū/ ve /ō/ sesleri gösterilirken de yapılmıştır. Aslında bu imlâ farklılığı yazarın dikkatinden kaçmış olabilir. Yazarın asıl amacının /ū/ sesini (و) ile, /ō/ sesini de (ؤ) ile göstermek olduğunu düşünüyoruz. Türkçe kelimelerde /u/ ve /o/ sesleri için kullandığı imlâ düzenini /ū/ ve /ō/ seslerini gösterirken de kullanmış ancak dikkat eksikliğinden kaynaklanan yazım farklılıkları ortaya çıkmıştır: هوش *hūš* 73-1; خوش *hōš* 32-

1; خوییدین *hūyīdīn* 6-2; خوی *hōy* 18-7; خورسند *hūrsend* 44-7

• Bazı Farsça tamlamalarda izafet kesresi için (ی) ve (ء) hemze kullanılmıştır: رسوای *rūsvā-yī* 'ālem 33-7; دیوار سایه *sāye-i dīvār* 58-

3.2. Dil Özellikleri

Çalışmada Çağatay Türkçesinde farklılık gösteren hususlar, örneği az olan veya olmayan sözcük ve yapılar başlıklar altında incelendi. Çağatay Türkçesinin dil özellikleri için aşağıdaki kaynaklardan faydalandığı gibi Türk dilinin tarihi dönemlerine dair kaynaklar da gözden geçirildi.

3.2.1. Ünlü Uyumu

Türkçenin en belirgin özelliklerinden biri olan ünlü uyumu Türk Dilinin en karakteristik özelliklerindedir. Ayrıca incelememize konu olan Çağatay Türkçesinin ve takipçilerinin de en önemli özelliğidir. Ünlü uyumu kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumu olarak iki bölümde değerlendirilir.

3.2.1.1. Damak (kalınlık-incelik) uyumu

Türkçe sözcüklerde, ilk hecede bulunan ünlünün taşıdığı kalınlık-incelik niteliğinin sonraki hecelerde de devam etmesi kuralıdır (Korkmaz 1992: 30).

• Yakup Karasoy, Şiban Han Dîvânı'nda damak uyumunun yer yer bozulduğunu, Türkçeye giren yabancı kelimeler bile bu uyuma girerken Türkçe kelimelerde kalın ünlülü kelimelerle ince, ince ünlülü kelimelerle kalın ünlülü eklerin getirildiğini söylemiştir (Karasoy 1998: 42). Kemal Eraslan'ın *Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dâir* adlı makalesinde *-ğA, -ğInA, -Iık/ -IUk, -mAg, -rAk, -dIk/-dUk, -gAn, -gIl, -dUk, -gAy* eklerinin Türkçe sözcüklere eklenirken damak uyumuna uyulmadıkları görülmektedir (Eraslan 1970: 113-124). Ancak Eckmann, Çağatay Türkçesinin damak uyumunu muhafaza ettiğini belirterek damak uyumunun bozulmuş olduğu örnekleri kabul eder fakat suçun müstensihlerde olduğunu ifade eder (Eckmann 2003: 28). Türk dillerinde olduğu gibi Çağatay Türkçesine ait metnimizde Türkçe kelimelerin kök ve eklerine yayılan bir damak uyumu vardır. Eckmann'ın belirttiği gibi Çağatay Türkçesin'de damak uyumunu bozan ekler müstensih hatası olabilir mi ? Damak uyumunun sağlam olduğu örnekler:

at-kuça 71-2; *ay +ğa* 22-6; *köz+ge* 9-6; 36-2; *toy-ğuça* 52-2; *tut-a alması* 30-5; *uyal-ğay* 34-4; *üz-meseler* 72-4

• Arapça ve Farsçadan alınmış kelimelere eklenen bazı eklerin damak uyumuna uymadığı görülmektedir :

1. +ğa / +ka yönelme hâli eki : *'âlem+ğa* 35-5; 54-4; *külbe+ğa* 75-6 ; *meclis+ka* 68-1; *meh-veş+ğa* 20-6; 46-6; *meh-veş +ka* 24-1

2. +lîğ / +luğ isimden isim yapma ekinde: *gül-çehre+lîğ* 28-6; *şeb-gerd +lîğ* 20-1

Arapça ve Farsçadan alınmış ince ünlü ihtiva eden kelimeler kendilerinden sonra ğ/ķ içeren ekler aldıklarında damak uyumunun bozulduğu görülmektedir. Metnimizde sağlam bir damak uyumu varken ğ/ķ seslerini içeren eklerin damak uyumsuzluğuna neden olması ve dahi Çağatay Türkçesine ait yazmalarda da bu uyumsuzluğun görülmesi Eckmann'ın belirttiği gibi bir müstensih hatası olamaz. Karasoy, bu uyumsuzluğun nedeninin imlâ meselesinden ziyade fonetik bir mesele olduğunu düşünmektedir (Karasoy 1998: 43). Metnimizde damak uyumunun neredeyse tam olmasına rağmen ğ/ķ içeren eklerin yol açtığı uyumsuzluğun fonetik bir mesele olduğu görüşüne katılıyoruz.

3.2.1.2. Dudak (düzlük-yuvarlaklık) uyumu

Türkçe sözcüklerin ilk hecelerindeki ünlülerin düz ve yuvarlak oluşlarına göre onu takip eden hecelerdeki ünlülerin, sözcüğün ilk hecesi düz ünlülü ise uygun düz, yuvarlak ünlülü ise dar yuvarlak ve geniş düz olarak gelmesi kuralıdır (Korkmaz 1992: 104).

Çağatay Türkçesindeki dudak uyumunun tam gelişmediğini farklılıklar gösterdiği bilinmektedir (Eckmann 2003:30).

3.2.1.2.1. Dudak uyumunun bulunduğu ekler

1. İyelik ekleri :Teklik ve çokluk 1. ve 2. şahıslar: +ım, +im, +um, +üm: *öz+üm* 79-7; 46-3; *ten+im* 78-2

+ıng, +inğ, +unğ, +ünğ : Bir örnek dışında (*öz +inğni* 33-3) uyuma tabidir: *küy +unğda* 9-7; *leb+inğ* 77-5

2. Emir kipi çokluk ikinci şahıs eki : -(I) nğ, -(U)nğ, -(I)nğız, -(U)nğiz, -(U)nğuzlar: *körsetinğ* 1-6; *tutunğ* 57-3; *aytınğız* 13-3, *démenğiz* 17-5; 79-2

3. -dIm/ -dUm görülen geçmiş zaman birinci ve ikinci teklik şahıs çekimi : *bilmedim* 37-5; *boldum* 58-3; *kördüm* 8-1.

4. -Im /-Um fiilden isim yapma eki : *ölüm* 7-6.

5. -Il/-Ul- fiilden fiil yapma eki : *açıl-* 15-3; *ayrıl-* 15-4.

6. -Iş/-Uş- fiilden fiil yapma eki : *sözleş-* 58-7; *yétiş-* 16-6.

7. -p, -Ip/-Up zarf fiil eki : *étip* 11-6; *téşilip* 35-5; *bozup* 79-1; *sürtüp* 65-5.

8. -In/ -Un dönüşlülük-edilgenlik eki : *körün-* 2-4.

3.2.1.2.2. Dudak uyumuna girmeyen ekler

Yalnızca düz şekilleri olan ekler

1. +dIn ayrılma hali eki : *ay+dın* 24-4; *otı+dın* 53-1; *sarı+dın* 24-5.

2. **-gıl, -gil emir eki** : *kı̇l-gıl* 78-6 ; *bar-gıl* 69-7 ; *eyle-gil* 1-1.

3. **-mİş öğrenilen geçmiş zaman eki** : *bol-mış* 54-2; *eyle-miş* 19-1; *kal-mamış* 21-1; *kı̇l-mışlar* 28-7.

4. **+nı, +ni yükleme hali eki**: *at+ını* 65-1; *biz+ni* 73-2; *kuş+larını* 70-4; *ten+imni* 72-2; *iş+ni* 73-6.

5. **+sı, +si iyelik eki**: *kök+si* 77-7.

6. **+sız, +siz isimden isim yapma eki** : *çāre+siz* 36-3; *yār+siz* 29-1.

Yalnızca yuvarlak şekilleri olan ekler

1. **-dur-, -dür- ettirgenlik eki**: *al-durmadı* 75-3.

2. **-dur-, -dür-, -tur-, -tür- oldurganlık eki** : *öl-türgüm* 78-3; *yağ-dursalar* 37-2.

3. **+dur, +tur (durur, turur) cevher fiilinin ekleşmiş şekilleri** : *bar+dur* 77-2; *yanğlığ+dur* 67-5; *yaş+ımdur* 10-5.

4. **-ğu, -gü isim fiil, gelecek zaman eki**: *élte-gümdür* 80-7; *kal-ğum* 58-1.

5. **-ğuça, -güçe, -ğunça, -günçe zarf fiil eki** : *bar-ğunça* 80-6; *toy-ğuça* 52-2.

6. **-ğuz-, -güz- ettirgenlik eki** : *tir-güzmek* 5-2; *kör-güzme* 69-3.

7. **mu, mü soru edatı** : *güller mü* 30-6.

8. **-sun, -sün emir teklik 3. şahıs eki** : *bol-sun* 44-6; *tég-mesün* 20-5.

9. **-ur,-ür ettirgenlik ve geniş zaman eki** : *ayt-ur-mén* 70-6; *aytıl-ur* 15-2; *yétkür -ürler* 63-3.

Düz ve yuvarlak şekilleri olan ekler

1. **-dİ, -tİ görülen geçmiş zaman eki** : *ol-dum* 27-4; *bol-dum* 23-6; *bol-dı* 55-7; *uz-dılar* 60-4; *tın-dı* 56-4; *tut-tu*; 79-4; *tut-tı* 79-4; *tut-tum* 70-5; *tut-tılar* 79-6.

2. **+İnğ teklik ikinci şahıs iyelik ekleri**: *öz +inğni* 33-3; *öz+ünğni* 10-6.

3. **+ İnğ, + nİnğ ilgi hâli eki** : *a+ninğ* 32-1; *mén+inğ* 34-3; *taş+ninğ* 60-7.

4. +lġ, +lig, +luġ, +lġg sıfat yapma eki : *hōş+luġum* 58-2; *mest+lġg* 26-4 uyuma tabidir.

5. +lık, +lik, +luġ, +lġk soyut isim yapma eki : *dōst+luġ* 63-4; *maĥmūr+luġdın* 62-2 ; *yaman+lık* 40-5.

3.2.2. Ünlü Deġişmeleri

3.2.2.1. İlk hecede é - i deġiřmesi

Türk Dillerinde kapalı /é/ ünlüsü bir tartışma konusudur. Timur Kocaoġlu, *Kapalı é/i Meselesi* adlı makalesinde genel Türkçede kök hecedeki /é/ ünlüsü üzerine tartışmaları 15. yüzyılın ünlü âlimi Ali şir Nevâyî'ye kadar götürebiliriz demektedir (Kocaoġlu 2003: 266-281).

Nevâyî Muhâkemetü'l-Lugateyn (1499) adlı eserinde Çaġatay Türkçesinde Arapça “y” harfiyle yazılan é (kapalı e) ve /i/ ile Farsça uzun /i/ seslerini gösterir. Bu üç farklı sesi göstermek için “y” ile yazılan “ béz, biz, bíz; tér, tir, tír” örneklerini anlamlarına dayanarak verir (Özönder 1996: 175-210). Eckmann, /é/ sesinin /e/ ve /i/ seslerinden farklı olduğunu, Harezmi Türkçesinde korunan /e/ sesinin Nehcü'l-Ferâdis (1360) gibi harekeli metinlerde (ع) ile işaretlenen bir sese dönüřtüġünü belirterek kitabında /é/ transkripsiyonunu uyguladığını söylemiştir (Eckmann 2003:32). Yakup Karasoy, şiban Han Dîvânî'nda /e/ sesinin istisnalar dışında /i/ye dönüřtüġünü, Harezmi-Altınordu ve Kıpçak sahalarında başlayan e-i deġişiminin Çaġatay Türkçesinde genel olarak /i/ olduğunu, bu nedenle de (ع) ile gösterilen kelimeleri /i / olarak okuduġunu sebepleriyle anlatmıştır. (Karasoy 1998: 47).

Çalışmamızda Ali şir Nevâyî'nin belirttiġi Arapça “y” harfiyle yazılan é (kapalı e) ve /i/ sesini ayırmak için farklılığa gidilmiştir. Metnimizde /é/ ünlüsü kelime başında (ع) ile, /i/ ünlüsü (ع) ile gösterilmiştir. Burada i ünlüsü ile /é/ ünlüsünün gösterilmesindeki temel farklılık i ünlüsü yatay iki nokta (..) ile /é/ ünlüsü dikey iki nokta (:) ile yazılmasıdır. Arapça ve Farsça kelimelerde (ع) ile yazılan í ünlüsü okunuşa ve kelimenin anlamına göre ortaya çıktığı için sesteş kelimelerin dışında bir karışıklık ortaya çıkmamaktadır. Metnimizde /é/ (kapalı e) ve /i/ ünlüsü farklı gösterildiġi için biz de /é/ (kapalı e) ve /i/ ünlülerini metne sadık kalarak transkripsiyonda olduġu gibi gösterdik. Örneġin:

اېل él “el” manasına gelen bu kelime sekiz yerde (16-6; 21-2; 21-2...) geçmekte ve farklı bir yazımı yoktur.

اېل él “memleket, halk, başkaları, yabancı” manasına gelen on sekiz yerde (32-7; 38-3; 47-1; 50-4; 55-1; 78-4,5...) “el” manasına gelen kelimeyle aynı şekilde yazılmıştır.

اېر ér- cevheri fiili hep /é/ ile yazılmıştır.

Metnin çoğunluğunda ilk hecede /é/ sesi hakimken /é/ ile yazılması gereken yerlerde /i/ ile yazılan az sayıda kelime de vardır. Örneğin: iki, ilik, kiy-, kiyik, it-, vb.

ét- fiilindeki /é/ ünlüsü yerine 80 sayılı muhammesin beşinci bendinin dört mısrasında kafiye amacıyla it- fiili farklı şekilde kullanılmıştır. yé- ile yi- ve yét- ile yit- fiillerinin de ikili kullanımları vardır.

eyle- fiili de ilginç bir şekilde e ile yazılmıştır.

né soru sözcüğünün yanında sınırlı sayıda ne soru sözcüğü de varlığını devam ettirmektedir.

é-i değişikliği meselesinde /é/ ünlüsü tercih edilmiştir. /é/ ünlüsü yerine /i/ ünlüsünün kullanımı birkaç örnekle sınırlı olmadığı için Timur Kocaoğlu'nun makalesinde belirttiği /i/ ile yazılan sözcüklerin /é/ ile yazılması gerekliliği ne kadar doğru olabilir ? Örneğin çalışmada açık bir şekilde farklı yazılan yi- kelimesini nasıl yé- şeklinde transkripsiyonda göstereceğiz ? Diğer taraftan Yakup Karasoy /é/ ünlüsü yerine /i/ ünlüsünü tercih etmesinin sebeplerini örneklerle açıklamıştır. Ayrıca é-i ünlülerinin yanında (ع) ile yazılmasalar bile “eyle-” ve “ne” sözcüklerinin /e/ ile yazılması dikkate değerdir. Metnimizden ve kaynaklardan yola çıkarak Çağatay Türkçesinde, Türkçe sözcüklerin ilk hecesinde /e/, /é/ ve /i/ ünlülerinin üçünün de kullanım alanı bulunduğu görülebilir.

3.2.3. Ünsüz Değişmeleri

3.2.3.1. b- meselesi

Kelime başında b- sesi çoğunlukla korunur: bar 4-2; 5-6; 11-3; 12-2...bar- 21-4; 42-1; 56-3,7...bér- 16-6; 24-2; 52-7, 63-1...Bütün b-'li örnekler kendini korurken ur- 27-7; 4-1; 75-7 kelimesinde b- sesi düşmüştür. bol- ve ol- fiilleri aynı oranda kullanılmıştır.

Kelime başındaki b- sesi içinde nazal ünsüz (n, ŋ) bulunan bir kelimeye geldiğinde m- sesine dönüşebilir: *min-* 34-4; *minġ* 38-6 vb.

3.2.3.2. -b > -w > -v > -y

Söz sonu /b/ ünsüzünün w.v.y ünsüzlerine dönüşmesini tarihsel süreç içerisinde izlemek zor görünüyor. Bir örnekte *ev* ses grubunun *öy*'e 47-7 dönüşmüştür. Ancak *ev* ses grubunun olduğu *évür-* 42-1 kelimesi metnimizde *öyür-* kelimesine dönüşmemiştir.

3.2.3.3. -b > -w > -v

ET'de son ses ve iç seste /b/ olan KT, ve HT'de /b/ gibi bir dudak ünsüzü olan /w/ sesine dönüşen /b/ sesi Çağatay Türkçesinde /v/' ye dönüşür (Eckmann 2003: 36) : *sév-* 26-6 < ET *seb ~ sew ~ sef ~ siv*

Su kelimesi için Eckmann, ET'de *sub*, HT'de *suw* şeklinde geçen “su” kelimesinin sonundaki /b/ ünsüzünün Çağatay Türkçesinde düştüğünü belirtir (Eckmann 2003: 37). Ancak metnimizde “su” kelimesi *suv* 24-3 şeklinde tek bir örnekte son seste /v/ ünsüzünü muhafaza ederek kullanılmıştır. Buradan yola çıkarak Çağatay Türkçesinde “suv” kelimesi ile “su” kelimesinin ikili bir kullanıma sahip olduğunu ve zamanla /b/ sesinin düşerek “su” kelimesinin yerleştiğini, *sub ~ suw > su* şeklinde bir değişim yerine *sub ~ suw > suv > su* şeklinde bir değişim olabileceğini söyleyebiliriz.

ET'de *tilfe ~ tilwe* olarak kullanılan HT'de *telwe* olan kelime *télbe* 5-5; 9-1;15-4;17-1;20-6; 37-3; 39-5; 43-7; 45-5; 63-2; 72-7;79-1... şeklinde kullanılmıştır.

3.2.3.4. -đ / -ď > -y / -y

ET'deki /d/, KT'deki diş arası sızıcı /ď/ ünsüzü Çağatay Türkçesinde /y/ sesine dönüşmüştür (Aşçı 2012: 48): *ayrıl-* 15-4,51-4...; *ķoy-* 76-6; 65-5...; *kéyn* 34-7; *toy-* 52-2, 48-1.

3.2.3.5. k - ğ meselesi

ET’de -k ile biten sözcüklerin çoğunluğu -k ile bitmektedir: *ayağ* 67-3; *kuşak* 66-6; *otluğ* 47-6, 67-2; *yırağ* 40-5;53-2; 71-4; 76-2; 77-1; 80-6... Ancak *tofrağ* 8-2 sözcüğü ünlüyle başlayan ek almadığı halde ET’deki -k sesi -ğ sesine dönüşmüştür.

-k ile biten sözcüklerden bazıları ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında -k sesi ötümlüleşerek -ğ sesine dönüşmektedir: *ayağınğ* 30-1; 59-5...; *tofrağım* 8-3; 47-3...

ET’de -ğ ile biten sözcükler ötümsüzleşmeyerek çoğunlukla -ğ’yı korumaktadırlar: *asığ* 8-2,56-1; *sarığ* 61-2. Ancak ET’de -ğ ile biten bazı sözcükler ötümsüzleşerek -k’ya dönüşmüştür: *andağ* 9-1; 16-1; 29-3 ; *mundağ* 8-9; 12-6; 13-3; 23-4; 36-6; 40-6; 41-2, 4; 45-7; 54-1, 7; 63-5; 72-3.

3.2.3.6. -k- > -ğ-

Bir örnekte iki ünlü arasında kalan aslı -k- sesi ötümlüleşerek -ğ- sesine dönüşmüştür:

dağı “dahi” <ET. tağı

3.2.3.7. -k- > -h-

Eski Türkçe döneminde görülmeyen Karahanlı Türkçesi devrinde görülmeye başlayan Azerî Türkçesinde ve Anadolu ağızlarında yaygın olarak kullanılan -k- > -h- değişikliği sadece bir örnekte vardır: *yağış* 57-6; 43-4; 80-6...< *yağışı*-

3.2.3.8. t- / d- meselesi

Kelime başında t- ~ d- seslerinin ikisi de kullanılmaktadır. Çağatay Türkçesinde kelime başında t- ~ d- kullanımı bakımından ötümsüz /t/ sesi daha çok kullanılmaktadır. t- ~ d- seslerinin birlikte kullanımı metnin karışık dille olduğunun kanıtıdır (Karasoy 2017: 28). Kelime başında t- ~ d- ünsüzlerinden ya birisi tercih edilmiş ya da yan yana kullanılmışlardır. Bazı örneklerde /t/ ünsüzü /d/ye dönüşmüştür:

dağı 12-7; 43-1; 44-5...< ET tağı

dé- 41-1;62-1; 71-6... < ET *te-* ~ *ti-*

til 4-1; 38-2;77-2... < ET *til* ~ *tl*

tüş 2-5 < ET *tüş*

tüş- 59-7; 76-2... < ET *tüş-*

tüz- 10-4;80-1 < ET *tüz-*

Eckmann , *dék/g* kelimesinin Nevâyî'den önce daha çok *tég* şeklinde olduğunu söyler (Eckmann 2003: 37). *dék* sözcüğünün yanında *ték* ve *tik* sözcükleri birer yerde geçmektedir: *dék* 4-7; 8-9; 10-3; 15-1... *ték* 54-5; *tik* 49-3 < ET *täg*. KT *teg*

Ayrıca *dék* sözcüğü kendisinden önceki sözcüğe ayrı yazılırken bir örnekte ekleşmiştir: میندېك mén-dék 15-1. Çağatay Türkçesinde *mén-dék* sözcüğü eşitlik-benzerlik hâli olarak kullanılır (Aşçı 2012: 78).

3.2.3.9. -p- > -f-

Çağatay Türkçesinde bazı kelime içlerinde ötümsüz çift dudak ünsüzü /p/, sızıcılaşarak /f/ sesine dönüşür. *tofrag* 8-2... kelimesinde bu değişim görülürken ET'de *kirpik* olarak geçen ve metnimizde de aynen kullanılan *kirpik* 25-4,79-2 kelimesi *kifrik* şeklinde bir değişime uğramamıştır.

• uç manasında kullanılan *uç* kelimesi *ucı* 41-3 ve *uçını* 11-8 şeklinde geçmektedir. İki ünlü arasında kalan /ç/ ünsüzünün bir yerde yumuşaması diğer yerde kendini koruması ağız özelliği olabilir mi ?

3.2.4. Ünlü Birleşmesi

Birkaç örnekte vezin gereği ünlü birleşmesi olmaktadır:

né eyleyin > *n'eyleyin* 1-4,7-5,13-1...

né étgüsidür > *n'étgüsidür* 59-4

3.2.5. Ünsüz İkizleşmesi

iki sayı sözcüğü hem (ایکی) *iki* 3-6; 24-4; 49-7; 56-5; 75-2 hem de (ایگی) *ikki* 11-8;11-1;76-5 şeklinde karşımıza çıkar.

3.2.6. Zamir n'si

Çağatay Türkçesinde 3. şahıs iyelik eklerinden sonra gelen zamir n'si çoğunlukla bulunmaz. Yakup Karasoy Şiban Han Dîvânî'nda BT'nin tesiri ve vezin gereği sonucu 3. Şahıs iyelik eklerinden sonra çoğunlukla zamir n'sinin kullanıldığını belirtir (Karasoy 1998: 53). Zamir n'sinin kullanımı az da olsa bu şekildedir: *kaşında* 53-7, *yolında* 78-2.

3.2.7. Topluluk Sayı Sıfatları

Topluluk sayıları için ET'de *-ağu / -egü* olarak kullanılan ekler metnimizde *-av / -ev* şeklindedir. Yakup Karasoy burada başka örnekler de vererek *-ğ'nin -v'ye dönüştüğünü* belirtir (Karasoy 1998: 60) : *birev* 19-7, 23-5... ve *ikev* 24-7 örnekleri mevcuttur.

3.2.8. Fiil+Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller

- ET'deki u- fiili Çağatay Türkçesinde yerini al- yardımcı fiiline bırakır. BT'de yeterlilik fiili aslî fiilin *-(y)-A* zarf fiil biçimi üzerine bil- fiilinin getirilmesiyle kurulur (Aşçı 2012: 89). bil- aslî fiil olarak kullanılmış olup yeterlilik asıl fiile eklenen *-(y)-A* zarf fiil biçimi üzerine eklenen al- yardımcı fiiliyle kurulmuştur: *élte alğay* 59-4, *bağa alman* 74-4, *ötkere almas* 78-5 vb.

- *çal-* fiili aslî fiil olarak kullanılmasının yanında bir örnekte *kurup çalgay* şeklinde süreklilik fiili olarak kullanılmıştır.

3.2.9. Kipler

1. Emir çekimi

Teklik 1. şahıs: *-(A)yn, -yIn, -(A)y*

eyleyin 15-5, *isteyin* 70-7, *n'eyleyin* 1-4;7-5;13-1;29-3; 31-1...

eyley 18-2; 21-3; 47-1; 80-6

Teklik 2. şahıs : Eksiz veya *-ğil / -gil, -çal / -kil, -ğın / -gin, -kın / -kin*

kél 13-4, *bil* 8-4; 9-7; 55-7, *bolma* 79-5

barğil 69-7, *çalmağil* 79-9, *körgil* 24-5; 42-4, *ötgil* 49-5, *çékkil* 6-2

Teklik 3. şahıs : *-sun / -sün*

bolsun 80-4, tapmasun 19-2, tüşmesün 59-2

Çokluk 2. şahıs: *-(I) nġ, -(U)nġ, -(I)nġız, -(U)nġız, -(U)nġuzlar*

bolunġ 80-6, körsetinġ 1-6, tutunġ 57-3

aytunġız 13-3, démenġız 17-5; 79-2, kılmunġız 63-5

Metnimizde çokluk birinci ve üçüncü şahıslara rastlanmamıştır.

2. Öğrenilen geçmiş zaman

Öğrenilen geçmiş zaman fiil tabanı + *-(I)-p* zarf fiil ekinden sonra (*-dUr, -tUr* ve seyrek olarak *-durur/-turur*) + zamir kaynaklı şahıs eklerinin getirilmesiyle kurulur: *boluptur-mén 17-4, alıptur 12-4*. İki yerde üçüncü teklik şahısta öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzu da kullanılmıştır: Aslında öğrenilen geçmiş zamanla şimdiki zamanın olumsuzu aynı şekilde kurulabiliyor sadece anlamsal olarak ayrılabilir : *kılmaydur 8-4, anġlamaydur 8-7*

3. Şimdiki zaman

Çağatay Türkçesinde şimdiki zaman çekimi iki şekilde yapılır. Birinci tipte fiil tabanı + *-A, -y* zarf fiil ekinden sonra *-dUr, -tUr* ve zamir kaynaklı şahıs eklerinin getirilmesiyle kurulur. İkinci tipte fiil tabanı + *-A, -y* zarf fiil ekinen sonra gelen zamir kaynaklı şahıs ekleriyle oluşturulur. İkinci tipin olumlu çekimi olarak iki örnek tespit ettik : *déy-sén 18-2, élte-mén 22-5*.

4. Mutlak gelecek zaman

Mutlak gelecek zaman gelecekte kesin olarak ortaya çıkacak bir durumu, harketi ifade etmek için kullanılır. Bu çekim Çağatay Türkçesinde fiil tabanı+ *(-ġu/-ġü)+iyelik ekleri+(+dur/durur/turur)* şeklinde kurulur (Eckmann 2003: 126). *+dur* ekinin kullanılıp kullanılmadığı örnekler vardır : *éltēġümdür 80-7, étgümdür 70-4, kılmāġümdür 2-1, tutmāġüm 55-2, öltürġüm 78-3, bargūsıdur 58-1*.

5. Gelecek-istek ifadesi

Gelecek-istek ifadesi fiil tabanı + -ğay/ -gey, -ğa/-ge, -қа/-ke + şahıs zamirleri şeklinde kurulmuştur : *bolğay-sén* 3-6, *ötkergey* 7-3, *dégeyler* 78-7. İkinci tip istek kipi fiil tabanına gelen -ğu /-gü sıfat fiil ekine iyelik eklerinin getirilmesinden sonra *bar* ve *yoq* sözcüklerinin eklenmesiyle oluşur. Klasik Çağatay Türkçesinde olmayan bu kullanımın benzer şekilleri Kıpçak, Nogay, Kazak Türkçelerinde de kullanılmaktadır (Aşçı 2012:100). İkinci tip istek kipi olarak değerlendirilebilecek bir örnek vardır : *qılğusı yoqtur* 37-4.

3.2.10. Bildirme Kipi

Çağatay Türkçesinde olduğu gibi bildirme kipi şahıs zamirleri, durur/ turur, +dur, +tur, é-, ér- ile yapılır: *bardur* 11-3, *fāriğ érdim* 79-7, *nūr édi* 12-3 , *tirik-mén* 2-1, *yoq turur* 29-3 vb.

Şahıs zamirlerinin bildirme çekimlerinde isimden önce ET’de kullanıldığını biliyoruz (Karasoy 2017: 26). Bu kullanıma bir örnek vardır : *sén ok-sén* 1-1

3.2.11. -y, -a Zarf Fiili

Çağatay Türkçesinde ünsüzle biten fiil kök ve gövdeleri -a/-e ünlüyle biten fiil kök ve gövdeleri de – y şeklini alır (Eckamn 2003: 104). ET’nin -yu, -yü zarf fiil eki metnimizde az da olsa -y şeklinde varlığını sürdürmüştür: *aray aray* 55-5. Yeterlilik fiili kapsamında kullanılan -A zarf fiil eki tek bir örnekte bağımsız kullanılmıştır : *sora* 75-5. Bu zarf fiilin olumsuz şekli -ma-y / -me-y metnimizde kullanılmıştır: *anğlamay* 2-3, *yavutmay* 56-3.

3.2.12. Batı Türkçesi Özellikleri

Batı Türkçesinde kullanılan olumsuz geniş zaman teklik 1. şahıs eki -n çalışmada sık bir kullanıma sahiptir : *alman* 74-4, *barman* 52-3, *bilmen* 1-6; 4-2; 6-1;8-8; 53-4; 54-2;64-2

Çağatay Türkçesi *bol-*, *ol-* yardımcı fiilleri açısından *bol-*’tan yanadır (Karasoy 1998: 58) . 131 yerde *bol-*, 59 yerde de *ol-* geçmektedir.

3.2.13. Diğer Hususlar

1. Çağatay Türkçesinde, *tap-* fiili *bul-* fiilinin karşılığı olarak kullanılır (Karasoy 2017: 30). Metnimizde de bu şekilde kullanılmıştır: *tap-* 4-6; 39-2...

2. Üzere, üzerinde manasında *üst* ve *üzre* kelimelerinin yanında *üze* 22-1; 32-6; 61-2 kelimesi de kullanılmıştır.

3. + *ım kérek* ve - *mağ kérek* yapısı

26. ve 27. gazellerde redif olarak kullanılan + *ım kérek* ve - *mağ kérek yapısı* ilginçtir. Günümüz Türkiye Türkçesindeki *gerek* kelimesi ET'de *kergek* (*kergek>gerek*) kelimesindeki *kerge-* fiilinden gelir. Kaynaklarda -*mağ kérek* yapısının yeterince incelenmediği, gereklilik anlamı verir şeklinde yetinildiği bunların ayrı mı birlikte mi değerlendirilmesi gerekliliği belirsizdir (Özmen 2003: 177-193). Türkçenin tarihi dönemlerinde değişik şekillerde kullanılan -*mağ kérek* yapısı metnimizde birlikte değerlendirilip gereklilik kipi olarak kullanılabilir. (-*ma+iyelik eki kérek*) yapısının gereklilik ifade edebileceği belirtilmiştir (Özmen 2003: 177-193).

4. Çalışmada yazılışları farklı anlamları aynı olan birisi alıntı diğeri Türkçe kökenli kelimelerin kullanıldığını görülmektedir: *nāvek-oğ*, *şayd-av vb.*

4. METİN

4.1. Metni Kurarken Uyulan Esaslar

• Metin kısmında sayfanın solundaki [...] köşeli parantez içindeki sayılar şiir sırasını, (...) yay ayraç içindeki sayılar beyit ya da bent sırasını göstermektedir.

• Metinde yapılan düzenlemeler sayfa altında gösterilmiştir.

• Bütün kişi, yer adları, özel isimlerin ilk harfleri büyük yazıldı.

• Zamir kaynaklı şahıs ekleri ile kelime tabanı (-) ile ayrılmıştır. -dur ve -tur ekleri bitişik, durur ve turur sözcükleri ayrı yazılmıştır.

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

[1] (1) Derd-i ' ışkıñğ ħaddin aştı eylegil dermān mañga
Çün sēn ok-sēn ēy perī-peyker yigit canān mañga

(2) Sēn ki kıldıñğ nūş u ' işret bāde-sin né bilge-sēn
Kim tutar bezmiñğdin ayru zehr-i ġām devrān mañga

(3) Her kaçan kim istesem vaşlıñğnı dērsin şabr kııl
Né kılay ēy şūh mühlet bērmese hicrān mañga

(4) Söz bile terk étmegümdür ol perī sevdāsını
Pend bērme n'eyleyin ēy nāşih-ı nā-dān mañga

(5) Kōz baķıp ħüsniġa sēn meyl eylep ēy şeydā kōñgöl
Cāñga yéttim veh ki sizler-siz belā-yı cān mañga

(6) Ol perī-veş çıktı vü bilmen kayan ´ azm eyledi
Téngrî üçün raḥm étip yol körsetiñg ol yan mañga

(7) Ey Ğarībī tutkaç ol meh-veş leb-ā-leb cām-ı mey
La´ lin eyler-mén heves gūyā boluptur ḳan mañga

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

[2] (1) Terk-i mihr eylep egerçi boldı cānān özgeçe
Tā tirik-mén ḳılmağumdur ´ ahd ü peymān özgeçe

(2) Tā cefā eylep méni maḥrūm ḳıldı vaşlıdın
Eyledi mén nā-tüvān ḥālini hicrān özgeçe

(3) Ḥāletimni anğlamay köp çekme zaḥmet ey ṭabīb
Kim bolur ´ ışḳ ehliniñg derdiğa dermān özgeçe

(4) Bes ki kün kündin bolur ḥüsnüñg yanğı aydın füzün
Körünür-sén her kün ey ḥurşīd-i tābān özgeçe

(5) Ḥār-ı hicrāniñg naşībim tüşde vü ḥōş-ḥāl-mén
Kim bolur ta´ bīr ey gül-berg-i ḥandān özgeçe

(6) Özgeçe derdi durur sénsiz Ğarībī cānıda
Her kéçe andın ḳılır hicriñgde efğān özgeçe

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [3] (1) Yār kılmaz raħm u örter ' ışık ile sevdā maᅇga
Veh né ' ışıkım kim bolur né ol kıılır pervā maᅇga
- (2) İltifātın kılgalı kim tilberip-mén vāy kim
Mülteftidür barça élge ol perī illā maᅇga
- (3) Bū-şıfat kim va' desı yalğan ékenin anğladım
Rāstlık müşkil ki kılgay ol sehī belā maᅇga
- (4) Cāᅇga yéttim ' ışıkını terk eylegümdür veh néçe
Mén anğa kılsam niyāz ol kılgay istiᅇnā maᅇga
- (5) Kıoymaᅇgız köz birle köᅇglümdin eşer éy eşk ü āh
Kim bular munça belānı kıldılar peydā maᅇga
- (6) Néçe bolğay-sén iki yüzlük gül-i ra' nā kébi
Eylegil yek-renglik éy ᅇonçe-i ra' nā maᅇga

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [4] (1) Yār bargan çağda dem urmaᅇ muᅇāl olmış maᅇga
Cān barur ᅇāletde til güyā ki lāl olmış maᅇga
- (2) Hem özümdin vaᅇşetim bar ' ışık ara hem ᅇalkıdın
Hem-nişinler hıç bilmen kim né ᅇāl olmış maᅇga

(3) Mén kim ü vaşl istemek éy baht fikridür muhāl
Bu kim ol bed-hödın ümīd-i vişāl olmış maŋga

(4) Ülfetim bolmış kiyikler birle kim ārām-ı cān
İşk şahrāsıda bir meşkin ğazāl olmış maŋga

(5) Serv ü gülni kıadd u ruhsārıŋğa teşbīh eyledim
Séni körgeç öz özimdin infi´ āl olmış maŋga

(6) Ménde mihriŋ bes ne noķşān ger kıyaş tapsa zevāl
Çün cemāliŋ āf-tāb-ı bī-zevāl olmış maŋga

(7) Ger Ğarībī dék vefā köyi sarı kılman güzār
Né´ aceb kim bī-vefālardın melāl olmış maŋga

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [5] (1) Hālveti kim bolsa yār u ğayr anda bolmasa
Veh né hōştur ger aŋga barur temennā bolmasa
- (2) Méni öltürmek nédür ğam-reng eger kıatil émes
Elni tiriĝmek nédür la´ liŋ Mesīhā bolmasa
- (3) Néçe yétkürse raķīb āzār bolmas-mén melül
Aŋga né cür´ et işāret yārdın tā bolmasa
- (4) İsterem ol serv-i gül-ruĝ cilvesin yoķsa né sūd
Serv ü gül-bāĝ içre bolsa cilve-ger yā bolmasa

- (5) T lbe k n gl m ol peri-veŖ r z-ı   ıŖkın an lamıŖ
M n h d esr r-m n ger andın  Ŗik r  bolmasa
- (6) Bes ki  ldin vaŖŖetim bar isterem bir deŖt kim
   lem ehlidin niŖ nı anda aŖl  bolmasa
- (7) Al an  rmiŖ bir per -peyker  ar b  k n glini
Veh ki k r kar-m n yana   ıŖk i re r sv  bolmasa

Remel: F    il t n/ F    il t n/ F    il t n/ F    il n

- [6] (1) Ger i andın  y k n g l va t-i fer gatd r sa ga
  ıŖkını terk eylemek bilmen n  h aletd r sa ga
- (2) B -vef l   an lage    n   ıŖkını terk  tmedi  
H y dın  ekkil eger her dem y z  fetd r sa ga
- (3)   n cef  eylep sa ga eyler vef  a y r ga
Ŗ kve andın eylesen  c y-ı Ŗik yetd r sa ga
- (4) Her n  e k lsam niy z  y Ŗ h k lman  iltifat
Veh n  isti n  v  n z-ı b -nih yetd r sa ga
- (5) Seyr-i deŖt   b    tersin  l bile h nd n u h Ŗ
M n h r b a v lni k rge  mel letd r sa ga ¹

¹ Mısradaki *mel let* s zc   vezni bozuyor.

(6) Āteşīn ruhsārīᅅa éy şem´ maąrūr olma kim
Bī-nevālar sözidin munça ħarāretdür saᅅga

(7) Her néçe āzār yétkürseną Ĝarībī aąrīmas
Kim anı āzürde kıлмаą éski´ ādetdür saᅅga

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

[7] (1) ´ İyd boldı çābüküm çün´ azm-i meydān eylese
Kāş ol sā´at méni meydānda ĳurbān eylese

(2) Çün şabāᅅ´ İyd çıĳsa mest ü ser-ĳōş taᅅą émes
Ger yüzige´ İyde ehlini ĳayrān eylese

(3) ´ İyd érür tā bilmey ötkergey méni veh maᅅremi
İsterem bir ĳoy térisi içre pinhān eylese

(4) Özgelerge´ İyd-ı vaşlıdın tutup cām-ı ĳarab
ĳısmetim devrān n´étey ĳün-āb-ı hicrān eylese

(5) ´ İydlik çün istedim ĳatlimąa bérđi müjdeyi
N´eyleyin yā Rab raĳīb anı peşīmān eylese

(6) ´ İyd u él ĳurbān ĳılır da mén ölüm ĳālī ki yār
Kāş ĳatlı eylep méni ilkin kıızıl ĳan eylese

(7) Kōrmey ol yüzni Ĝarībī ölme ki düşvār érür
´ İyd ruhsārīᅅ né boldı anı āsān eylese

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [8] (1) Gerçi kördüm hūblardın köp melek-sīmā yigit
Körmedim öz hālime bu nev' i bī-pervā yigit
- (2) Yolıda tofrağ ile téng bolsa cismim né asıg
Sékretip çün yétmedi başımğa ol tersā yigit
- (3) Bütse qabrim başıdın nergis né tañg ger raḥm étip
Yıgılsa tofrağım üzre ol közi shehlā yigit
- (4) Hüsününge mağrūr olup ' ışq ehliğa qılma cefā
Kim kişige hüsñ kılmaydur vefā bil ā yigit
- (5) Miḥnetünge şabr étip cevrünğni çekkey mu édim
Hūblardın bolsa érđi sēn kébi peydā yigit
- (6) Bezm-i vaşlıñdın yırağdur-mén ḥumār hicr ara
Hālīm anğlap bāde tutğıl éy qadeḥ-peymā yigit
- (7) Deyr pīri gerçi ' ışqım anğlamaydur bāk émes
Kim bilür ' aşıklıgımınñğ hālın ol tersā yigit
- (8) Va' deler birle ki cān bérđinğ mén dil-ḥasteğa²
Bilmen émdi muḥibb qatlimni éy zībā yigit

² Mısra vezne göre eksiktir.

- (9) Köyse cān pervāne dēk ruhsārı şem´ idin né taᅇg
Ëy Ğarībī tüşse ger mundaᅇ sehī belā yigit

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [9] (1) Tēlbe könglüm bir perī´ ışkıda andaᅇ zār érür
Kim anıᅇg alıda mecnün´ āᅇıl u hüşyār érür
- (2) ´ Işᅇ ara köymekligimni dostlar´ ayb étmeᅇgiz
Kim köngülge salᅇan ot bir āteşīn ruhsār érür
- (3) Rāz-ı´ ışᅇın cān bile könglümge izhār eylemen
Kim maᅇga cān u köngül hem´ ışkıda aᅇyār érür
- (4) Zaᅇmlıᅇ könglümge merhem istemen ol şühᅇdın
Kim anıᅇg āzurde cānlarᅇa işi āzār érür
- (5) Yüz aᅇıp öᅇgeᅇ ᅇırāmān eylediᅇg yüz cān esīr
Allāh-Allāh bu ne şekl ü ᅇāmet ü reftār érür
- (6) Béliᅇg ü la´ liᅇg bile ol közge tā saldım naᅇar
Ten za´ īf ü cān giriftār u köngül bīmār érür
- (7) Bil ki kūyüᅇgda Ğarībī’dür yıᅇılᅇan za´ fdın
Ëy ᅇuyaş saᅇnımaᅇıl kim sāye-i dīvār érür

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [10] (1) Ey köngül cān içre menzil kılgalı cānān kélür
Müjde bér kim cāndın ayrılğan ten içre cān kélür
- (2) Kılma zāhir dūd-ı āhıñg şu' lesin efgānnı hem
Kim bu aqşām hūlvetimğa ol perī pinhān kélür
- (3) Ėmdi né ğamdur mañga hicrān qarañgu şāmıdın
Kim quyaş dék çehre birle ol meh-i tābān kélür
- (4) Bağ ara éy bülbül-i hūş-hān tarab ehli üçün
Nāğme-i ' işret fezā tüz kim gül-i handān kélür
- (5) Qan yaşımdur bāde vü şevq bağrım kebāb
Kim ol ösrük hūlvetimde bu kéçe mihmān kélür
- (6) Vaşl istep hicr derdidin özünĝni bir yolu
Salma éy maḥzūn köngül kim derdiñge dermān kélür
- (7) Ol misāfir ay Ğarībī könglide ister vaḥan
Yā seferdin mülki sarı' azm étip sulḥān kélür

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [11] (1) İkki ay kim yüzlerige közlerim ḥayrān érür
Ol biri hūrşīd ése bu bir meh-ı tābān érür

- (2) Ol nezâket içre ser-keş nahl bu nev-res nihâl
Ol leţâfet içre gül bu gonçe-i handân érür
- (3) Her biride hūbluķ esbābıdın bardur velī
Her ne kim ol birde bar bu birde yüz çendân érür
- (4) Bu biriniĝ şafha-i kāfuri olmay meşk bēz ³
Ol birisi taŋla kāfūr üzre meşk-efşân érür
- (5) Gāhi ol sālīb-gere қаşıĝa eyler zehr çeşm ⁴
Gāhi bu biriniĝ tarīķı luţf ile ihsān érür
- (6) Ol birisi ´ işve bu bir nāz étip her sarıdın
Ol kõŋgöl-āşübī vü bu bir belā-yı cān érür
- (7) Ger bu yan baķsam kıllur yüz nev´ teşnī´ ol biri
Baķsam ol yan bu birige şabr né imkān érür
- (8) İkki kéme uçını tutĝan bolur dérler ĝarīķ
Ortada veh kim Ğarībī zār u ser-gerdān érür

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [12] (1) Çün anıĝ hūşni bile ´ ışķım sözi meşhūr érür
Tarfedür kim ol perī mén télbedin mestür érür

³ *kāfuri* sözcüĝünü vezin gereĝi *kāfuri* okuduk.

⁴ Birinci ve ikinci mısradaki *gāhi* sözcüĝünü vezin gereĝi *gāhi* okuduk.

- (2) Ger şeh olsun ver gedā kim bar giriftārı anıñg
Yok ´ aceb ger bu cihetdin hüsniğa mağrūr érür
- (3) Körsetip yüz nev ´ merdümlük közümde nūr édi
Bargalı köz alıdın ol ay közüm bī-nūr érür
- (4) Tā köñgül méndin alıptur bir behiştī peykeri
İstemes gayrını köñglüm fi'l-meşel ger hūr érür
- (5) Çāšnī-i ´ ışkdın ol kim émeştür zevk-nāk
Ger melāmet kılsa ´ ışkıñgdın mañga ma ´ zūr érür
- (6) Köñglüm alıp ´ işve birle hıç pervā kılmadıñg
Dil-rübālar içre mundağ güyiyā destür érür
- (7) Ey Ğarībī mén kébi bülbül sürüd ğam çeker
Güyiyā ol dağı bir gül vaşlıdın mehcūr érür

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [13] (1) Mén gedānıñg halk içide bir muvāfıq yāri bar
N'eyleyin kim men ´ vaşlıda besī ağıyarı bar
- (2) Bāğ ara nezāre kıлмақ serv ü gülni istemes
Kim ki anıñg bezm ara bir serv-i gül-ruhsārı bar
- (3) Aytıñgız ey dostlar kim neylesün cān bérmeysin
Ol ki mundağ çābük kätıl-veş-i hün-h´arı bar

- (4) Tā bile bolsa raķībiniġ vaşlınıġ imkānı yoķ
Éy ħabībim sén béri kél éy raķīb ol sarı bar
- (5) Raĥm kıl éy qaşı ya kim közleriġ bīmārı-mén
Raĥm éter her kimse kim bir nā-tüvān bīmārı bar
- (6) Bu ki istep nūş-ı vaşlınıġnı çéker-mén zehr-i hier
Bilgey ol kim köŋlide ġam nışidin āzārı bar
- (7) Şām-ı hicriġde Ğarībī ħālīga nezāre kıl
Kim né yaŋlıġ kéçe sénsiz dīde-i bīdārı bar

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [14] (1) Ķaysı bér ġül-çehre ol ġül-berg-i ħandānım-çe bar
Ķaysı bér şimşād-ķadd serv-i ħırāmānım-çe bar
- (2) Ķaysı bér ħürşīd-i sīmānı anġa mānend étey
Ķaysı meh-veş´ ārıızı şem´ -i şebistānım-çe bar
- (3) Ķaysı bir dem kim közüm hicrānıdın ħan yıġlamas
Ķaysı bir sél belā bu çeşm-i giryānım-çe bar
- (4) Ķaysı bir ġül köŋle ki köksüm kébi yüz çāk érür
Ķaysı bülbül nālesi feryād ü efgānım-çe bar
- (5) Ķaysı devr kim mén kébi ol ġamzedin mecrūġ émes
Ķaysı kāfir ħan ķılur da nā-müselmānım-çe bar

- (6) aysı bir endũh otı kim rtemes nsız mni
aysı dũzah otı y Rab sz-i hicrnim-e bar
- (7) Ger perışn nazmınga ışlahdın zıb istesenę
Ey Ğarıbı aysı bir şh-ı sũhendnim-e bar

Remel: F iltũn/ F iltũn/ F iltũn/ F ilũn

- [15] (1) ayda y bed-hũ vef hũrdıga mn-dk tapılır
Kim cef kp çekken l kprek vef adrin bilũr
- (2) Hlk barı  ayb terler bı-vefdur dp sni
aysı bir meclisde kim hũsn ehlidin sz ayılır
- (3) Perde algaç  rızıngdın çıktı knglũm nlesi
Bũlbũl efgnı n taņ her ayda kim gũl açılır
- (4) Cnga yttim tlbe knglũm ilkidin kim  ışk ara
N mniņ pendim abũl eyler ne mndin ayrılır
- (5) N kngũl hşluk bile geşt eyleyin bğ içre kim
Knglũme bir gũl firkıdın tikenler saņılır
- (6) Hı bilmes-mn n'tey ol řũh bed-hũ birle kim
Her ne dsem cef az ıl maņga kprek ılır
- (7) Cez-i giyh guşşa kyidin Ğarıbı bũtmegey
Gerçi eşkingdin muħabbet toħmı her yan saçılır

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [16] (1) Ol yaşıl tonluğ ki börki başıda gül-gün érür
Bütse serv üstide gül andağ kaçan mevzün érür
- (2) Tā muşavver eyledi Leylī-veşim şeklini nağkaş
Hāme anıñg ilkide jülīde mū Mecnūn érür
- (3) Évriüp başığa ol aynıñg bolur-mén şadağası
Eylegen bu nev' ser-gerdān méni gerdūn érür
- (4) Gerçi luţfunğ lağza lağza kim bolur yüz şükr kim
Könğlüm içre derd-i ' ışkıñg dem-be-dem efzūn érür
- (5) ' Ārıziñgda tiş tebessüm çağı bar hūsn içre sēn
Ğabğabıñg tavkı néçük kim hūsn ayağı nūn érür
- (6) Bes ki könğlüm cānga yétti dehr éli āzārıdım
Ger ecel nāgeh yétişse cān bérıp memnūn érür
- (7) Éy Ğarībī bar durur serv üzre qopқан dék tezerv
Ol yaşıl tonluğ ki börki başıda gül-gün érür

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [17] (1) Télbe könğlüm ol perī-veş mübtelāsıdur henüz
Cānda menzil eylegen mihr ü vefāsıdur henüz

(2) Kılmağay-mén meyl olsam çeşme-i hayvānga kim
Ārzū könğlümge la´ l-i cān-fezāsıdur henüz

(3) Merhem-i vaşlın temennā eylesem érmes´ aceb
Kim tenimde hicr tığınınğ yarasıdur henüz

(4) Gerçi´ ışkıdın boluptur-mén cihān āvāresi
Ey könğül´ aşıklıgımınğ ibtidāsıdur henüz

(5) Démenğiz tā haţţ çıkardı tāb-ı hüsni kalmamış
Kim könğül-āşübī vü cānlar belāsıdur henüz

(6) Secdeğa ey şeyh baş indürmesem´ ayb eyleme
Kim başımda serv-i kāmether hevāsıdur henüz

(7) Ger Ğarībī bar ése bī-gāne´ aql u hōşıdın
Ğam émes çün itlerininğ āşınāsıdur henüz

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

[18] (1) Néçe devrāndın Ğam u endüh u miñnet körge-miz
Derd-i´ ışk u söz hicr ü dāğ-ı hicret körge-miz

(2) Déy-sén ey gerdün ki´ ışk ehliğa derd eyley naşīb
Her né dīvān-ı kazağın bolsa kısmet körge-miz

(3) Néçe kün maqşūd oldur kim bu şüret hānede
Her zamān köz açkamız bir hüb şüret körge-miz

- (4) Şerbetiñdin hastalar derdi bolur her dem füzün
Ayt kim séndin ʃabībā néçe zaḥmet körge-miz
- (5) Hūblar resmi çü miskīnlerge cevr ü zūlm érür
Éy köñgül bu nev´ éldin né mürüvvet körge-miz
- (6) Néçe bolğay bizge ḥalvet tīre hicrān şāmıdın
Veh kaçan ol aynı bir tün şem´ -i ḥalvet körge-miz
- (7) Éy Ğarībī bu şıfat kim cevr ile ḥōy étti yār
Müşkil ol bed-mihrdin mihr ü muḥabbet körge-miz

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [19] (1) Şūḥ mīr āşkār kim´ ışkı méni zār eylemiş
İlkide köñglüm kuşıdur kim giriftār eylemiş
- (2) Kuş kötergendin iliki tapmasun āzār dép
Hem-nişīnler bu elem cānımnı efkār eylemiş
- (3) Éy kaçā bir şayd şekli birle kııl zāhir méni
Kim yana āhıñgda şayd ol kebg-reftār eylemiş
- (4) Şaydnı eyler helāk u mén tirik qanı ecel
Kim tiriklikni méniñg cānımğa düşvār eylemiş

- (5) Eyledi kõnġlümni şayd u hıç pervā kılmadı
Turfе kim çābük-süvārim şaydın ‘ār eylemiş
- (6) Şaydı reşkidin bolur-mén bismil étgen kuş kébi
Kim nédin anıñ kuşığa cānnı ĩşār eylemiş
- (7) Ey Ğarībī né ‘aceb ger kılsa remm şabrım kuşı
Kim birev hicride kõnġlüm nāle-zār eylemiş

Hecez: Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün

- [20] (1) Sehī-қaddim kılıp şeb-gerdlıġ zülfin kemend étmiş
Yüzidin ay bolup şermende şeb-giri bülend étmiş
- (2) Ger olsa kām ‘ayşım telh hicrān zehridin tañg yok
Ki körse yār aççıġ yıġlarımnnı nūş-ħand étmiş
- (3) ‘Aceb érmes ‘inān ihtiyārım çıksa ilikimdin
Kim ol çābük yana meydānda cevlan semend étmiş
- (4) Nédin cān bérmeysin ey dostlar kim қātlim tıġı
Kõnġülni çāk-çāk eylep tenimni bend bend étmiş
- (5) Niқābın yüzige yapmak ne ĥacet tégmesün dép kóz
Çü ol yüz otıġa her sarı ĥālidin sipend étmiş
- (6) Ne yanġlıġ télbe kõnġlümni bérey bir özge meh-veşġa
Perī-rūşārelerdin çün séni kõnġlüm pesend étmiş

- (7) Ğarībī derdini sormaq bile cānā´ ilāc ile
Ki´ ışkıñg miħneti bir yolu anı derd-mend étmiş

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [21] (1) Tā çıkardı haṭṭ burunğı dék şafāsı qalmamış
´ Işkıñı terk étmegen bir mübtelāsı qalmamış
- (2) Qalması ger qadd-i serviniñg hevāsı mu´ tedil
´ Işkı eli başıda hem anıñg hevāsı qalmamış
- (3) Né ṭama´ eyley vefā andın qılıp izhār-ı şevk
Ol vefāsızğa çü ħüsniniñg vefāsı qalmamış
- (4) Bardı ol kim sözide bar érdi i´ cāz-ı Mesīħ
Çün tekellüm vaktide ħüsn-i edāsı qalmamış
- (5) Nā-tüvān cānım érür mecrūħ u könğlüm derd-mend
Ḥoqqa-i la´li ara güyiyā devāsı qalmamış
- (6) Ey könğül çün tāb-ı ħüsni qalmamış émdi né sūd
Ger burunğı dék anıñg cevr ü cefāsı qalmamış
- (7) Tā ħazān qılmış eşer ol gül bahār-ı ħüsniğa
Veh ki bülbül dék Ğarībī´niñg nevāsı qalmamış

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [22] (1) Sünbülün gül-berg üze tā' anber-efşān eylemiş
Mén perīşān hālning hālin perīşān eylemiş
- (2) Bargalı ol qaşı ya hem-demliğimni terk étip
Cāndın hicrān belā oqını perrān eylemiş
- (3) Kózlerimni yüzidin maħrūm eylep vāy kim
Özge élniñ kózlerin hüsniğa hayrān eylemiş
- (4) Könğlüme her dem tiken dék sançılur yādi anıñ
Baht ol güldin naşībim hār-ı hicrān eylemiş
- (5) Qaş u kóz ü haṭṭ u hāldin néçük cān élte-mén
Kim qazā her birini bir āfet-i cān eylemiş
- (6) Hāletimni şerḥ kıлмақ veh né sūd ol ayğa kim
Şerḥ-i hālimni bilip özini nā-dān eylemiş
- (7) Sormamış miskīn Ğarībī hālin ol sulṭān-ı hüsni
Néçe kim dād isteben feryād u efgān eylemiş

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [23] (1) Gül-' izārı kim tonı rengin gül-i hār eylemiş
Hārlar gül üzre her sarı nemū-dār eylemiş

- (2) Bolmayın bezm içre ser-hōş mestlīg izhār étip
Bizni def´ étgeç hem ol dem özni hōş-yār eylemiş
- (3) Cānga yéttim ğamdın u bir zerre andın ğam yémey
Özgelerge luţf u ihsānını ğam-h´ār eylemiş
- (4) Éy könġül ger kılsa ol ay va´ de-i mihr ü vefā
Kılmaġıl bāver ki mundaġ va´ de bes yār eylemiş
- (5) Veh ki ğam bendidin āzād étmedi hergiz қаzā
Ol vefāsızġa birev ni kim giriftār eylemiş
- (6) Yaruşup érdim ğam-ı´ ışkın velī körgeç anı
Bu ki boldum bī-ħaber élni ħaberdār eylemiş
- (7) Ĥil´ atı rengin gül-i ħār eylegeç ol şāĥ-ı gül
Ĥār-ı hicrāndın Ġarībī güller izhār eylemiş

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [24] (1) İki meh-vesşka érür-mén zār u ħayrān éy refīķ
Kim biri aydur biri ħūrşīd-i tābān éy refīķ
- (2) Cān bérıp ol birige memnūn émes-mén ħastadın
Bu biri ħūd ol sebebdin düşmen-i cān éy refīķ
- (3) Ger bu birniġ´ ārizī suv érmes anıġ yūzi ot
Pes nédin mén şem´ ī dék giryān u sūzān éy refīķ

- (4) Müşkili tüşmiş maᅇga bu iki aydın éy köᅇgül
Mundın üzmeᅇ bolmasa ger ᅇüd né imkân éy refîᅇ
- (5) Ger yaᅇamᅇa her biri bir sarıdın yapuᅇkanın
Bilmesenᅇ körgil maᅇga ᅇāk-i girībān éy refîᅇ
- (6) Né anıᅇ ᅇ ışᅇın bolur terk eylemeklik né munıᅇᅇ
Bolmasun ᅇālīga mén déᅇ kimse ᅇayrān éy refîᅇ
- (7) Bu ikeᅇ ᅇ ışᅇın déme terk eyleben āsūde bol
Kim Ğarībī alıda érmeᅇ bu āsān éy refîᅇ

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [25] (1) Her ᅇaᅇan kim cilve eyler serv ü ra' nāsı anıᅇᅇ
Öltürür-mén ᅇastanı ol dem temennāsı anıᅇᅇ
- (2) ᅇüsn ara Leylī téᅇg érmestür méniᅇᅇ yārim bile
İᅇᅇ ara yoᅇ mén kébi mecnūn-ı ᅇeydāsı anıᅇᅇ
- (3) Eyledi köᅇglüm temennā-yı viᅇāl ol servdin
Āᅇ kim berr bérmedi naᅇl temennāsı anıᅇᅇ
- (4) Ārzü eylep ᅇaddiᅇᅇin ızᅇtırāb eyler köᅇgül
Her ᅇaᅇan kirpik oᅇın körgüzse ᅇaᅇ yası anıᅇᅇ
- (5) ᅇehre aᅇᅇaᅇ köᅇglüm öz ᅇālīga kéldi bar' aceb
Kim bahār eyyāmı bolmuş def' -i sevdāsı anıᅇᅇ

- (6) Ėy Ğarībī hicr ara ger nā-tüvān sēn ğam yēme
Kim Mesīhā dék érür cān-baḥş enfāsi anıĝ

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [26] (1) Bī-vefālar terk-i ´ ışķın éy köĝül kılmak kérek
Cāĝa yétmesdin burun ol éldin ayrılmak kérek
- (2) Şehr ara āhū ħaraĝlarĝa vefā çün yok émiş
Yüzlenip şahrāĝa āhūlarĝa ħatılmak kérek
- (3) Néçe bolmak ĝonçe dék dil-teng her gül-çehredin
Terk étip ol ħavm-i ´ ışķın gül dék açılmak kérek
- (4) Her vefāsız cām-ı ´ ışķıdın néçe mest olĝa-mén
Ḥaddin aştı mestlıĝ bu meydin ayılmak kérek
- (5) ´ Işķ deştī içre yitmek bir yolu hem hūb émes
Bir néçe kün ´ āfiyet köyide tapılmak kérek
- (6) Sévmenĝiz nā-mihribānlarını méniĝ ḥālim körüp
Nükteyīdür ´ ışķ ara bu sözge ayılmak kérek
- (7) Ėy Ğarībī bu ne sözlerdür ki taḥrīr eylediĝ
´ Āşık olĝan şabr u tākāt ´ ışķ ara kılmak kérek

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [27] (1) Veh n'étey ay yüzini şem' -i şebistānım kérek
Yüz perī-veş bolsa n'eyley maŋga cānānım kérek
- (2) Kān yaşımdur bāde vü hicr otıdın bağrım kebāb
Bu kéçe éy dostlar ol şūh mihmānım kérek
- (3) Va' de köp eylep egerçi eyledi bizge vefā
Hātırım teskīni üçün ' ahdi yalğanım kérek
- (4) Veh ki la' lī şevkıdın ğām şāmı oldum teşne-leb
Zulmet-i hicrān ara ol āb-ı hayvānım kérek
- (5) Kōz yaşımnıŋ def' i bolmas söz bile éy pend-gū
Yığlarım teskīniĝa gül-berg-i ħandānım kérek
- (6) Mén olar ħāletde vü ħālimni bilmes vāy kim
Başım üzre dostlar ol şūh nā-dānım kérek
- (7) Éy Ğarībī şeyĥ-i mescid sarı köp başlar méni
Urgalı zūhdüm yolın ol nā-müselmānım kérek

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [28] (1) Ger bu ħatle vaşlıĝa yétkürse cānānım méniŋĝ
Bi' llāh ölsem ħalmaĝay köŋglümde ermānım méniŋĝ

- (2) Cān-fedāsı kıldım u mihrim anğa rüşen émes
Veh n'étey kim bed-gümāndur āfet-i cānım méniᅇᅇ
- (3) Dāᅇlar körgeç tenimde kıлма ᅇayret éy refiᅇ
Bilge-sén ᅇālimni körsenᅇ dāᅇ-ı hicrānım méniᅇᅇ
- (4) Éy müselmānlar démenᅇ cān u köᅇᅇülni asra kim
Ĝāret étmek ᅇöy étiptür nā-müselmānım méniᅇᅇ
- (5) Vaşlıᅇa müşkil ki yétgey-mén tirik bu nev' kim
Mén za' īf ü asru mühlik derd-i hicrānım méniᅇᅇ
- (6) Serv ile gül sarı ᅇöş kélmés nazār kıлмаᅇ maᅇᅇa
Bargalı gül-çehrelıᅇ serv-i ᅇıramānım méniᅇᅇ
- (7) Çün Ĝarībī katlıᅇa kılmışlar aᅇyār ittifāᅇ
Ĝüzyiyā bolᅇusıdur bir kün revān ᅇanım méniᅇᅇ

Remel: Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

- [29] (1) Yārsız bes kim beterdür her zamān ᅇālim méniᅇᅇ
Özge nev' olᅇusıdur hicride efᅇānım méniᅇᅇ
- (2) Sāᅇī olᅇaç söz bile ger asrasam 'ayb étmenᅇᅇiz
Yüzige baᅇsam kérek andındur ihmālim méniᅇᅇ
- (3) Nāme-i derdimni baᅇlar-mén kebüter bālıᅇa
N'eyleyin kim yok turur andaᅇ per ü bālım méniᅇᅇ

- (4) Çün mén bed-hāl muşhaf açsam ol yüz hicride
Ne ´ aceb ger çıksa Yūsuf sūre-i fālīm méniŋ
- (5) Bāk émes ger miḥnet hicride çıksam derd ü ğam
Devlet vaşlıĝa ger yétkürse iqbālim méniŋ
- (6) Her kaçan kim kıoyşam ol ay āsitāniĝa kıadem
Çarḥ eyler ārzū kim bolsa pā-mālim méniŋ ⁵
- (7) Yārdın vaşlıda cevri ü ḥalkdın ´ işkıda ta´ n
Ey Ğarībī tā né bolĝay ´ ākıbet ḥālim méniŋ

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [30] (1) Hevesim séniŋ cemālinĝ tama´ ım séniŋ dudāĝınĝ
Yüzüm ü yolunĝ ğubārī başım u séniŋ ayaĝınĝ
- (2) Ölerim ´ aceb émeštür köyerim dāĝı ki saldı
Ten ara şükāf tīĝinĝ köngül içre şu´ le-i dāĝınĝ
- (3) Çü ğurūr ḥüsndin yok sanĝa ḥalk sarı pervā
Né ´ aceb ger olsa cānā mén ḥastadın firāĝınĝ
- (4) Maŋga cān bile köngüldin né ḥaber ki aldı méndin
Anı ´ işve-sāz kıaşıŋ muni fitnelik kıbaĝınĝ

⁵ Mısra vezne uymamaktadır.

- (5) Öte almasım eşikiñg yéte almasım vişāliñg
Tuta almasım étekiñg sora almasım dudāğıñg
- (6) Çü yüzide açtı güller mü vü boldı haṭṭı zāhir
Ḥacel oldı bāğ-bān gül ü sebze birle bāğıñg
- (7) Ḥam zülfi sarıdın yél eger ésmedi Ğarībī
Né üçün érür perişān bŭ-şıfat séniñg dimāğıñg

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [31] (1) Ol perī-veş kim boluptur-mén giriftāri anıñg
N'eyleyin mén ḥastanı zār étse āzāri anıñg
- (2) Gerçi ol ay bezm-i vaşlıda méni maḥrŭm kıılır
Vaşlıda maḥrŭm éter her laḥzā ağıyāri anıñg
- (3) Ḥasta köñglŭm bend-i zülfi dék perişān eyledi
Ol sehī-ḳadd kim érür āşŭfte destāri anıñg
- (4) Ger zarŭretdin raḳībiniñg sözi birle barur
Ḥāṭırı māyil durur öz bī-deli sarı anıñg
- (5) Kim ki bolsa bezm ara yāri içer āb-ı ḥayāt
Zehr eyler nŭş kim ol bolmasa yāri anıñg
- (6) Mén firāḳ endŭhıdın bī-ḥāl u ol ğāfil n'étey
Çāre derdā ki kıılmas olsa bīmāri anıñg

- (7) Bu ki ol ay hicridin yıllar Ğarībī an yutar
Bilgey ol kim bolmasa bir laza dil-dāri anıg

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [32] (1) Ęy hō ol kim bezm ara yandasa dil-dāri anıg
Hem ' inān bolay demi kim atlanur yāri anıg
- (2) Meclis ire bādeni nū tseler bir cāmdın
Dem-be-dem bergey gezek la' l-i eker-bāri anıg
- (3) Ğamzesi nāzıdın olsa la' lidin bergey ayāt
Körse Ğam-ġin eylegey özini Ğam- h' āri aānıg
- (4) Tıı zamı def' ia köp oyma merhem y abīb
Kim bilür-mén ımaay könglümün āzāri anıg
- (5) Yolıda mén nā-tüvān kül bolsam rmestür ' aceb
Köydürür ün kim cihānı ber-i ref tāri anıg
- (6) Kāfir -i ' ıı bolup-mén y müselmānlar biling
Muaf-ı rusār üze tā tūti zünnāri anıg
- (7) ' Idın oldum Ğarībī bilmey l ālīmni kim
a' b rür afāsı vü mükildür izhāri anıg

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [33] (1) Bir zamānlık hicr ḥālīnġ kıldı dirhem éy köngül
Hicr köprek bolsa veh n' étkünġdür ol dem éy köngül
- (2) Ādem evlādıġa cān bérme tama' eylep vefā
Kim vefā kılmas kışıġe nesl-i ādem éy köngül
- (3) Ol perī-ruḥsāre çün hem-demліġinġnı istemes
İstemek né sūd öziġnı anġa hem-dem éy köngül
- (4) Gūyī ġam çekmek üçün maḥlūk olup-mén kim séni
Körmedim hergiz zamānı şād u ḥurrem éy köngül
- (5) Terk-i mihr eylep eger bī-gāne boldı ol perī
Ḥüsn ehli dehr ara köptür yéme ġam éy köngül
- (6) Her néçe zılm eyledi ol şūḥ terkin tutmadınġ
' Işġ eṭvāri sanġa bardur müselleme éy köngül
- (7) Tınmadınġ ' ışġ içre bir dem tā Ġarībī dék méni
Kılmadınġ ' uşşāk ara rüsvā-yı ' ālem éy köngül

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [34] (1) Şehr ara eblaġ-**süvāri** kıldı cevlān éy köngül
Bulmaġay kim bolġay ol āşüb-i devrān éy köngül

- (2) Tā körüp-mén tér ara çábük-süvārim eblağın
Köz ara vü ağıdur eşk içre ęaltān éy köngül
- (3) Merkebidin atre atre tér mü her sarı açar
Yā ol eblağdur méniņ ęālimgā ęayrān éy köngül
- (4) Né uyalğay ay ki mindi kéçe gerdün eblağın
Eblağın sekretse ol hūrşīd-i tābān éy köngül
- (5) Tün ile kün eblağın devrān maņga rām eylegey
Sürse eblağ başıma ol āfet-i cān éy köngül
- (6) Közüme a u ara veh kim körünmes tā méni
Hüsniğa eblağ-süvāri ıldı ęayrān éy köngül
- (7) Her ayan kim sürse eblağ bol Ğarībī dék revān
Sén hem anıņ ęéynidin üftān u hīzān éy köngül
- (8) Fāriğ érđi bir née kün ‘ ışğıdın şeydā köngül ⁶

Remel: Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

- [35] (1) aydın étti sén perī sevdāsını peydā köngül ⁷
Bī-dil ü dīvāne bolsam dostlar né ‘ ayb kim

⁶ Sekizinci beytin bir mısrası eksik.

⁷ Otuz beşinci gazelin kafiyesi bozuk ve yedinci beytin bir mısrası eksik. Otuz beşinci gazelin birinci beytinin ikinci mısrası otuz dördüncü gazelin sekizinci beytinin birinci mısrası olduğunda otuz dört ve otuz beşinci gazellerdeki mısra eksiklikleri ve otuz beşinci gazelin kafiyesi düzelmektedir.

- (2) Aldı méndin bir perī-peyker melek-sīmā könġül
Hūblarġa baqmay u bérmeý könġül kim ‘ ışq ara
- (3) Munça kéltürgen belā başımġa közdür yā könġül
Déseñgiz kim bolmaġay-siz mén kébi rüsvā-yı halk
- (4) Her vefāsız dil-rübāġa bérmenġiz ašlā könġül
Meşk ile ténġ étmenġiz zülfin ki hergiz qılmaġay
- (5) İki ‘ álemġa anıñ bir tārını sevdā könġül
Miħnetinġdin qañġa évrülgey téşilip la’ ldin
- (6) Ger mén bī-dilġa bolsa fi’ l-mesel hārā könġül
Éy Ġarībī né belālar kim könġüldin körmedinġ
- (7) Hīç ‘ āşıkını bu yanġlıġ qılmağı rüsvā könġül⁸

Remel: Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

- [36] (1) Sāķiyā ‘ ıyd oldı cām-ı ġam-zidāyı istegil
Rūzedin yétgen küdüretġa şafāyı istegil
- (2) Éy könġül çün yétse ol çábük kabaķ meydānıġa
Tīre bolġan közge gerdidin cilāyı istegil
- (3) Zā’ if hālimni řabībā anġlaman Ténġri üçün
Çāresiz derdimġa luşf eylep devāyı istegil

⁸ Yedinci beytin birinci mısrası eksik.

(4) Ėy kõngül tã hãlinġ i´ lâm ėtgey ol bĩ-mihrgã

Anġa maħrem bolġalı bir ařinãyı istegil

(5) Rez kıızı birle eger ġalvetde řoħbet istesenġ

Uşbu işde deyr pĩridin rızãyı istegil

(6) Ėy Ğarĩbĩ istep anı yüz belãġa uġradinġ

Kim dedi kim cãninġa mundaġ belãyı istegil

Remel: Fã´ ilãtũn/ Fã´ ilãtũn/ Fã´ ilãtũn/ Fã´ ilũn

[37] (1) Bir perĩ-veş´ iřkıġa boldum giriftãr ėy kõngül

Kim ėrür cãn ġavfi´ işkın kılsam izħãr ėy kõngül

(2) ´ Işkıda ger bařınġa yaġdursalar tĩġ üzre tĩġ

Çıķmaġay-sen kõyidin zinhãr vü zinhãr ėy kõngül

(3) Deme kim mẽn tılbe ġãlidin gehĩ tutġıl ġaber

Çün mẽn öz ġãlimdin ėrmes-mẽn ġaberdãr ėy kõngül⁹

(4) Çün teraħħũm kılgusı yoķtur maġa ol baġrı taş

Nėçe kılgay-sen fiġãn u nãle-zãr ėy kõngül

(5) ´ Işkı evveldin maġa ãsãn kũrũndi´ ãķıbet

Bilmedim kim bolġusıdur munça dũřvãr ėy kõngül

⁹ ġãlimdin yazılmış. Ama yapı ve vezin gereġi ġãlimdin olarak okuduk.

- (6) Kılmağay s n z rlık ol Ő h b -raħm alıda
N ce kim y tk rse  z r  zre  z r  y k ng l
- (7) Kıl Ğar b  d k niŐ r ol serv-k met alıda
  Aql u h Ő u Şabr u c ndin her n  kim bar  y k ng l

Remel: F ' il t n/ F ' il t n/ F ' il t n/ F ' il n

- [38] (1) Ğayr ile y r i ti mey istep fer gat  y k ng l
S nge Şa' b u bizge m Őkil boldı h let  y k ng l
- (2) Y rdin  z r y tse tilge k lme  h b  mes
Yoksa k pd r ol vef sızdın Őik yet  y k ng l
- (3) Boldum ol aydın c d   l reşkidin veh k Őki
Bolğay  rdi Ğayr ile k rmekke t kat  y k ng l
- (4) Ol vef sızdın  u k lmes mihr  z fikrinĝni kıl
S z  Őit kim sonğra s d  tmes ned met  y k ng l
- (5) V y kim bir k fir mesti  k p k ldı yana
  Aql   h Ő u Şabr   im nımnı ĝaret  y k ng l
- (6) Bes ki ol b -b k k til t ĝ  zre saldı t ĝ¹⁰
K r tenimde ser-be-ser y z minĝ cer hat  y k ng l

¹⁰ Mısranın vezne uyması i in iki yerde med yapılmalıdır.

- (7) ‘ İřķ ara her dem Ğarībī’ ni melāmet kılma kim
Özge nev’ olmas her iş kim bolsa ‘ ādet éy köngül

Remel: Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

- [39] (1) Evvel éy kâşid hikāyet dil-sitānımdın dégil
Song köngül atlık za’ if ü nā-tüvānımdın dégil
- (2) Cān haber tapmay ol aydın asru bī-ārām érür
Bir haber Téngri üçün ārām-ı cānımdın dégil
- (3) Néçe bolğay serv ü gül-bāğ içre her yan cilve-ger
Cilve kılğan yüzi gül serv-i revānımdın dégil
- (4) Yaşurun derdi durur könglümde ol ay hicridin
Ötseñg ol yan şu’ le-i derd-i nihānımdın dégil
- (5) Télbereb yitken köngüldin tapmadım nām u nişān
Hicr vādīside bī-nām u nişānımdın dégil
- (6) Lāle-gün ruhsār hicrānıda sargardı yüzüm
Nev-bahārım alıda bir bir hīzānımdın dégil
- (7) Éy Ğarībī uyķu kélmezdür manğa hicrān tünı
Bir hikāyet ol meh-i nā-mihr-bānımdın dégil

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [40] (1) Yār hicri munça hem düşvār ékenni bilmedim
Vaşl-ı qadrin bilmedim tā yārdin ayrılmadım
- (2) Bī-höd oldum tutti çün devrān maŋga cām-ı firāq
Veh ki bu meyni içip hergiz yana ayılmadım
- (3) Cān ara söz-i nihānım bolmadı rüşen anğa
Tā mén āvāre-i hicrān otğa yaqılmadım
- (4) Nev-bahār eyyāmıdım gül dék barı ħandān u mén
Bes ki bar-mén gonça dék dil-teng hīç açılmadım
- (5) Né üçün cānımğa qaşd eyler-sén ol aydın yıraq
Mén ħöd éy hicrān saŋga hergiz yamanlıq kılmadım
- (6) Dér édim kim tā tirik-mén yārdın ayrılmayın
Çerħ mundaq bir yolu mehcūr éterni bilmedim
- (7) Éy Ġarībī hicr şahrāsı ara āvāre-mén
Kim néçe ħulq istedi méndin nişān tapılmadım

Remel: Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [41] (1) Nége izħār-ı melāmet kıldı māhım bilmedim
Siz dénĝiz éy dostlar mén ħöd günāhım bilmedim

- (2) ullıgı da hıç takısır étmedim mén bî-nevâ
Bî-güneh mundağ ğazab éylerni řāhım bilmedim
- (3) Mestlıkdın ger saňa sözi dédim yazğurma kim
Bilmedim éy hüsñ ucı üzre māhım bilmedim
- (4) ‘ Āşık olğan çağ maňa körgüzdi yüz luř u sitem
‘ Ākıbet mundağ bolurnı kine-h’āhım bilmedim
- (5) Veh méniñg birle tüz érmes añgladım qaşı ya
Rāstlıq kılması řūh kec-külāhım bilmedim
- (6) Āh çekkeç yaptı yüz āyīne ruhsārım méniñg
Körmekidin māni‘ olğay dūd-ı āhım bilmedim
- (7) Éy Ğarībī řūkr kim kéçti günāhım başıdın
Āhir anıñg luşfi oğ kılmağ penāhım bilmedim

Hecez: Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün

- [42] (1) Köñgüldin bardı şabr u şalmadı cānda řarārım hem
Évürdi bařt yüz méndin vefādın yandı yārim hem
- (2) Ne yer kim köyide bīmārlığ eyyāmı yatmış-mén
Tiler-mén kim çü olsam anda oğ bolğay mezārım hem

- (3) İlikdin ger ' inān ihtiyārım çıksa taŋğ érmes
Ki mén hayrān u cevlān köp kıllur çābük-süvārım hem
- (4) Yüz ü zülfünğdin ayru hier şāmı bes ki yığlar-mén
Aқardı közlerim körgil қarardı rūzgārım hem
- (5) Köyüp érdim firāқınğ dağı birle veh ki vaşlınğga
Çü kıldınğ va ' de örter émdi dağ-ı intizārım hem
- (6) Deme éy deyr pīri zühd köyin menzil eylep-sén
Ötüptür ' ömrler kim tüşmemiş ol yan güzārım hem
- (7) Néçe ğurbet ara tartay belā her şūḥ-ı bed-ḥōdın
Kérektür éy Ğarībī émdi öz yār u diyārım hem

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [43] (1) Ža' fdın cism ölse zār u cān dağı yoktur ğamım
Ol mesīḥ-enfās eger bir laḥzā bolsa hem-demim
- (2) Yār derdim bilse eyler çāre līkin n'eyleyin
Kim refīki yoқ ki kılgay alıda şerḥ -i ğamım
- (3) Bolmağay kim nā-gehān köngli bozulğay raḥm étip
Tutmaŋız ol köy ara zinhār ölsem matemim
- (4) Vaşl üçün né çāre kılsam yaḥşı bolğay éy köngül
Eyle bu fikri ki bu işde sén oқ sén maḥremim

- (5) Özgelerdin ger maŋga merhem kélür kim nîş érür
Nîş eger séndin maŋga yétse kim oldur merhemim
- (6) ‘ Işkı tecrîd eylegen ol pāk-rûdur mén bu kün
Kim kılurlar ‘ ışk ehli serme hāk maqdemim
- (7) Éy Ğarībī télbe Rab tā eyledim ‘ âlemni terk
Ol perī sevdāsıda bardur bir özge ‘ âlemim

Remel : Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

- [44] (1) Kaşdı́m ol yüzdür eger gül-berg-i handā́ndın désem
Kađdidür maqşūd eger serv-i hırāmā́ndın désem
- (2) Zār yıǵlar halk rahm eylep méniŋ aḫvā́lime
Kaýda kim ol mihrsiz āşū́b-ı devrā́ndın désem
- (3) Tīǵ çektiŋ katlim üçün ger saŋga cā́ndur ğaraż
Körmeyin yā Rab murā́dı söz eger cā́ndın désem
- (4) ‘ Arızıŋ tā́bı karangu túnni kündüz dék kı́lur
Né ‘ aceb ḫüsnüŋni artuq mā́h-ı tā́bā́ndın désem
- (5) Hicr tīǵı zaḫmıǵa yā Rab ki merhem tapmayın
Nā-tüvā́n cā́nım daǵı derdiŋǵa dermā́ndın désem
- (6) Bezm ara her mey ki nüş étse maŋga bolsun ḫarām
Deyr pī́ri alıda ger şeyḫ-i nā-dā́ndın désem

(7) Nāz ile aytur ki vaşl ümīdidin hürsend bol
Éy Ğarībī çün ğam u endūh hicrāndın désem

Remel : Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [45] (1) ´ Ārızınĝ dék bāĝ ara gül-berg-i ħandān körmedim
Kāmetinĝ naħli kébi serv-i ħırāmān körmedim
- (2) Bilmedim şubĥ-ı vişālinĝ ħadrini mén tīre rūz
Séndin ayru tā belā-yı şām-ı hicrān körmedim
- (3) Könĝlüm alıp eyledinĝ tārāc dīnim naħdini
Dil-rübālar içre sēn dék nā-müselmān körmedim
- (4) Şabr avı tarĥını hergiz ħılmadım bünyād kim
Seyl-i eşkimdin anı yér birle yek-sān körmedim
- (5) Télbe könĝlüm hergiz ol ay mihrini terk étmedi
Kim hem ol dem anı ol işdin peşīmān körmedim
- (6) İstedinĝ mey-ħānedin mescid sarāy bilmey méni
Zāhidā bir sēn kébi ´ ālemde nā-dān körmedim
- (7) Sünbülünĝ sevdāsıdur tüşken Ğarībī başıĝa
Yok ése hergiz anı mundaĝ perīşān körmedim

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [46] (1) Dil-rübālar içre bir ārām-ı cānı körmedim
Meh-cebīnler içre dağı mihribānı körmedim
- (2) Deşt ara hem seyr étip meşkin ğazālı tapmadım
Bāğ ara hem köz salıp serv-i revānı körmedim
- (3) Tapmadım ğusn ehlide bir dil-rübā yārim kébi
İşk ara hem bir özüm dék mihribānı körmedim
- (4) Hūblar sevdāsını terk eylegümdür nége kim
Kılmadım sūdı bu işdin kim ziyānı körmedim
- (5) Yād hergiz eylemes méndin zamānı her néçe
Kim özümni yādıdın ğāfil zamānı körmedim
- (6) Özge meh-veşğa ol ay ' āřık gümān étmiş méni
Hūblar içre anıñg dék bed-gümānı körmedim
- (7) ' İşk u endüh u belāsıdın Ğarībī sén kébi
Bī-deli āvāreyi bī-ĥānümānı körmedim

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [47] (1) Terk-i ' ışk eyley méni dīvāne kılmadın burun
Yaşuray ğālimni él efsāne kılmadın burun

(2) Bir perīga ‘ āşıķ oldum çāreyi kıl éy ħakīm
‘ Işķ sevdāsı méni dīvāne kılmasdın burun

(3) Ğam ayağıda ilikdin kıymayın peymāneni
Çarĥ devri tofrağım peymāne kılmasdın burun

(4) Āşınālıķ şükr kim ağıyār ile terk étte yār
Yārını méndin alar bī-gāne kılmasdın burun

(5) Mén giriftār olmadım tā ħālīga köz salmadım
Kuş érür āzād meyl-i dāne kılmasdın burun

(6) Açıp otluķ çehre her yan özgelerni örteme
Méni ol yüz şem ‘ īğa pervāne kılmasdın burun ¹¹

(7) Éy Ğarībī meydin ābād eyle ten ma ‘ müresin
Cism öyidür felek virāne kılmasdın burun

Remel : Fā ‘ ilātün/ Fā ‘ ilātün/ Fā ‘ ilātün/ Fā ‘ ilün

[48] (1) Mén kébi nevmīd öz cānānıdın bar mu éken
Könğlidin bīzār u toygān cānıdın bar mu éken

(2) Bilmes aĥvālimni yā Rab ‘ ışķ ara mén dék birev
Ĥasta ĥatır dilber-i nā-dānıdın bar mu éken

¹¹ Sözcük *bervāne* diye yazılmış, *pervāne* diye düzelttik.

- (3) Kéçeler kim könglüm efgān eyler ol ay kūyıda
Ki gehī uyğağ anıñ efgānıdın bar mu éken
- (4) La´ lidin sīr-āb érür ol Hızr haṭṭ veh bī-deli
Teşne-mén dék çeşme-i hayvāndın bar mu éken
- (5) Ol ki mén dék lāle rūyı vaşlın étmiş ārzū
Anğa yüz dāğ-ı belā hicrānıdın bar mu éken
- (6) Tīre bolğan közlerimni rüşen étte bir gubār
Ol sitem-ger çābüküm meydānıdın bar mu éken
- (7) Éy Ğarībī mén hūd yittim kimse ğam deşti ara
Mén kébi āvāre hān u mānıdın bar mu éken

Remel : Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [49] (1) Sākiyā müştāk érür-mén bāde-i nābıñğ üçün
Bāde tut kim teşne-leb-mén la´ l-i sīr-ābıñğ üçün
- (2) Né mesīḥ-enfās u nüşīnlep-sén éy şīrīn kelām
Kim bérür her sarı cān yüz ḥasta´ inābıñğ üçün
- (3) Él öler dép yapma yüzni éy kuyaş né ğam sañğa
Yüz méniñğ tik ölse hūrşīd cihān-tābıñğ üçün
- (4) Zehr-i hicrānıñğ içip-mén nüş-ḥand ét veh néçe
Kām-ı´ ayşım talḥ bolğay şekker-i nābıñğ üçün

- (5) Hân-ķahdın ser-hōş ötgil ķaşınġa sālīb-gere
Secde vācib eyle dīn ehliġa mihrābınġ uķün
- (6) Néġe encümdin töker yaş yā kiyer tündin ķara
Çarġ-ı mātem tutmasa her şām aġbābınġ uķün
- (7) Ķan tökerge kōzlerinġ ger tīġ-i müjġān ķekseler
Cān-fedā ķılġay Ğarībī iki ķaşabınġ uķün

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [50] (1) Kōydi miskīn kōnġlüm ü' ālem ķarardı dūdıdın
Geh' itābıdın gehī luţf' itāb ālūdıdın
- (2) ' Āķıbet hōşnūd boldı vaşlıdın maġzūn kōnġül
Bu šama' hergiz yok érđi baġt-ı nā-hōşnūdıdın
- (3) Kēķe ol kōy iķre ot érmes ki çıķķan āh érür
Nā-gehān bir nā-tüvānnınġ cān-ı ġam fersūdıdın
- (4) Ölsem él kōnġlin ķılur da şayd anġa mundın ne ġam
Élge yétġey dep ziyan kēķmes ķişi öz sūdıdın
- (5) Yā Rab ol kim ķıldı maķbūl alıda aġyārını
Ğāh ġāhī yād éter mü hiķ bu merdūdıdın

(6) Bes ki ğam-g̃n-mén sūrūd-ı nēvḥa eyler-mén gümān
Her nevāyı kim bolur zāhir muġannī ‘ ūdıdın

(7) Tā Ğarībī anġladı qatlıġa māyil yārın
Yār maqşūdın tilep kéçti barı maqşūdıdın

Remel : Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

[51] (1) Veh ki mén-mén ‘ ışq derdiġa devāyı körmegen
Yāriġa eylep vefā andın vefāyı körmegen

(2) Mihr bustānı ara āzāde servi tapmaġan
Ḥüsn ehliġa özi dék mübtelāyı körmegen

(3) ‘ Işq ara her dem köñgöl ḥālını körken özgeçe
Mültefit ḥaliġa ammā dil-rübāyı körmegen

(4) Ğurbet endūhını çekken ayrılıp cānānıdın
‘ Aqldın bī-gāne bolġan āşināyı körmegen

(5) Lāl bülbül dék üni çıqmay ḥazān dehr ara
Nev-bahār eyyāmı bir güldin nevāyı körmegen

(6) Qan yutup hicrān ara leb-teşne ölgen ğam bile
İlkide bezm içre cām-ı ğam-zedeyi körmegen

(7) Çarḥ-ı devri ger séni ser-geşte kıldı ğam yéme
Éy Ğarībī çarḥdın kimdür cefāyı körmegen

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [52] (1) Bes ki hicrānı aķızdı eşk bağrım ķanıdın
Vaşl ara hem řād émes-mén vehm étip hicrānıdın
- (2) Ćün désem cānā yüzünđni toyđuķa ķörsem kérek
Nāz ile dér kim kişi hergiz toyar mu cānıdın
- (3) Kündüz ol köy içre barman vehm eylep bes ki ĥalk
Uyumaslar kéķe kõnđlüm nāle vü efgānıdın
- (4) Veh né yanđlıđ ĥayrnı anıđđ yanıda ķörge-mén
Mén ki dér-mén sāye hem kāř yitgey anıđđ yanıdın
- (5) Dūd-ı āhım ĥalk reşkidin nihān ķılmıř anı
Gerd émes meydānda her yan ķābüküm cevlānıdın
- (6) Ķaddiđđ ü ađzıđđ kérek yoķsa n'éter-mén bāđ ara
Sūsen āzādıdın yā ĥonķe-i ĥandānıdın
- (7) Éy Ğarībī ' ışķ ehli içre yoķtur sén kébi
Cān bérıp hicrānda vaşlı ķörmegen cānānıdın

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [53] (1) ' Iřķ otıdın mén kébi veh kimse köygen mü ékin
Yāridin bu nev' yā Rab źulm ķörgey mü ékin

- (2) Bu ki ol aydın mēn mehcūrnu saldı yıraḡ ¹²
Baḡt nā-fermān ērūr yā ḡavl-i dūşmen mü ékin
- (3) Gerçi Mecnūn çékti Leylī cevridin köp derd ü ḡam
Munça endūh belā cānıḡa yétgen mü ékin
- (4) Hīç bilmen ol perī ‘ ışkıda tā dīvāne-mēn
Bister-i sincāb ērūr yā genc-i gül-ḡen mü ékin
- (5) Eylegen cānımḡa bī-dād u cefā vü cevri hem
Anḡlaman aḡyār yā ol ‘ ahdi yalḡan mu ékin
- (6) Ötkerür ol ḡaşı ya cāndın ḡadding ḡamzesin ¹³
Bu belā dék kimseniḡ cāndın ötgen mü ékin
- (7) Āh otı birle ḡarībī dék köyer-mēn her kéçe
Ḥālim ol meh-veş ḡaşında āh rūşen mü ékin

Remel : Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

- [54] (1) Ḥil’ at-ı şeb-ḡün ara ol māh-ı tābān mu ékin
Yoksa mundaḡ zūlmet içre āb-ı ḡayvān mu ékin
- (2) Bilmen ol ay cilve-ger bolmuş ḡara ḡil’ at ara
Yā körünḡen gerd içidin mihr raḡşān mu ékin

¹² Mısra vezne göre eksiktir.

¹³ Mısra vezne göre eksiktir.

- (3) Meşk ıssı eyler dimāğımın mu ‘ atṭār her nefes
Yéldin eyā sünbül-i zülfi perīşān mu ékin
- (4) Şehr ara şūhni çıkıp ‘ ālemğa salmış rüst-e-hîz
Mużṭarib-mén yā Rab ol āşüb-ı devrān mu ékin
- (5) Hūblar kim ‘ aql u dīn tārāc éterler ḥalkdın
Barçası yā Rab anıñg ték nā-müselmān mu ékin
- (6) Émdi kim ḥüsniğa çendān leṭāfet ḳalmamış
Ol cefālardın ki ḳıldı veh peşīmān mu ékin
- (7) Éy Ğarībī mundaḳ étgen rüzgārımın ḳara
Tīre baḥtım mu éken yā şām u hicrān mu éken

Remel : Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

- [55] (1) Yoḳ turur āzurde cānı mén dék él āzārıdın
Hem melül aḡyārıdın hem cānga yétken yārıdın
- (2) Her néçe ḳılsa cefā vü cevır terkin tutmaḡum
Kimsege müşkil durur üzmeḳ köñgöl dil-dārıdın
- (3) Yārđın her néçe bī-dād olsa vāḳı’ sehl érür
Bolmasa vāḳı’ kérek taḳşır ‘ aşıḳ sarıdın
- (4) Bu sebebdin kim ḳayu meclisdin eyā içti mey
Hāṭırım āşüftedür āşüfte-veş destārıdın

- (5) Aynı dérlér ´ arızınĝ mihridin olmış nā-tüvān
Aray aray bilse bolur güne-i ruhsāridin
- (6) Zühd ü taḳvā vü şalāḥ éy şeyḥ méndin isteme
Tā bolup-mén ´ ışĝ rüsvāsı kéçip-mén barıdın
- (7) Boldı la´ lınĝ şevkıdın miskīn Ğarībī köngli ḳan
Aytmaḳ ḥācet émes bil dīde-i ḥūn-bāridin

Remel : Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [56] (1) ´ Işĝnı çün terk étip tındı köngül feryādıdın
Né asıĝ bolsa peşimān cevr ile bī-dādıdın
- (2) Cılve né sūd ol ḳadd ü yüz birle közüm alıda
Eyledim ḳat´ ī naḳar çün mén gül ü şimşādıdın
- (3) Könglüme yādın yavutmay bardı ol kim her zamān
Nā-tüvān könglümni ĝam-ĝīn eyler érdim yādıdın
- (4) Tındı könglüm nālesidin ḥalḳ egerçi köyide
Bir kéçe hergiz uyumaslar édi feryādıdın
- (5) Yana fāriĝ-bāl-mén yüz şükr kim könglüm ḳuşın
Eyledim āḥir ḥalāş anınĝ iki şayyādıdın
- (6) Salmış érdim ´ ışĝ köyide binā-yı üstüvār
´ Āḳıbet seyli yétip yıĝtı anı bünyādıdın

- (7) Tā Ğarībī ol vefāsız ı ışkını terk eyledi
Bardı endūh u melāmet hātır nā-şādıdın

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [57] (1) Pārsā yārimğa mey içmek şı'ār olmuş yana
Bes ki tartar-mén sebū égnim figār olmuş yana
- (2) Bezm ara tā gül gül oldı'ārızı mey tābıdın
Ğonçe dék könglümde peydā hār hār olmuş yana
- (3) Mest bolğan serv-i nāzım veh köz açtı uykıdın
Mey tutuñg éy dostlar kim hōş-yār olmuş yana
- (4) Bezm ara sākī bolup şāyed mañga tutqay ayağ
Bāde-nūşumdın köngül ümīd-vār olmuş yana
- (5) Bāde içmek ihtiyār eylep durur veh né'aceb
Cevr kıлмақda eger bī-ihtiyār olmuş yana
- (6) Yoktur andın yaħşı kim fikr şabūhī eylegey
Kéçe köp mey içkenidin çün humār olmuş yana
- (7) Bilmes érdiler Ğarībī'niñ nihān mey içkenin
Yāri tā mey-hūāre boldı āşikār olmuş yana

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [58] (1) Bezm ara dédim barıp aǵyār ǵalgum yār ile
Bilmedim kim yār hem bargusıdur aǵyār ile
- (2) Serv-ǵadlıǵ lāle-ruhsārım nazardın bargalı
Hem-nişīnler hūşluǵum yoǵtur gül ü gül-zār ile
- (3) Mén ki boldum za' fdın ǵas dék érür nā-dānlıǵım
Özni hem-dem istesem ol āteşīn-ruhsār ile
- (4) Serv ǵayretđin ǵurup ǵalgay yérıde bāǵ ara
Her ǵaçan kórse séni bu ǵāmet ü reftār ile
- (5) Sebze ǵattdur mu la' li gerdīde veh anǵlaman
Yoǵsa taǵrīr eylegen şengref érür zengār ile
- (6) Cān eger bérse mesīhā zevǵıdın érmes' aceb
Eylesenǵ teşbīh anı ol la' l-i şeker-bār ile
- (7) Derd-i hicriñde Ğarībī télbeler dék sözleşür
Ğāhi özi birle Ğāhī sāye-i dīvār ile ¹⁴

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [59] (1) Sāǵiyā bī-iltifāt olma mén bed-ǵāl ile
ǵıl ǵumārım def' ini bir cām-ı māl-ā-māl ile

¹⁴ Mısra başındaki *ǵāhī* sözcüğünü vezin gereǵi *ǵāhi* okuduk.

- (2) Tā közim tüşti köziñge eyledi atlima meyl
Tüşmesün élniñ i ol amze ıtāl ile
- (3) Hūblara dr dim mundın nr brmey kngl
N'eyleyin veh kim fsnlu la' liñ ld āl ile
- (4) Geri knglm lte alay lebleriñdin cn vel
N'tgsidr y Rab ol ruhsr u at u l ile
- (5) Bar ayaiñ tofra cn rab ilkide ayf
Kim brrlar nad-i cn satsañ an mişl ile
- (6) Hem-niinler ger ekb  şabr oyun bozsam nten
Kim burun dk emestr mn arb avl ile
- (7) Ka' be-i maşd ister-sn arb yola tş¹⁵
Tnmayın bar kim myesser bolmas ol ihml ile

Remel : F' iltn/ F' iltn/ F' iltn/ F' iln

- [60] (1) Bir ara kz barı taşnñ k-sr-mn yana
Kirse meydn ire raşnñ ubr-mn yana
- (2) Ygladım endn ki seyli bold her cnib revn
Gl-ruum hicride ebr-i nev-bahr mn yana

¹⁵ Mısra vezne gre eksiktir.

- (3) Dostlar ger mużtarib-mén bismil étken uş kébi
Tanğ émes kim  ış tıǵınıñ figarı-mén yana
- (4)  Āşık oldum zühd ehli méndin uzdılar ümíd
Mén kim ü ol ayl kim  ış ehli sarı mén yana
- (5) Hicr za fıda kélür her dem ayalıñ sorǵalı
Bes ki eyler luf anıñ şerm-sarı mén yana
- (6) Nāl dék add birle sénsiz nāle ılmaǵdur işim
Nāledin bezm-i ǵamıñda çeng tārı mén yana
- (7) Éy Ğarībī asa baǵrım anı közdin sorma kim
Bir ara köz baǵrı taşnıñ āk-sarı-mén yana

Remel : Fā ilātün/ Fā ilātün/ Fā ilātün/ Fā ilün

- [61] (1) Bādedin perhız éy serv-i gül-endām eyleme
Bezm ara her dem méni ün-ābe-āşām eyleme
- (2) Lāle-ruşsārım kél altun cāmdın gül-gün mey iç
Bu sarıǵ ruşsār üze eşkimni gül-fām eyleme
- (3) Sén ki kāfir köz bile tārāc ıldınǵ  ış u dīn
Bāde içmen dép özüñni ehl-i İslām eyleme
- (4) Tevbe meydin eyle dép her néçe dése ehl-i zühd
Eyleme zinhār éy sevr-i gül-endām eyleme

- (5) Cüz-i ğam u endüh hāşıl yoğ turur devrān ara
Kél vü içgil cām u yād devr eyyām eyleme
- (6) Néçe désem bāde içmes veh nétey yā Rab bu nev´
´ Işķ ehlin zār u hüsn ehlini hōd-gām eyleme
- (7) Éy Ğarībī cehd kıl kim bolġay ol ay bāde-nüş
Yoğ ése sén dağı fikr-i bāde vü cām eyleme

Remel : Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [62] (1) Éy ki dérsin n´eyleyin yā Rab ğam eyyām ile
Sākī gül-çehre iste bāde-i gül-fām ile
- (2) Sāķiyā maħmūrluđın cānga yéttim luţf étip
Bir ķadehni kıl ´ ivāz bu cān bī-ārām ile
- (3) Besdür ilkinġdin mey içsem élge tutķan cāmdın
Çün yoğ ol devlet ki mey içsem sén içken cām ile
- (4) Kıldı bir mey-hāre-i küfr ´ işķı çün rüsvā ménı
Né işim bar zāhidā hem küfr ü hem İslām ile
- (5) Aġzı vü közi nazarda ķan yutar-mén dem-be-dem
´ Ayş kör kim mey içer-mén piste vü bādām ile
- (6) Ayrılıp zühd ehlidin kıldım vaţan mey-hāne kim
Mestlık hōşrak durur evbāş derd āşām ile

- (7) Deyr ara kirgeç Ğarībī kıldı terk nām u teng
Rūzgārı gerçi ömr ötkerdi teng ü nām ile

Remel : Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [63] (1) Bu el-´ aceb hāli tüşüptür dostlar mén zārga
Kim bérip érdim köngül bir mihrیبān dil-dārga
- (2) Télbe könglüm ol perī-veşdin henüz ayrılmayın
Uçradı nā-geh yana bir kātıl-i hūn-hārga
- (3) Çün bu yanğlığ boldı hālim luţf birle her perī
Yétkürürler érdi her dem devlet dīdārga
- (4) ´ Ākıbet tālī´ yokıdın dōstluğ terkin kılıp
Düşmen-i cān boldılar mén nā-tüvān u zārga
- (5) Çün anıñg-dék vaşl mundağ hicr ile boldı bedel
İ´ timādı kılmanğız bu çarh kec-refterga
- (6) Éy Ğarībī´ ālem ü´ ālem élin çün anğladınğ
Barıdın silkip étek kir külbe-i hummārga

Remel :Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [64] (1) Cilve kim her sarı ol eblağ-süvār eyler yana
Élge öz hūsnini güyā aşıkār eyler yana

- (2) Anda çün hüsni ü melâ hatdın nişanı yok turur
Cilve bilmen né sebebdin ihtiyâr eyler yana
- (3) Cilve eyler eblağ üzre bir zamân tutmay karar
Yok ‘ acem ger ‘ işğ ehlin bî-karâr eyler yana
- (4) Cilvesin körgeç yırakdın halk anğa hayrân bolur
Lîk yakın yétgeç élni şerm-sâr eyler yana
- (5) ‘ Aşığı kâmin bérür halvetde çün ol cilve-ger
Né sebebdin él ara andın kenâr eyler yana
- (6) Hüsni élidin ger özige köprek érmes mü ‘ tekid
Nége her dem cilve kılmaknı şi ‘ ar eyler yana
- (7) Ey Garîbî yana anıñ cilvesidin déme söz
Kim bu sözlerdin özin âlüfte-vâr eyler yana

Remel : Fâ ‘ ilâtün/ Fâ ‘ ilâtün/ Fâ ‘ ilâtün/ Fâ ‘ ilün

- [65] (1) Atını köñglümde kazdım nük müjgânım bile
Mihir dék cânığa bağlay rişte-i cânım bile
- (2) Yüzüm ü kalğan izi veh kim müyesser yoktur
Sâye dék hem-râhlık serv-i hırâmânım bile
- (3) Vaşlıdın her söz ki aytur barçası yalğan érür
Dostlar né çâre eyler ‘ ahdi yalğanım bile

- (4) Kāfir çīn kim kıılır dīn ehliniŋ anıĝa aşıd
Éy müselmānlar tēnĝ érmes nā-müselmānım bile
- (5) oy ki sūrtūp kōzlerimge arıtay éy aşı ya
Nāvekiŋ ğékkende reng olĝan ése anıım bile
- (6) Zār yıĝlap bat öter-mén her zamān tutmay arār
Kōyünĝe yétgeç bulut dék āh u efgānım bile
- (7) Éy Ğarībī rūze endūhın unukay-mén tamām
‘ İyd şāmı bāde içsem māh-ı tābānım bile

Remel : Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

- [66] (1) ara bōrkin kim kiyip kōnĝlüm uşıın rām eyledi
Serv érür kim zāĝ anıŋ başıda ārām eyledi
- (2) Başıda érmes ara bōrki ki ıan dūd érür
Cilve meşkin tāc ile tā ol gül-endām eyledi
- (3) İstemes ger çeşme-i hayvān zülālī bérse dest
Yāri ilkidin birev kim bāde-āşām eyledi
- (4) Tā ara bōrkini kiydi ol sa’ ādet mala’ı
urfe kim bir yérde zāhir şub ile şām eyledi
- (5) Yaşılıĝ birle atım ger ımasa’ ayb étmenĝiz
Kim birev’ ışı méni alk içre bed-nām eyledi

- (6) Salmadı hergiz kulağ ol şüh istignā kılıp
Her néçe miskīn Ğarībī hālin i´ lām eyledi

Remel : Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [67] (1) Lāceverdī ton mudur kim kiymiş ol reşk perī
Yoksa kökdin zāhir olmuş āf-tāb hāverī
- (2) Āsümānı ton ara otluk yüzi térdin érür
Kökde kılgan dék Kıur´ ān hūrşīd birle müşteri
- (3) Kııldı miñnet taşıdın cismimni kök başdın ayak
Ol sitem-ger kim kiyiptür hil´ at nilūferi
- (4) Tā nihān bolmuş ol āteş-pāre bu hil´ at ara
Örtenip köl içre pinhān boldı könglüm āhgeri
- (5) Kök libās içre kim ol yüz lem´ ası cān köydürür
Berķ yanğlığdur ki çaķılığay bulutdın her sarı
- (6) Çıksa kök hil´ at kiyip ruhsār āteş-nāk ile
Münfa´ il bolğusıdur gerdün u gül-berg-i țarī
- (7) Rūd-ı Nīl aķızdı közlerdin Ğarībī nége kim
Cilve eyler nīl-gün ton birle anıñ dil-beri

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [68] (1) Āh kim meclişka ol serv-i revānım kélmedi
Cān bérür-mén kim nédin ārām-ı cānım kélmedi
- (2) Kélmedi öz hāliğa bī-höd köngül éy dostlar
Bezm ara tā ol meh-i nā-mihr-bānım kélmedi
- (3) Mest olup eyler gümān kim ' ışkıını fāş étge-mén
Bu sebebdin gūyiyā ol bed-gümānım kélmedi
- (4) Mén anğa āşüfte vü ol eyleses pervā maŋga
Könglüm alıp veh ki şüh dil-sitānım kélmedi
- (5) Her dem éy ehl-i țarab tutmaŋ maŋga mey kim érür
Kām-ı ' ayşım telh tā şīrīn-zebānım kélmedi
- (6) Ger giriftār olmadı könglüm kemend-i zülfiğa
Né üçün pes ol za' īf ü nā-tüvānım kélmedi
- (7) Éy Ğarībī könglüm içre nāvek-i ğam sançılur
Kim nédin qaşımğa ol ebru-kemānım kélmedi

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [69] (1) Yok turur devrānda bī-nām u nişānı mén kébi
Hicr şahrāsı ara bī-hānümānı mén kébi

- (2) Bī-cihet āzürde boldı méndin ol nāzik-mizāc
Dostlar yoqtur bu kün āzürde cānı mén kébi
- (3) Özgelerge mihr köp körgüzme éy nā-mihribān
Kim özünge tapmağunğdur mihribānı mén kébi
- (4) Hüsñ ehli içre ger yoq sēn kébi āfāq ara
‘ Işq ehli içre hem ‘ ālemde qanı mén kébi
- (5) Sēn mesīḥ-enfās u mén bīmār veh tutma revā
Kim séniñg ‘ ahdinğde ölgey nā-tüvānı mén kébi
- (6) Arzımas ‘ ālem zamānı ğam yimekke éy refīk
Qoyma cām u bāde ilikiñdin zamānı mén kébi
- (7) Zühd köyidin Ğarībī ‘ ışq eger ister séni
Anda bir dem turmayın bargıl revānı mén kébi

Remel : Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [70] (1) Néçe yalğan va´ desiğa ol vefāsızınñg bütey
Çün vefā qılmas mañğa köñglümni andın savutay
- (2) Çün yarutmas vaşlı şem´ ĩdin firāqım şāmını
Mén dağı bir özge aydın köñglüm öyin yarutay
- (3) Vaşlıdın ger keçmese köñglüm üze almay tıma´
Hicr endüh u belāsıdın dép anı qorqutay

- (4) Hālīme yıǵlap peşīmānlıǵdın étgümdür fiǵān
Tā barı mihr ü muḥabbet uşlarını hürkütey
- (5) Çün vefā her néce kim köz tuttım andın körmedim
Evveli oldur émdi kim körgeç yüzini köz tutay
- (6) Nüş-ı la´ lidin söz aytur-mén köngül teskīnıǵa
Tıfl érür dér-mén çüçüklük birle anı avutay
- (7) Éy Ğarībī cānǵa yéttim isteyin bir özge yār
Néce ol bī-raḥm cevridin dem-ā-dem an yutay

Remel: Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [71] (1) Hicr çéktim istegey dép alıǵa cānān ménı
Bilmedim salgay yırara vaşlıdım devrān ménı
- (2) Her kéce taḅ atua pervāne dék örtenme kim
Né´ aceb kim eyledi ol şem´ ser-gerdān ménı
- (3) anı ol devlet ki bar érdi vişālinǵdin maḅǵa
Vāy kim séndin ayırdı bir yolu hicrān ménı
- (4) ´ Ömrlerdür tüşkeli séndin yaman köz dék yıra
´ Arızınǵǵa veh açan baḅt eylegey ḥayrān ménı
- (5) Éy ki dér-sén né üçün āşüfte vü dīvāne-sén
Bir perī sevdāsı ılımmı bī-ser ü sāmān ménı

- (6) Hūr u ğilmān vaşfin eylep yār terkin kı́l dédi
‘ Aklı yok vā’ iz özi dék sağınur nā-dān ménı
- (7) Eyledı efġān bulut dék yığladı ħālimġa zār ¹⁶
Éy Ğarībī körgen ol gül hicride giryān ménı

Remel : Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

- [72] (1) Bildı mü āyā ki bar könglümde tıġı yāresi
‘ Işkıdın rüsvā bolup bar-mén cihān āvāresi
- (2) Söz ‘ ışkıng hicr ara ħas dék tenimni örtedi
Kim ki tüşti otқа yok köymekdin özge çāresi
- (3) Lāle rüyum hicride mundağ bahār eyyāmıda
Veh ki ħoş kélmes gül ü serv ü semen nezzāresi
- (4) Tā köngül ađyār üzmeseler lebidin sūd émes
La’ l ħāşıl bolmas ayrılmay yanıdın ħāresi
- (5) Köyide yüz pāre könglümni çıkarıp taşladım
İng ing her iti ağzıdadur bir pāresi ¹⁷
- (6) Kı́an kı́lurġa māyil ü hem mest ü hem bī-bāk érür
Né ‘ aceb kı́anımnı tókse ġamze-i ħün-ħāresi

¹⁶ Sözcük ġālmıġa diye yazılmış, yapı gereği ġālimġa olarak okuduk.

¹⁷ Mısra vezne göre bozuktur.

- (7) Ger Ğarībī tēlbereb şahrāğa yüzlense nétenĝ
Kim yana bī-iltifāt olmış perī-ruhsāresi

Remel : Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [73] (1) Veh ki bir şūhı çıķıp cānımğa bī-dād eyledi
‘ Aql u hūş u şabr u ĩmānımnı berbād eyledi
- (2) Ol vefāsız bezm-i ‘işret içre cām-ı bādedin
Şād u mest aĝyārını veh bizni nā-şād eyledi
- (3) Hem-nişīnler ol sehi-ķadd dil-rübānıĝ yādıdın
Bāĝ ara köĝlüm hevā-yı serv ü şimşād eyledi
- (4) Ger қаzā´ ışķ ehliniĝ қatlıĝa māyil bolmasa
Né üçün pes sēn kébi қātilni cellād eyledi
- (5) Şarşar´ ışķıĝ yétip kıldı anı yér birle téng
Néçe köĝlüm´ āfiyet tarhını bünyād eyledi
- (6) Zāhidā´ ayb eyleme ger baş köter-mén bādedin
Deyr pīri çün maĝa bu işni irşād eyledi
- (7) Veh ki ol nā-mihribān anĝlap Ğarībī ģālini
Yétmedi feryādıĝa her néçe feryād eyledi

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [74] (1) Hıl' at gül-nārıdur kim kıldı efşān ol perī
Yoksa encümdür şafağdın zāhir olğan her sarı
- (2) Cān ile könglümni örterge şererlīg şu' ledür
Uşbu hıl' at kim érür efşāndın anıñg zīveri
- (3) Körgeç ol şekl ü şemāyilni bolup érdim helāk
Kaşd-ı cānım kılğalı boldı otağa bir sırrı
- (4) Kaşımı mihrābğa teşebbüh étip kıldım sücūd
Vāy kim émdi bağa alman uyatdın yukarı
- (5) Kaşdıma bağlap kemer katlim üçün ger çıkmadı
Kaşı üzre pes nédür çin ü yanıda hanceri
- (6) Né' aceb cānığa mén dék yétse her dem yüz belā
Bī-deli kim sēn kébi bed-mihr bolsa dilberī
- (7) Éy Ğarībī yār efşān kıldı gül-nārı tonın
Yoksa şeb-nemdin müzeyyen boldı gül-berg-i țarī

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [75] (1) Veh ki yanımğa ol ay hergiz demi öltürmedi¹⁸
Hicriğa saldı méni vü vaşlığa yétkürmedi

¹⁸ Sözcük *yanımğa* diye yazılmış, *yanımğa* diye düzelttik.

- (2) ‘ Ahd ü peymān bağlap iki bolmadı hergiz sözüm
Gerçi ol bed-mihr hergiz bir sözige turmadı
- (3) Ger yüzün körgeç ilikdin bardı könglüm taᅅğ émes
Kim durur kim kördi ol yüzni köngül aldurmadı
- (4) Né cefā kim kılmadı cānımğa sengin-dil raᅅīb
Né ğam u miᅅnet taşın kim başıma yağdurmadı
- (5) Derd-i hicrānı ara za‘ fım sora çün kélđi yār
Kördi ᅅālím asru şa‘ b u raᅅm étip öltürmedi
- (6) ‘ Ömrlerdin sonᅅ kirip külbemğa içgeç bir ᅅadeᅅ
ᅀoptı vü bardı néçe öltür dédim öltürmedi
- (7) Kördi çün miskīn Ğarībī ğayr ile mey içmekin
Şabr étip nā-çār ᅅanlar yuttı vü dem urmadı

Remel : Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

- [76] (1) Şükr kim Ténĝri vişālinĝni müyesser eyledi
‘ Ārızınĝ şem‘ ī közüm uyın münevver eyledi
- (2) Tā vişālinĝdin yıraᅅ tüştüüm mén bī-ᅅān u mān¹⁹
Yüz sitem cānımğa hicrān sitem-ger eyledi

¹⁹ Mısra vezne göre eksiktir.

- (3) Émdi hicrāndın né ğam bolġay maŋga kim vaşl ile
Tīre şāmım rūşen ol ferħunde aħter eyledi
- (4) Ol ҡuyaş vaşlıġa yétkürgeç méni ҡıldım biħil
Her cefāyı kim maŋga bu arħ aħzar eyledi
- (5) Ölmüş érdim hicr ü derd ü zulmidin veh kim tirik
Luţf ile ol ikki la´ l-i rūħ-perver eyledi
- (6) Maқdemiŋġa çün Ğarībī ҡoydı baş giriyan bolup
Köz ayaġıŋnıŋ nişarı dürr ü gevher eyledi

Muħammesler

Nevāyī ġazelige muħammes

Remel : Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilātün/ Fā´ ilün

- [77] (1) Gerçi hicr ayırdı hūrşīd-i cemāliŋdin méni
‘Işķ ara zār étse endūh u melāliŋdin méni
Körmedi ħāli ħayāl ü ħāţţ ü ħāliŋdin méni
arħ eger yüz yıl yıraķ salsa vişāliŋdin méni
Ayıra alġay mu bir sā´ at ħayāliŋdin méni

- (2) Hicr ara şevkunġ hazīn cānmıġa bolmış hem nefes
Nā-tüvān könglüm ara bardur béling yādı vü bes
Ėonça aġzınġ güft ü güyīdür tilimge mültemes
Bél ü aġzınġ fikr ü zikri birle bolsam taġ émes
Şevk birdim ġāfil étmes kīl ü kālingdin méni
- (3) Ėy perī-ruhsār şem‘-i ġüsnünġe pervāne-mén
Ėalk ara rüsvā bolup ‘ıřkınġ bile efsāne-mén
Körgeli kařınġnı ‘aql ü hōřdın bī-gāne-mén
Yaġı aydur mūcib-i sevdā vü mén dīvāne-mén
Tā felek saldı cūdā meřkin helālingdin mén
- (4) Tēlbe-mén zencīr kıl ol zūlf pūr-ġamnı maġa
Tāze eyle ‘ıřk ara endūh u mātemni maġa
Ėalk könglin řād étip kışm eyleme ġamnı maġa
Ėlge yüz açıp karangu kılma ‘ālemni maġa
Tīre kılmaķlık nédür şem‘-i cemālingdin méni
- (5) Kılmaym könglüm viřāling ü mey ‘ıyş u şarab
Özge élninġ çün ġayātıġa lebinġ boldı sebab
Ger bu derd ü ġuřşadın boldum helāk érmes ‘aceb
Cān baġıřlap élge la‘lingdin mén oldum teşne-leb
Veh ki kıldınġ katl cān-perver zūlālingdin méni

(6) Krmeyin ‘mri kzip zhd ü vera‘ ehlide hyr
Å oldum eyleben bir muğ-bee kyide seyr
Deyr ara n Şıdk ile kirdim mni sağınma Ėayr²⁰
Beste znnr kl bir rişte dn y pr-i deyr
Her sarı tr  bolĖan ski ŐlnĖdin mni

(7) Her giriftr ki bilmey eyledi ‘işk iğhtiyr
Boldı kksi k u knĖli riŐ ü cn b-krr
‘işk tĞidn Ėarb cismidr her yan figr
y Nevy yana ‘ işk eylep tağayyl zinhr
Klma her dem rence bu fsid hyalnĖdin meni

Hseyni Ėazelige muğhammes

[78] (1) Ta‘ ne kldılar ulus cevr ü cefsdn mni
Kim ayırĖaylar ol ay mihr ü vefsdn mni
Hicr mağrm tse vaşl cn-fezsdn mni
y ecel sde kl hicrn belsdn mni
Bir yolu ktkar ulusnnĖ mcersdn mni

(2) Kaldı knĖlm ‘işk yolnda mn Ėm-rhdn
Cn ved’ tse mni yd eylep ol dil-hhdn
N-tvn boldı tenim derd ü Ėm cn-khdn
Za‘ fim aştı hicr bĞda sirişk ü hdn
Ktkar y vaşl ol emen b u hevsdn mni

²⁰ Szck *sağınma* diye yazılmış, yap gereği *sağınma* diye dzelittik.

(3) Néçe āhıñgı felekke éy köngül yétkürge-sén
Āhıñg otı birle her sâ‘at méni köydürge-sén
Her kaçan olsam firākıdın anğa bildürge-sén
Éy ecel korqutma öltürgüm dében öltürge-sén
Ger tirig tapsanğ firākınıñ cefāsıdın méni

(4) ‘Işkıñg él qatlin qılur da qıldı méndin ibtidā
Reşkdin oldum yüzünğni ğayr körgeç-mén gedā
Eyledi hicriñg helāk istep méni cāndın cüdā
‘Işq u reşk ü hicr mühellik veh anğa cānım fedā
Kim çıkarğay bu belālarnıñ arasıdın méni

(5) Özge él birle mañga gerçi qılur-sén dād u zulm
Mén ü ‘ışkıñgdın tazallüm sén közi cellād u zulm
Cānğa yétkürdi méni ağıyār bī-bünyād u zulm
Her néçe ötkerse haddin müdde‘ī bī-dād ü zulm
Ötkere almas vişāliñg müdde‘āsıdın méni ²¹

(6) Tā mén bī-dilni qıldı ‘ışq derdi mübtelā
Şabrdın özge buyurmas gerçi ‘ışq hurde-dān ²²
Līk yoqtur derdime cüz-i bāde-i şāfī devā
Dér ki şabr étgil hakīm ‘aql qılğıl sākiyā
Bir qadeh birle halāş anıñg devāsıdın méni

²¹ Şefika Yarkın *ötkere almas* sözcüğünün aslını dipnotunda *ötkere alğay* diye kaydetmiştir.

²² Mısranın kafiyesi uygun değildir.

- (7) ‘Işk ara ol kim Ğarībī dék esīr ü zār olur
Ger cihān sultānı bolsun kim gedāyı köy érür
Gerçi fahr eyle birev kim özini sultān oqur
Éy Hüseynī salţanatdın anca fahrim yok turur
Kim dégeyler köyiniñ ħayl ü gedāsıdın méni

Nevāyī ğazelige muħammes

Remel : Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilātün/ Fā’ ilün

- [79] (1) Bardı meclisdin méni bī-ihtiyār étken yigit
Télbe köñglümni perīşān rüzgār étken yigit
Hem bozup hem zār étip hem bī-ķarār étken yigit
Veh ķayan bardı bozuğ köñglümni zār étken yigit
Cevr tıǵı birle köñglümni figār étken yiğit
- (2) Démengiz kim élgidin bezm içre cām-ı bāde çek
Çünki mén-mén bir gedā-yı nā-kes ol mīrzā vü bék
Çehre yapķanda méni dil-teng eylep ğonça dék
‘Ārızın açķanda köñglümni açıp gül gül velīk
Kırpikidin anda yüz miñ ħār ħār étken yigit

- (3) Ménde bar érđi şalāh u zühd ü taqvā éy perī
Miñnet ‘ışkıñgda méndin yüz uyurdılar barı
Zahmlar kör tığ zülmünğdin tenimde her sarı
Mén şalāh ‘āfiyet ‘ışkıñgda terk étken qarı
Sén cefā vü cevır qatlimğa şı‘ār étken yigit
- (4) Tayap érđim bādedin mundın burun-mén bī-nevā
Nā-gehān tüştüm ħarābāt içre bir meclis ara
Sindürüp tevbemni tuttu mey mañga bir dil-rübā
Tevbe eylep érđim éy zāhid n’étey tuttu mañga
Lāle-gün mey bir ‘izārın lāle-zār étken yigit
- (5) ‘Ömr ötüp ‘acz ü niyāz oqın atar-mén her sarı
İş niyāz ü ‘acz ile bolğay ki bargay ilgeri
Nāz u istiğnā kılıp mağrūr bolma éy perī
Kél ki né ‘acz ü niyāz āyın ü resm étken qarı
Qalgısı né nāz u istiğnā şı‘ār étken yigit
- (6) Ol perī ‘ışkığa çün boldı esir ü ħār u zār
‘Aql u fehm ü hōş bir bir tuttılar méndin kenār
Her néçe kim dāniş ü zühd ü vera‘ kıldım şı‘ār
Néçe köñglüm tã‘at ü taqvā kim eylep ihtiyār
Cilve kılgaç mest anı né ihtiyār étken yigit

- (7) Fāriğ érdim ‘ışqdın könglümni bī-gam eyleben
‘Āfiyet ehliğa özni yār u hem-dem eyleben
Ėmdi kélđi ‘ışqnı könglümge maħrem eyleben
Bizni ‘ışq āyīnide rüsvā-yı ‘ālem eyleben
‘Āfiyet ehli qaşıda şerm-sār étken yigit
- (8) ‘Işq derdidin çekip her dem köngül āh u figān
Terk étey dép anı yüz tedbir eyler her zamān
Anğla kim bardur barı bī-fāyda éy ĥasta cān
‘Işq terkide ki yüz tedbīr étip könglüm nihān
Def’iğa yüz lu‘b u efsūn eşkār étken yigit
- (9) Ger Ğarībī ‘āşık oldı ta‘n fikrin kılmayın
Pend gūyā kıлмаğıl her dem naşīhat bilmeyin
‘Āfiyet ehli ötünğ ‘ışq ehliğa qatılmayın
Nāşihā terk-i cünün kılmas Nevāyī kélmeyin
‘Işq deştide anı dīvāne-vār étken yigit

Nevāyī gazelige muḥammes

Remel : Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [80] (1) Bir zamān olturmadım serv-i gül-endāmım bile
Bolmadım hem cür'a şūḥ bāde-āşāmım bile
Gül-şen içre tüzmedim bir bezm gül-fāmım bile
Bir ḳadeḥ mey içmedim serv-i gül-endāmım bile²³
Bir nefes évrülmedi devrān méniḡ kāmım bile
- (2) Tā vefā resmin unuttı ol meh-i nā-mihr-bān
Bāde içtim tapḳalı ḡamdın emānı bir zamān
Boldı kāmım telḥ ü baḡrım ḳan u köḡlüm nā-tüvān
Her mey kim ānsız içtim tapḳalı ḡamdın emān
Zehr-i ḡam ḡüyā ézilmiş érdi ol cāmım bile
- (3) Hicr ara bar érdi yüz miḡnet bu ser-gerdānıda
Ötti çün hicrim küni ol yüz ḡam u ermānıda
Ḡam tünige uçradım hicrān tūni pāyānıda
Tünge yétmes künni ötkerdim anıḡ hicrānıda
Künge yétkey-mén mu veh bu şubḫı yoḳ şāmım bile

²³ Şefika Yarkın dipnotunda ya birinci mısranın ya da dördüncü mısranın farklı olması gerektiğini söylemiş, buradaki söz tekrarını hata olarak düşünmüştür.

- (4) Veh ki boldum ‘ışk ara rüsvā vü bed-nām éy refîk
Bu durur āgāz tā né bolğay encām éy refîk
Çayda bolsun mużtarib könğlümge ārām éy refîk
Bardı ārāmım könğöldin tapmadım kām éy refîk
Tutmadım ārām birdim çün dil-ārāmım bile
- (5) Êy refîk ol mestğa ‘uşşāk dürd-āşāmın it
Lîkin ol bu melāmet köyiniñg bed-nāmın it
Hasta könğlümni helāk étken firāk eyyāmın it
Êy şabā ol gülge mehlik firqatim peygāmın it
Belki naqd-i cān anğa yétkür bu peygāmım bile
- (6) Êy müselmānlar bilip hālim bolunğ méndin yırak
Boldum ol büt kāfir ‘ışkı né eyley nifāk
Mén kim ü zühd ü vera‘ ehliğa kıлмақ ittifāk
Könğlüm içre büt dāğı küfr içre olsam yaşırak
Ehldin alığa bargunça bu İslāmım bile
- (7) Ğayr ile ‘azm şabūhī eylemiş ol nāznı²⁴
Çan yutar her dem Ğarībī öltürüp zār u
Hızın hem-nişin²⁵
Êy Nevāyī olsam ermān élteğümdür içmeyin
Bir şabūhī gül-‘ izār bāde-āşāmım bile

²⁴ Bu bendin tam olan dördüncü mısrasına göre birinci, ikinci ve üçüncü mısraların kafiye içeren sözcüğü eksiktir.

²⁵ Şefika Yarkın bu mısranın üzerine su döküldüğü için okuyamadığını dipnotunda belirtmiştir.

5. DİZİN

5.1. Dizin Sırası

- Dizde metinde geçen her kelime asıl anlamları da dikkate alınarak metindeki anlamıyla verilmiştir.

- Şahıs ve yer adları hariç yabancı kelimelerin hangi dilden olduğu belirtilmiştir. Yabancı bir kelime madde başı ise o kelimenin ekle genişletilmiş şeklinin hangi dilden olduğunu belirtmeye gerek görülmemiştir.

- Farsça tamlamalara anlam verilmiştir. Ancak anlamı sadece (tamlanan)'ın geçtiği yerde verildi.

- Esas olarak Şiban Han Dîvânı'nın dizin sırasını uygulanmaya çalışıldı. Ancak bazı farklılıklar oldu. /é/ ünlüsüyle başlayan kelimeleri /e/ ünlüsünden sonra sıraya koyuldu. Yardımcı fiiller eğer tek yerde geçmişse ekiyle birlikte birden çok yerde geçmişse yalın haliyle gösterildi.

İSİM

A. Yalın teklik hâller:

Yalın + edatlar

Yalın + yardımcı fiiller

Farsça tamlamalar

İlgi hâli

Yükleme hâli

Yaklaşma hâli

Bulunma hâli

Ayrılma hâli

Vasıta hâli

Eşitlik hâli

Yön gösterme hâli

B. İyelik şekilleri (Kendi içindeki yukarıdaki sıra)

C. Çokluk Şekilleri (Kendi içindeki yukarıdaki sıra)

D. Geçici ekli isim şekilleri.

FiİL

Fiil kök veya gövdesi

A. Müsbet fiil çekimi:

Emir + soru

Görülen geçmiş zaman

Öğrenilen geçmiş zaman

Geniş zaman

Gelecek zaman

Şimdiki zaman

Şart

Birleşik kipler

Zarf fiiller

Sıfat fiiller

Fiil isimleri

B. Menfi fiil çekimi:

(Kendi içindeki yukarıdaki sıra)

A

- ā (A.F.)** : ey
ā. 8-4
- āb (F.)** : su
ā. u hevāsıdın 78-2
āb-ı hayāt (F.A.) “hayat veren su” 31-5
āb-ı hayvān (A.) “hayat veren su” 54-1
āb-ı hayvānım 27-4
- ābād (F.)** : bayındır, Şen
ā. eyle ! 47-7
- ‘aceb (A.)** : Şaşılacak Şey, acaba
‘a. 17-3; 32-5; 58-6; 77-5
‘a. ger 12-2; 64-3
(ne ‘a.) 29-4
(né ‘a.) 19-7; 30-3; 44-4; 57-5; 72-6; 74-6
(né ‘a. kim) 4-7; 71-2
‘a. émeŐtür 30-2
‘a. érmes 20-3
- ‘acz (A.)** : zayıf, gúçsüz
‘a. ü niyāz 79-5; 79-5
‘a. ile bol- 79-5
- aç-** : açmak
a. -tı 30-6; 57-3
a. -ķamız 18-3

- a. -sam 29-4
- a. -ğaç 25-5
- a. -ıp 9-5; 77-4; 79-2
- a. -ķanda 79-2
- aççığ** : açık
- a. 20-2
- açıl-** : açılmak
- a. -ur 15-3
- a. -mak kérek 26-3
- a. -madım 40-4
- Ādem (A.)** : ilk insan, ilk peygamber
- Ā. 33-2
- (nesl-i Ā.)
- ‘ ādet (A.)** : görenek, usul
- ‘ ā. 38-7
- ‘ ā. +dür 6-7
- āfāk (A.)** : ufuklar
- ā. ara 69-4
- āf-tāb (F.)** : güneş
- ā. 67-1
- ā.-ı bī-zevāl “sonu olmayan bir güneş” 4-6
- āfet (A.)** : büyük felaket
- ā. dür 6-2
- ā.-i cān “canın belası” 22-5; 34-5
- ā. -i cānım 28-2

‘ **āfiyet (A.)** : sağlık, esenlik

‘ ā. 26-5; 73-5

āġāz (F.) : bařlama, mūzik bařlangıcı

ā. 80-4

aġız : aġız

(bél ü a. +mġ) 77-2

a. +mġ (aġzıġ) 52-6; 77-2

a. +ı (aġzı) 62-5

a. +ıdadur (aġzıdadur) 72-5

aġrı- : aġrımak, incinmek

a. -mas 6-7

aġyār (F.) : yabancı, yabancılar

a. 28-7; 53-5; 58-1; 72-4; 78-5

a. ile 47-4; 58-1

a. érür 9-3

a. +nı 50-5 ; 73-2

a. +ġa 6-3

a. +ı 13-1; 31-2

a. +ıdın 55-1

āh (F.) : feryat, ah

ā. 25-3; 53-7,7; 41-6; 68-1

ā. ér- 50-3

ā. u efġān+ 65-6

ā. u figān 79-8

(eşk ü ā.) 3-5

(sirişk ü ā.+dın) 78-2

ā . +dın 78-2

ā . +ım 41-6;52-5

ā . +ıng 10-2; 78-3

ā. +ıngnı 78-3

ā. +ıngda 19-3

(dūd-ı ā. +ım) 41-6;52-5

aḥbāb (A.) : dostlar

(şām-ı a. +ıng) 49-6

‘ ahd (A.) : söz verme, ahit

‘ a. ü peymān 2-1; 75-2

‘ a. +i 27-3; 65-3

‘ a. +ıngde 69-5

aḥfā (A.) : çok gizli

a. +sı 32-7

āḥger (F.) : ateş koru

ā. +i 67-4

āḥir (A.) : son

ā. 41-7; 56-5

aḥter (F.) : yıldız

a. 76-3

āhū (F.) : ceylan, mec. güzellerin gözü

ā. 26-2

ā. +largā 26-2

aḥvāl (A.) : durumlar

a. ile 59-6

a. +ni 6-5

a. +imni 48-2

aḥzar (A.) : yeşil

a. 76-4

ak : ak, beyaz

a. u ḳara 34-6

a. +ıdur 34-2

ak- : akmak

a. -ar 34-3

a. -sa 60-7

a. -ardı 42-4

ākıbet (A.) : son

ā. 29-7; 37-5; 41-4; 50-2; 63-4

akız- : dökmek, akıtmak

a. -dı 52-1; 67-7

akl (A.) : akıl

‘ a. 78-6

‘ a. u dīn 54-5

‘ a. u feh̄m 79-6

‘ a. u hōṣ 17-7; 37-7; 38-5; 73-1; 77-3

‘ ā. u hūṣyār 9-1

‘ a. +ı 71-6

‘ a. +dın 51-4

akṣām (F. ṣām): akşam

(bu a.) 10-2

āl (A.) : hile

a. ile 59-3

al (all) : ön, önde

alıda 9-1; 24-7; 37-6, 7; 39-6; 43-2; 44-6; 50-5; 56-2

alığa 71-1;80-6

alının 12-3

al- : 1. almak

a. -dı 30-4; 35-2; 59-3

a. -ıptur 12-4

a. -ar 47-4

a. -ğan érmiş 5-7

a. -ıp eylediñg 45-3

a. -ğaç 15-3

a. -ıp 12-6; 68-4

2. muktedir olmak (iktidâri yardımcı fiil olarak)

a. -ğay 59-4; 77-1

a. -man 74-4

a. -mas 78-5

a. -masım 30-5,5,5,5

a. -may 70-3

aldur- : aldirmek

a. -madı 75-3

‘ ālem (A.) : dünya, cihan

‘ ā. 5-6; 33-7; 50-1; 69-6

‘ ā. ü ‘ ā. 63-3,6

(rūsvā-yı ‘ā.) 79-7

‘ ā. +ni 43-7; 77-4

‘ ā. +ğa 35-5; 54-4;

‘ ā. +de 45-6;69-4

‘ ā. +im 43-7

Allāh (A.) : Yaratıcı

A. A. 9-5

ālūd (F.) : bulaşık, bulaşmış

‘ ā. +ıdın 50-1

ālūfte-vār (F.): alışık

‘ ā. eyler 64-7

altun : altın

a. 61-2

ammā (A.) : ama, fakat

a. 51-3

ān (F.) : aniden, pek az bir zaman

‘ ā. +sız 14-6, 80-2

‘ **anber-efşān (F.):** anber saçan

‘ a. eyle- 22-1

andağ : öyle, onun gibi

a. 9-1; 16-1; 29-3

anğla- : anlamak

a. ! 79-8

a. -dım 3-3; 41-5

- a. -dınđ 63-6
- a. -dı 50-7
- a. -mış 5-5
- a. -geç 6-2
- a. -p 8-6; 73-7
- a. -man 36-3; 53-5; 58-5
- a. -may 2-3
- a. -maydur 8-7

‘ ār (A.)

- : utanma
- ‘ ā. eylemiş 19-5

ara

- : ara, arasında
- a. 4-2; 7-4; 8-6; 9-2; 10-3, 4; 13-2; 15-4; 17-3; 21-5; 25-2, 6; 26-2, 6, 7; 27-4; 30-2; 31-5; 32-1; 33-5, 7; 34-1,2; 35-2; 38-7; 40-3, 7; 42-4, 7; 43-3; 44-3, 4, 6; 45-1; 46-2, 3; 48-2, 7; 50-1; 51-2, 3, 5, 6; 52-1, 6; 54-1, 2, 4; 55-5; 57-2, 4; 58-1, 4; 60-7; 61-1, 5; 62-7; 64-3, 5; 65-6; 67-2, 4; 68-2, 5; 69-1, 4; 72-2; 73-3; 75-5; 77-1, 2, 3, 4, 5, 6; 78-4, 7; 79-1, 4; 80-3, 4
- a. +sıdın 78-4

ara-

- : aramak
- a. -y a.-y 55-5

ārām (F.)

- : durma, eğlenme, dinlenme
- ā. 80-4,4
- (bī-ā. ile) 62-2
- (bī-ā. érür) 39-2
- (dil- ā. +ım bile) 80-4
- ā. eyle- 66-1

ā. +ım 80-4

ā.-ı cān (F.) “gönül rahatı” 4-4

ā.-ı cānı 46-1

ā.-ı cānım 68-1

ā.-ı cānımdın 39-2

arıt- : temizletmek

a.. -ay ! 65-5

‘ārız (A.) : yanak

‘ā. +ı 14-2; 57-2

‘ā. +ıng 44-4; 45-1 ; 55-5; 76-1

‘ā. +ıngga 71-4

‘ā. +ıngda 16-5

‘ā. +ıngdın 15-3

‘ā. +ın 79-2

‘ārızī (A.) : sonradan çıkan, gelip geçici

‘ ā. 24-3

artuk : artık, fazla

a. 44-4

‘ārız (A.) : bildirme, önüne koyma

‘ ā. +ı 24-3

arzi- : değerinde olmak, değmek

a. -mas 69-6

ārzū (F.) : istek, heves

ā. 17-2; 29-6; 48-5

ā. eyle- 25-4

- āsān (F.)** : kolay
ā. 37-5; 24-7
ā. eyle- 7-7
- asıġ** : fayda, kazanç
a.8-2
a. bol- 56-1
- āsītān (F.)** : eşik
ā. +ıġa 29-6
- aşlā (A.)** : asla
a. 35-4
a. bolmasa 5-6
- asra-** : saklamak, beslemek
a. ! 28-4
a. -sam 29-2
- asru** : çok fazla
a. 28-5; 39-2; 75-5
- āsūde (F.)** : rahat, dinç
ā. 78-1
ā. bol- 24-7
- āsümān (F.)** : gök
ā. +ı 67-2
- aş-** : aşmak
a. -tı 1-1, 26-4, 78-2
- ‘āşık (A.)** : âşık
‘ā. 46-6; 55-3

‘ā. ol- 26-7; 41-4; 47-2; 60-4; 77-6; 79-9

‘ā. +nı 35-7

‘ā. +ı 64-5

‘āşıklık : âşıklık

‘ā. + ımning (‘ āşıklığımnıng) 17-4

āşikār (F.) : belli, açık

ā. eyler 64-1

ā. olmuş 57-7

āşikārā (F.) : belli, açık (doğrusu āşkārā)

ā. bolmasa 5-5

āşinā (F.) : bildik, tanıdık

ā. +yı 36-4; 51-4

ā. +sıdur 17-7

āşinālık : aşinalık

ā. 47-4

āşüb (F.) : kargaşalık

āşüb-ı devrān (F.A.) “dünya kargaşalığı”

ā. -ı devrān mu 54-4

ā. -ı devrāndın 44-2

āşübī (F.) : karıştıran

(kōngül-ā.) 11-6; 17-5

āşüfte (F.): delice seven, dağınık

ā. 31-3; 68-4

(ā. vü divāne) 71-5

ā. +dür 55-4

āṣūfte-veṣ : çılgınca sevenler gibi

ā. 55-4

at : ad, isim

a. +ım çık- “ kötü bir ün kazanmak” 66-5

a. +ını könglümge kız- “ adını gönlüme yazmak, ” 65-1

at- : atmak

a. -ar-mén 10 79-5

a. -kuça 71-2

āteṣīn (F.) : ateşli, canlı

ā. 6-6; 9-2; 58-3

āteṣīn-ruḥsār (F.): ateşli yanak

ā. 9-2

ā. ile 58-3

ā. +ınga 6-6

āteṣ-nāk (F.) : ateşli

ā. ile 67-6

āteṣ-pāre (F.) : ateş parçası

ā. 67-4

atlan- : nam salmak, şöhret olmak

a. -ur 32-1

atlık : adlı, ünlü, adını taşıyan

a. 39-1

‘ atṭar (A.) : aktar

‘ a. 54-3

av : av

- a. +ı 45-4
- āvāre (F.)** : serseri, boş gezen
- ā. 48-7
- ā. +mén 40-7
- ā. + si 17-4; 72-1
- ā. +yi 46-7
- ā. -i hicrān (F.A.) “ayrılık serserisi” 40-3
- avut-** : avutmak
- a. -ay ! 70-6
- ay** : ay, kamer, mec. sevgili
- a. 11-1; 24-4; 27-1; 34-4;40-5; 45-6; 52-2
- (ol a.) 23-4; 29-6; 31-2,7;39-4; 45-5;46-6;48-3;54-2;61-7;75-1; 78-1
- a. bol- 20-1
- a. +nıng 16-3
- a. +nı 18-6;55-5
- a. +ğa 22-6
- a. +dın 2-4; 12-3; 38-3; 39-2; 70-2
- a. +dur 24-1; 77-3
- ay** : ey (ünlem)
- a. 10-7
- āyā (F.)** : acaba
- ā. 72-1
- ayağ** : ayak
- a. (ayağ) 67-3
- a. +ıng (ayağ+) 30-1; 59-5

- a. +ı (ayağ+) 16-5
- a. +ıngnıng (ayağ+) 76-6
- a. +ıda (ayağ+) 47-3
- ayağ** : kadeh, içki bardağı
- a. 57-4
- ‘ ayb (A.)** : ayıp
- (né ‘ a.) 35-1
- ‘ a. ét- 15-2
- ‘ a. étmenğiz 9-2; 66-5
- ‘ a. eyleme 17-6; 73-6
- ayıl-** : ayılmak, kendine gelmek
- a. -mağ kérek 26-4; 26-6
- a. -madım 40-2
- ayır-** : ayırmak
- a. -a alğay mu 77-1
- a. -dı 71-3
- a. -ğaylar 78-1
- āyīne (F.)** : ayna
- ā. 41-6
- ayrıl-** : ayrılmak
- a. -ur 15-4
- a. -ıp 51-4; 62-6
- a. -ğan 10-1
- a. -mağ kérek 26-1
- a. -madım 40-1

- a. -may 72-4
- a. -mayın 40-6; 63-2

ayru : ayrı

- a. 1-2; 42-4; 45-2

ayş (A.) : yaşama

- ‘ a. kör 62-5
- ‘ a. +ım 20-2

ayt- : söylemek, demek

- a. ! 18-4
- a. -mğız ! 13-3
- a. -ur-mén 70-6
- a. -ur 44-7; 65-3
- a. -mağ 55-7

aytıl- : sorulmak, söylenmek

- a. -ur 15-2
- a. -mağ kérek

āyīn (F.) : merasim, içkili sohbet

- ā. ü resm 79-5
- ā. +ide 79-7

āyīne-ruḥsār(F.): yüzü ayna gibi parlayan, sevgili

- ā. +ım 41-6

āzād (F.) : kurtulmuş

- ā. 47-5
- ā. étmedi 23-5
- ā. +ıdın 52-6

āzāde (F.) : serbest

ā. 51-2

āzār (F.) : incitme, kırılma

ā. 6-7; 19-2; 37-6; 38-2

ā. üzre 37-6

ā. érür 9-4

ā. bolmas 5-3

ā. +ı 13-6; 31-1; 32-4

ā. +ıdın 16-6; 55-1

‘azm (A.): yönelme, gitme

‘a. 80-7

‘ a.ét- 10-7

‘ a. eyle- 1-6

‘ a-i meydān “meydana yönelme” 7-1

āzürde (F.) : incinmiş, kırılmış

ā. 69-2

ā. bol- 69-2

ā. kı1- 6-7

B

bādām (F.) : badem, mec. sevgilinin güzel gözü

(piste vü b. ile) 62-5

bāde (F.) : şarap, içki

b. +sin 1-2

b. +ni 32-2

b. +din 73-6; 79-4

b.-i gül-fām “gül renkli (kırmızı) şarap” 62-1

b.-i nāb “duru şarap”

b. + nābıng 49-1

bāde-i şāfī “katkısız içki, saf içki” 78-6

(cām-ı b. +din) 73-2

bāde-āşām : içki içen, şarap içen

b. 66-3

b. +ım 80-1; 80-7

bade-nüş (F.) : şarap içen

b. 61-7

bāğ (F.) : büyük bahçe, bağ

b. ara 10-4; 13-2; 45-1; 46-2; 52-6; 58-4; 73-3

b. içre 15-5

(deşt ü b.) 6-5

(gül-b. içre) 5-4; 39-3

b. +ıng 30-6

b. +ıda 78-2

bāğ-bān (F.) : bahçıvan

b. 30-6

bağır : bağır, yürek, ciğer

(ol b. +ı ‘bağrı’) 37-4

b. +ım (bağrım) 10-5, 27-2; 52-1; 60-7; 80-2

b. +ı (bağrı) 60-1,7

bağışla- : bağışlamak

- b. -p 77-5
- bağla-** : bağlamak
- b. -y ! 65-1
- b. -r-mén 29-3
- b. -p 74-5; 75-2
- bahār (F.)** : bahar mevsimi
- b. 25-5; 72-3
- baht (F.)** : talih, kader
- b. 22-4; 42-1; 53-2
- b. eylegey 71-4
- (éy b.) 4-3
- b. +ım 54-7
- b.-ı nā-hōšnūd (F.) “ istenmeyen kader”
- b. + nā-hōšnūdıdın 50-2
- bāk (F.)** : korku
- (bī-b. érür) 72-6
- b. émes 8-7; 29-5
- bağ-** : bakmak
- b. -sam 11-7; 29-2
- b. -a alman 74-4
- b. -ıp 1-5
- b. -may 35-2
- bāl (F.)** : kanat
- (fāriğ-b.+mén) 56-5
- (per ü b. +ım) 29-3

b. +ıǵa 29-3

bar : var

b. 4-2; 5-6; 11-3; 12-2; 13-1,1,2,3,4,5,6,7; 14-1,1,2,3,4,5,6,7; 16-5; 25-5;

37-7; 59-5,7; 62-4; 72-1

b. mu 48-1,1,2,3,4,5,6,7

b. durur 16-7

b. érđi 21-4; 71-3; 79-3; 80-3

b. ise 17-7

b. +dur 11-3; 33-6; 43-7; 77-2; 79-8

b. +mén 40-4; 72-1

bar- : varmak, gitmek

b. -ǵıl ! 69-7

b. -dı 21-4; 42-1; 56-3,7; 75-3,6; 79-1,1; 80-4

b. -ur 4-1; 5-1; 31-4

b. -ǵay 79-5

b. -ǵusıdur 58-1

b. -ǵalı 12-3; 22-2; 28-6; 58-2

b. -ǵunça 80-6

b. -ıp 58-1

b. -ǵan 4-1

b. -man 52-3

barça : hepsi, bütün

b. 3-2

b. +sı 54-5; 65-3

barı : hep, bütün, hepsi

b. 15-2; 40-4; 50-7; 70-4; 79-3;79-8

b. +dın 55-6; 63-6

baş : baş

b. 17-6; 73-6; 76-6

b. +dın 67-3

b. +ım 27-6; 30-1

b. +ıma 75-4

b. +ımğa 8-2; 35-3

b. +ınğa 37-2

b. +ığa 16-3; 45-7

b. +ıda 16-1,7; 21-2; 66-1,2

b. +ıdın 8-3; 41-7

b. +dın ayak “ baştan ayağı, tümü” 67-3

b. indür- “ baş koymak” 17-6

başla- : başlamak

b. -r 27-7

bat (A.) : kaz

b. 65-6

bāver (F.) : tasdik

b. ki 23-4

bedel (A.) : karşılık

b. 63-5

bed-gümān (F.): şüpheci

b. +ım 68-3

b. +ı 46-6

b. +dur 28-2

bed-hāl (F.A.) : hali kötü

b. 29-4

b. ile 59-1

bed-hōd (F.) : kendini kötü eden

b. +ın 4-3; 42-7

bed-hū (F.) : kötü huylu

b. 15-1

b. birle 15-6

bed-mihr (F.) : iyilik etmeyen, insaniyetsiz

b. 74-6; 75-2

b. +din 18-7

bed-nām (F.) : adı kötüye çıkmış

b. 80-4

b. eyledi 66-5

b. +ın 80-5

behištī (F.) : cennetlik

b. 12-4

belā (A.) : bela, kötülük

b. 3-3; 8-9;14-3; 22-2; 35-3; 42-7;53-3,6; 74-6;

(dāğ-ı b.) 48-5

(né b. +lar) 35-6

b. +nı 3-5

b. +yı 36-6

b. +ğa 36-6

b. +sıdın 46-7; 70-3; 78-1;

b. +sıdur 17-5

b. +larnıng 78-4

b.-yı cān (A.F.) “ can belası” 1-5; 11-6

b.-yı şām (A.F.) “ akşam belası” 45-2

belki (F.) : belki

b. 80-5

bend (F.) : bağlama

b. b. étmiş 20-4

b. +idin 23-5

b.-i zülf (F.) “saçının bağı”

b. -i zülfî 31-3

berbād (F.) : perişan

b. eyledi 73-1

berķ (A.) : şimşek

b.-ı reftār (A.F.) “ yürüyüşü şimşik gibi olan”

b. + reftārı 32-5

berr (A.) : doğru sözlü

b. bérmedi 25-3

bes (F.) : yetişir, kâfi

b. ki 2-4; 5-6; 16-6; 23-4; 38-6; 40-4; 42-4; 50-6; 52-1,3; 57-1; 60-5; 77-2

b. kim 29-1

b. ne 4-6;

b. +dür 62-3

besī (F.) : çokça, pek fazla

- b. 13-1
- beste (F.)** : bağlı, bağlanmış
- b. 77-6
- beter (F.)** : daha kt
- b. +dr 29-1
- bezm (F.)** : ikili, eğlenceli meclis; dernek
- b. 80-1
- b. ara 13-2;31-5; 32-1; 44-6; 57-2; 57-4; 58-1; 61-1;68-2
- b. içre 23-2; 51-6; 79-2
- b. +inđdin 1-2
- b.-i vaşl “sevgililerin vuslat (birbirine kavuşma) meclisi”
- b. + vaşlıda 31-2
- b. + vařlınđdin 8-6
- b. -i đam “gam meclisi”
- b. -i + đamınđda 60-6
- b. -i ‘ işret “iki meclisi” 73-2
- bk** : bey, emir, byk, efendi
- (mrz v b.) 79-2
- bl** : bel
- b.  ađzınđ 77-2
- b. +inđ 9-6; 77-2
- br-** : vermek
- b. -ey ! 20-6
- b. -dinđ 8-8
- b. -di 7-5

- b. -ür-mén 68-1
- b. -ür 49-2; 64-5
- b. -ürler 59-5
- b. -gey 35-2
- b. -se 58-6; 66-3
- b. -ip 16-6; 24-2; 52-7, 63-1
- b. -mey 59-3
- b. -meyin 13-3; 20-4
- b. -me ! 1-4
- b. -meñgiz 35-4
- b. -medi 25-3
- b. -mese 1-3
- b. -meñgiz ašlā köñgöl “ asla gönül vermeyin !”

- béri** : beri, bu taraf
- b. 13-4
- béz** : bez
- b. 11-4
- bī-ārām (F.)** : durup dinlenmeyen
- b. ile 62-2
- b. érür 39-2
- bī-bāk (F.)** : korkmayan, çekinmeyen
- b. 38-6
- b. érür 72-6
- bī-bünyād (F.)** : temelsiz, asılsız
- b. 78-5

bī-cihet (F.A.) : yönünü kaybetmiş, sebepsiz

b. 69-2

bī-dār (F.) : uyanık, uyumayan

(dīde-i b. +ı bar) 13-7

bī-dād (F.) : zulüm, işkence

b.53-5; 78-5

b. bol- 55-3

b. eyle- 73-1

b. +ıdın 56-1

bī-deli (F.) : deli olmayan

b. 46-7; 74-6

bī-dil (F.) : korkak

b. ü divāne 35-1

b. +ni 78-6

b. +ğa 35-6

bī-fāide (A.) : faydasız

b. 79-8

bī-ğam (F.A.) : gamsız, tasasız

b. eyle- 79-7

bī-gāne (F.) : ilgisiz

b. 17-7; 47-4

b. boldı 33-5

b. +mén 77-3

bī-güneh (F.) : günahsız, suçsuz

b. 41-2

bī-ḥaber (F.A.): habersiz

b. 23-6

bī-ḥāl (F.A.) : durumu belli olmayan

b. 31-6

bī-ḥānūmān (F.): yersiz yurtsuz

b. +1 46-7; 69-1; 76-2

bī-ḥōd (F.) : kendinden geçmiş, bayılmış

b. 68-2

b. oldum 40-2

bī-iḥtiyār (F.A.): kendiliğinden, elde olmayarak

b. ét- 79-1

b. olmuş 57-5

bī-iltifāt (F.A.) : dikkatsiz, hatırsız

b. ol- 59-1; 72-7

bī-ḳarār (F.) : kararsız

b. 79-1

bil- : bilmek

b. ! 8-4; 9-7; 55-7;

b. -inġ ! 32-6

b. -di mü 72-1

b. -ür-mén 32-4

b. -ür 8-7; 15-1;

b. -gey 13-6; 31-7

b. -se 43-2; 55-5

b. -ip 22-6; 80-6

b. -mey 7-3; 32-7;45-6; 77-7

b. meyin 79-9

b. -medim 37-5; 40-1,6; 41-1,2,3,3,4,5,6,7;45-2;58-1; 71-1

b. -men 1-6; 4-2; 6-1;8-8; 53-4; 54-2;64-2

b. -mes-mén 15-6

b. -mes 27-6; 48-2

b. -mesenġ 24-5

b. -mes érdiler 57-7

bildür- : bildirmek

b. -ge-sén 78-3

bilge : usta, ustaca

b. +sén 1-2; 28-3

bi' llāh (A.) : Allah için

b. 28-1

bīmār (F.) : hasta

b. 69-5

b. ér- 9-6

b. +ı 13-5; 31-6

b. +ı+mén 13-5

bīmārlġ : hastalık

b. 42-2

bī-mihr (F.) : şefkatsiz, sevgisiz

b. +ġa 36-4

bī-nām (F.) : adsız, sansız

b. u nişān+ 39-5; 69-1

binā (A.) : bina

b.-yı üstüvār (A.F.) “sağlam bina” 56-6

bī-nevā (F.) : çaresiz

b. 41-2; 79-4

b. +lar 6-6

bī-nihāyet (F.A.): sonsuz

b. +dür 6-4

bī-nūr (F.A.) : nursuz, uğursuz

b. érür 12-3

bī-pervā (F.) : sakınmadan

b. 8-1

bir : bir

b. 4-4; 5-6;5-7;73-3;9-1,2;11-6,6; 11-7; 12-4;12-7; 13-1,2,5;14-7;15-2,5;18-3,6;19-3;20-6;21-1;22-5;23-3;24-5;26-5;28-7;31-7;32-1;33-1,7;34-8;35-2,5;36-4;37-1;38-5;39-2;39-7;43-1,7;45-6;46-1,3,3;47-2;48-6;50-3;51-5;56-4;59-1;60-1;60-7;62-2;62-4;63-1;63-2;64-3;66-4;69-7;70-2,7;71-5;72-5;73-1;74-3;75-2,6;77-1;77-6,6;78-6;79-2,4,4;80-1,1,1;80-2;80-7

b. yolu “birden, hep birden” 10-6; 20-7;26-5;40-6;78-1

bir b. 39-6,6;79-6,6

(her b. +i b.) 24-5

(her b.+ide) 11-3

(ol b. +de) 11-3a,3b

(ol b. +i) 11-1;11-7

b. +ning 11-5;24-3

- b. +iniᅅ 11-4
- b. +i 11-1;24-2
- b. +ini 22-5
- b. +ige11-7; 24-2
- b. +ide 11-3
- b. +isi 11-4; 11-6

bir- : vermek

- b. -dim 77-2;80-4

bī-rahm (F.A.): merhametsiz, kalpsiz

- b. 70-7

- b. alıda 37-6

birev : birisi, her biri

- b. 19-7;23-5;48-2;66-3,5;78-7

birle : ile, bkz. bile, bilen, birlen

- b. yalın sözlerle :3-5; 4-4; 10-3; 15-6; 30-6; 45-4;43-1;56-2;60-6;63-3;66-5;67-2;67-7;70-6;73-5;78-5;78-6

ilgi hâlınden sonra : 41-5

iyelik ekli sözlerden sonra : 19-3; 31-4; 36-5;42-5;53-7;58-7;77-2;78-3;79-1

çoğul ekinden sonra : 8-8

bī-ser (F.) : başsız

- b. ü sāmān “sefil ve perişan” 71-5

bismil (F.) : kesilmiş

- b. étgen 19-6; 60-3

bister (F.) : yatak

b. -i sincāb (F.) “sincap yatağı” 53-4

bī-vefā (F.A) : vefasız, sözünde durmayan

b. +dur 15-2

b. +lar 26-1

b. +lardın 4-7

bī-vefālġ : vefasızlık

b. 6-2

biz : biz (şahıs zamiri)

b. +ni 23-2; 73-2; 79-7

b. +ge 18-6; 27-3; 38-1

bī-zevāl (F. A): sonu olmayan

(āf-tāb-ı b.) 4-6

bol- : olmak

b. ! 24-7; 34-7; 44-7

b. -sun ! 44-6, 78-7, 80-4

b. -unġ ! 80-6

b. -dı 2-1; 7-1; 7-7; 30-6; 33-5; 38-1; 50-2; 57-7; 60-2; 63-3,5,5; 67-4; 69-

2; 74-3,7; 77-5,7; 78-2; 79-6; 80-2

b. -dum 23-6; 37-1; 38-3; 58-3; 77-5; 80-4,6

b. -dılar 63-4

b. -miş 4-4; 25-5; 54-2; 67-4; 77-2

b. -up-mén 32-6; 55-6

b. -uptur-mén 17-4; 31-1

b. -uptur 1-7

b. -ur-mén 16-3; 19-6

- b. -ur 2-3; 2-4; 2-5; 11-8; 16-4; 18-4; 50-6;55-5; 64-4
- b. -ğay-sén 3-6
- b. -ğay 18-6; 29-7; 32-1; 34-1; 39-3, 42-2; 43-4; 49-4;61-7; 76-3; 79-5; 80-4
- b. -ğusıdur 28-7; 37-5; 67-6
- b. -sa 5-1; 5-4; 8-2; 8-5; 13-4; 18-2; 27-1; 29-6; 31-5; 33-1; 35-6; 43-1; 56-1; 74-6;
- b. -sam 35-1; 77-2
- b. -ğay érđi 38-3
- b. -up érđim 74-3
- b. -sam érmes 32-5
- b. -up 20-1; 55-6; 57-4; 72-1; 76-6; 77-3
- b. -ğalı 36-4
- b. -ğan 36-2; 48-6; 51-4; 57-3; 77-6
- b. -urnı 41-4
- b. -mağ 26-3
- b. -ma ! 79-5
- b. -madı 40-3; 75-2
- b. -madım 80-1
- b. -mas-mén 5-3
- b. -mas 27-5; 59-7; 72-4
- b. -masun 24-6
- b. -mağay 43-3
- b. -mağaysız 35-3
- b. -masa 5-1; 5-1; 5-2; 5-3; 5-4; 5-5; 5-6; 5-7; 24-4;31-5,7;55-3; 73-4

- b. -mayın 23-2
- boz-** : bozmak, yıkmak
- b. -sam 59-6
- b. -up 79-1
- bozuğ** : bozuk
- b. 79-1
- bozul-** : bozulmak
- b. -ğay 43-3
- börk** : başlık, börk
- b. +i 16-1; 66-2
- b. +in 66-1
- b. +ini 66-4
- bu** : bu
- b.(sıfat) 3-3;8-1;10-2,5;11-2;11-7;12-2;14-3;16-3;18-3,5,7;19-2;24-4,7,7
;26-4,6;27-2;28-1,5;30-7;35-7;40-2;43-4,4,6;46-4;50-2,5;53-1;55-4;58-
4;61-2;61-6;62-2;63-1;63-3,5;64-7;67-4;68-3;69-2;73-6;76-4;77-5;77-
7;78-4;80-3,3;80-5,5,6
- b. (zamir) 4-3;9-5;11-1;11-3;11-4,5;11-6,6;11-7;13-6;23-6;24-2;24-3;26-
7;31-7;53-2;53-6;80-4
- b. +lar 3-5
- bulut** : bulut
- b. dök 65-6; 71-7
- b. +dın 67-5
- burun** : önce, evvel
- b. 26-1;

(kılmasdın b.) 47-1,1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

(mundın b.) 79-4

burunđı : önceki

b. 59-6

b. dék 21-1,6

bustān (F.) : bahçe

b. +ı 51-2

bülbül (F.) : bülbül

b. 12-7; 14-4; 15-3

b. dék 21-7; 51-5

b.-i hüş-ḥān (F.) “akıl okuyucu bülbül” 10-4

bülend (F.) : yüksek, yüce

b. étmiş 20-1

bünyād (F.) : asıl, esas

b. 45-4

(bī-b.) 78-5

b. eyledi 73-5

b. +ıdın 56-6

büt (F.) : put, güzel

b. 80-6,6

büt- : bitmek, bitirmek

b. -ey ! 70-1

b. -se 8-3; 16-1

b. -megey 15-7

C

cām (F.) : kadeh, içki

c. ile 62-3

c. u bāde 69-6

c. u yād 61-5

c. eyleme 61-7

c. +dın 32-2; 61-2; 62-3

c. +ım 80-2

c. -ı bāde (F.) “şarap kadehi” 79-2

c. -ı bādedin 73-2

c.-ı firāk (F.A.) “ayrılık şarabı” 40-2

c.-ı ğam (F.A.) “keder kadehi” 36-1; 51-6

c.-ı ‘ ışk (F.A.) “aşk kadehi”

c.-ı ‘ ışkıdın 26-4

c.-ı māl-ā-māl (F.A.) “servet kadehi” 59-1

c.-ı mey (F.) “şarap kadehi” 1-7

c. -ı tarab (F.A.) “sevinç kadehi” 7-4

cān (F.) : can

c. 8-9; 9-3; 22-5;28-2;37-1;39-2;49-7;49-2;59-4;67-5;78-2;79-8

c. ara 40-3

c. bile 30-4

c. eger 58-6

c. içre 10-1

c. ile 74-2

c. +dur 44-3
(bu c.) 62-2
c. u köngül+ 9-3;28-4
(āfet-i c.) 34-5
(āfet-i c. eylemiş) 22-5
(āfet-i c. +ım) 28-2
((ārām-ı c. +ım) 68-1
(ārām-ı c. +ı) 46-1
(ārām-ı c. +ımdın) 39-2
(belā-yı c. érür) 11-6
(düşmen-i c.) 24-2; 63-4
(la' l-i c.-fezāsıdur) 17-2
(nağd-i c.) 59-5;80-5
(rīş ü c. +ı) 77-7
(rişte-i c.+ım) 65-1
(şabr u c. +dın) 37-7
(yüz c.) 9-5
(za' ĩf ü c.) 9-6
(zār u c.) 42-1
c. bağışlap 77-5
c. barur 4-1
c. bér- 8-1; 16-6;24-2;52-7;68-1
c. kélür 10-1
c. bérme ! 33-2
c. bérmeysin ! 13-3; 20-4

- c. +nı 19-6
- c. +ğa 1-5; 3-4;15-4; 16-6; 23-3;26-1; 55-1; 62-2; 70-7
- c. +da 17-1; 42-1
- c. +dın 10-1; 22-2;37-7; 44-3; 53-6; 78-4
- c. +ım 21-5; 28-2; 44-5; 65-1; 68-1; 74-3; 78-4
- c. +ı 46-1; 55-1; 69-2; 77-7
- c. +ımın 19-2
- c. +ımğa 19-4; 40-5; 53-5; 73-1; 75-4; 76-2
- c. +mığa 77-2
- c. +ımdın 39-2
- c. +ınğa 36-6
- c. +ığa 53-3; 65-1; 74-6
- c. +ıda 2-6
- c. +ıdın 48-1; 52-2; 53-6
- c. +lar 17-5
- c. +largā 9-4

cānā (F.) : ey can
c. 20-7; 30-3;52-2;59-5

cān-baḥş (F.) : can veren
c. 25-6

cān-fedā (F.A.): canını veren
c. +sı kıldım 28-2
c. kılğay 49-7

cān-fezā (F.) : can arttıran, gönle ferahlık verici
c. +sıdın 78-1

- c. +sıdur 17-2
- cānib (A.)** : taraf
(her c.) 60-2
- cān-kāh (F.)** : can azaltıcı
c. +dın 78-2
- cānān (F.)** : sevgili, canan
c. 1-1, 2-1, 10-1, 71-1
c. +ım 27-1, 28-1
c.+ıdın 48-1, 51-4, 52-7
- cān-perver (F.):** gönül açan
c. 77-5
- cāy (F.)** : yer
c. -ı şikāyet (F.A.) “şikāyet yeri”
c. -ı şikāyetdür 6-3
- cefā (A.)** : eziyet, cefa
c. 8-4; 15-1;15-6;75-4
c. eyle- 2-2; 6-3
c. vü cevır 53-5
c. +sı 21-6
c. +yı 51-7; 76-4
c. +sıdın 78-1;78-3
c. +lardın 54-6
- cehd (A.)** : çalışma
c. kıl ! 61-7
- cellād (A.)** : cellat

c. u zulum 78-5

c. eyledi 73-4

cemāl (A.) : yüz güzelliği

(hürşid-i c. +inğdin)77-1

(şem‘-i c. +inğdin) 77-4

c. +inğ 30-1

cerāhat (A.) : yaralar

c. 38-6

cevlān (A.) : dolaşma, gezinme

c. 20-3; 34-1

(h. u cevlān) 42-3

c. +ıdın 52-5

cevr (A.) : eza, cefa, eziyet

c. 57-5; 79-1

c. ile 18-5;56-1

c. ü cefā+ 21-6; 78-1

c. ü halk 29-7

c. ü zulum 18-5

(cefā vü c.) 53-5; 55-2

c. +ünğni 8-5

c. +idin 53-3; 70-7

cez (A.) : kök

c. -i giyāh (A.F.) “bitki kökü” 15-7

cihān (F.) : dünya

c. 17-4; 72-1; 78-7

c. +nı 32-5

cihān-tāb (F.A.): dünyaya sıcaklık ve ışık veren

c. +ıng 49-3

cihet (A.) : yan, taraf

(bī-c.) 69-2

c. +din 12-2

celā (A.) : ayrılma

c. +yı

cilve (A.) : cilve, naz

c. 64-1; 66-2

c. né 56-2

c. eyle- 25-1; 64-3; 67-7

c. kı1- “cilve et-” 39-3; 64-6; 79-6

c. +sin 5-4; 64-4

c. +sidi 64-7

c. bilmen 64-2

cilve-ger (F.) : cilve yapan

c. 5-4; 39-3; 64-5

c. bolmuş 54-2

cism (A.) : beden, gövde

c. 47-7

c. +im 8-2; 43-1

c. +imni 67-3

c. +idür 77-7

cüdā (F.) : ayrı düşmüş

c. 38-3; 77-3; 78-4

cünün (A.) : çıldırma, delilik, çılgınlık

(terk-i c.) 79-9

cür'a (A.) : kadehin dibinde kalan son damlalar, tortu, yudum

c. 80-1

cür' et (A.) : atılganlık, cesaret

c. 5-3

cüz (A.) : parça

c. -i bāde (A.) "içki türleri" 78-6

c. -i ğam (A.) "gam parçası" 61-5

Ç

çābük (F.) : çabuk, hizmetçi manasına

ç. 13-3; 20-3; 36-2

ç. +üm 7-1; 48-6; 52-5

çābük-süvār (F.): iyi ata binen

ç. +im 19-5 ;34-2; 42-3

çāğ : çağ, mevsim

ç. 41-4

ç. +da 4-1

ç. +ı 16-5

çāk (F.) : yırtık, yarık

ç. u kōngli 77-7

ç. ér- 14-4

ç. ç. eyle- 20-4

ç.-i girībān (F.) “yaka yırtma, çok acıklanma” 24-5

çakıl- : parlamak

ç. -ğay 67-5

çāre (F.) : çare

ç. 31-6; 43-2,4

(né ç. eyle-) 65-3

ç. +yi 47-2

ç. +si 72-2

ç. +siz 36-3

çarḥ (F.) : felek

ç. 40-6; 47-3;51-7;76-4; 77-1

ç. eyler 29-6

ç. +dın 51-7

ç. -ı kec (F.) “kötü kader” 63-5

ç.-ı mātem “kötü kader” 49-6

çāṣnī (F.) : lezzet

ç. -i ‘ ışk (F.A.) “aşkın lezzeti”

ç. -i ‘ ışkdın 12-5

+çe (F.) : küçültme edatı

+ç. bar 14-1,1,2,3,4,5,6,7

çehre (F.) : yüz

ç. 25-5; 47-6; 79-2

(gül-ç.) 62-1

(gül-ç. +din) 26-3

(göl-ç. +lık) 28-6

çendân (F.) : o kadar

ç . 54-6

ç. érür 11-3

ç. ki 60-2

çeng (F.) : el

ç. 60-6

çeşm (F.) : göz

ç. 11-5

ç.-i giryân “ağlayan göz”

ç. -i giryânım 14-3

çeşme (F.) : su kaynağı

ç. -i hayvân (F.A.) “ölümsüzlük suyunun çeşmesi” 66-3

ç. -i hayvānga 17-2

ç. -i hayvāndın 48-4

çék- : çekmek

ç. ! 79-2

ç. -tim 71-1

ç. -tinğ 44-3

ç. -ti 53-3

ç. -er-mén 13-6

ç. -er 12-7

ç. -key mu 8-5

ç. -seler 49-7

ç. -keç 41-6

ç. -ip 79-8

ç. -ken 15-1; 51-4

ç. -kende 65-5

ç. -mek 33-4

ç. -me ! 2-3

çékkil- : çekilmek

ç. ! 6-2

çık - : çıkmak

ç. -tı 1-6; 15-3

ç. -sa 7-2; 20-3; 29-4; 42-3

ç. -sam 29-5

ç. -ıp kı1- 38-5;

ç.- ıp 54-4; 73-1

ç. -may 51-5

ç. -қан 50-3; 66-2

ç. -madı 74-5

ç. -mağay-sén 37-2

ç. -mağay 32-4

ç. -masa 66-5

çıkār- : çıkarmak

ç. -dı 17-5; 21-1

ç. -ğay 78-4

ç. -ıp 72-5

çin (F.) : kıvrım

ç. 65-4; 74-5

çü (F.) : gibi, çünkü
ç. 18-5; 20-5; 21-3; 30-3; 30-6; 38-4; 42-2; 42-5; 77-6
[=9]

çüçüklük : tatlılık
ç. birle 70-6

çün (F.) : çünkü, eğer, gibi, vakta ki
ç. 1-1;4-6;6-2,3;7-1,2,5;8-2;12-1;17-7;20-6;21-4;21-6;26-2;28-7;29-4;32-
5;33-3;36-2;37-3;37-4;40-2;44-7;52-2;56-1,2;57-6;62-2;62-4;63-
3,5,6;64-2,5;70-1,2,5;73-6;75-5,7;76-6;77-5;77-6;79-6;80-3;80-4

çünki (F.) : çünkü
ç. 79-2

D

dād (F.) : adalet
d. u zulm 78-5
d. isteбен 22-7

dāğ (F.) : yara
d. +1 30-2; 42-5
(şu' le-i d. +inğ) 30-2
d. -1 belā (F.A.) “bela yarası” 48-5
d. -1 hicrān (F.A.) “ayrılık yarası”
d. -1 hicrānım 28-3
d. -1 hicret (F.A.) “ayrılık yarası” 18-1
d. -1 intizār (F.A.) “beklenen ayrılık”

d. -ı intizārım 42-5

dağı : dahi, da, de

d. 12-7; 43-1; 44-5; 46-1; 61-7; 70-2; 80-6

dāniş (F.) : bilgi, ilim

d. 79-6

def* (A.) : uzaklaştırma, savma

d. +i bolmas 27-5

d. étgeç 23-2

d. +ini 59-1

d. +iğa 32-4; 79-8

d-i sevdā (A.F.) “sevdadan kurtulma”

d. -i sevdāsı 25-5

dehr (A.) : dünya

d. 16-6

d. ara 33-5; 51-5

dem (F.) : an, zaman, nefes

d. 14-3

d. ur- 4-1;75-7

(bir d.) 33-7;69-7

(her d.) 6-2;18-4;22-4;38-7;51-3;60-5;61-1;63-3;64-6;68-5;74-6;77-7;79-

8,9;80-7

(ol d.) 23-2;25-1;33-1;45-5

d. +i 32-1;75-1

dem-ā-dem (F.): her vakit, sık sık

d. 70-7

dem-be-dem(F.): zaman zaman

d. 16-4;32-2;62-5

derd (F.) : dert, keder, acı, kaygı

d. 18-2, 62-6

d. ü gam 29-5,53-3,78-2

d. ü guşşa 77-5

d. ü zulm 76-5

d. +im 43-2

d. +i 2-6, 18-4, 39-4

d. +imni 29-3

d. +inġa 44-5

d. +inġe 10-6

d. +ini 20-7

d. +iġa 2-3,51-1

d. +idin 10-6, 79-8

d. -i hicr (F.A.) “ayrılık derdi”

d. +hicingde 58-7

d. -i hicrān (F.A.) “ayrılık derdi”

d. -i hicrānı 75-5

d. -i hicrānım 28-5

d. -i ‘ ışk (F.A.) “aşk derdi” 18-1

d. -i ‘ ıŝkınġ 1-1,16-4

d. -i nihān (F.) “gizli dert”

d. -i nihānımdın 39-4

d. +inġe dermān kēl- “derdine derman olmak” 10-6

- derdā (F.)** : yazık, vah ah !
d. 31-6
- derd-mend (F.)**: dertli, tasalı
d. 21-5
d. étmiş 20-7
- dermān (F.)** : ilâç, çâre, derman
d. 1-1; 2-3; 10-6
- dest (F.)** : el
d. 66-3
- destār (F.)** : sarık
d. +ı 31-3
d. +ıdın 55-4
- destūr (F.)** : izin, ruhsat
d. 12-6
- deşt (F.)** : bozkır, çöl
d. ara 46-2
d. kim 5-6
d. ü bāğ 6-5
d. +i 48-7
d. +ide 79-9
(seyr-i d.) 6-5
- deştī (F.)** : çöl
d. 26-5
- devā (A.)** : ilâç, çâre
d. 78-6

d. +sı 21-5

d. +yı 36-3; 51-1

d. +sıdın 78-6

devlet (A.) : devlet

d. 29-5; 63-3

(ol d.) 62-3; 71-3

devr (A.) : zaman, dönüp dolaşma

d. 14-5, 61-5

d.+i 47-3; 51-7

devrān (A.) : devir, zaman, dünya

d. 1-2; 7-4; 34-5; 40-2; 71-1; 80-1

d. ara 61-5

d. mu 54-4

d. +da 69-1

d. +dın 18-1; 44-2

(āşūb-i d. mu) 54-4

(āşūb-i d.) 34-1

(āşūb-i d. +dın) 44-2

deyr (A.) : kilise, mec. meyhane, bu dünya

d. 8-7; 36-5; 42-6; 44-6; 73-6

d. ara 62-7; 77-6

(pīr-i d.) 77-6

dé- : demek, söylemek, krş. ayt-, ay-

d. -nġiz ! 41-1

d. -di 36-6; 71-6

d. -dim 41-3;58-1;75-6

d. -r-mén 52-4;70-6

d. -r-sén 71-5

d. -rsin 1-3;62-1

d. -r 52-2;78-6

d. -rler 11-8; 55-5

d. -y-sén 18-2

d. -geyler 78-7

d. -sem 15-6; 44-1,1,2,3,4,5,6,7;51-2; 52-2;61-6

d. -señgiz 35-3

d. -ben 78-3

d. -p 15-2, 19-2; 20-5; 49-3;50-4; 61-4;70-3;71-1; 79-8

d. -r édim 40-6; 59-3

d. -me ! 24-7; 37-3; 42-6; 64-7;

d. -meñg ! 28-4

d. -meñgiz ! 17-5; 79-2

déğil : değil

d. 39-1,1, 2, 3, 4, 5, 6,7

dék : gibi, benzer

d. 4-7; 8-9; 10-3; 15-1; 16-7; 21-1, 6, 7; 22-4; 24-3, 6; 25-6; 26-3; 31-3;
33-7; 34-7; 37-7; 40-4; 44-4; 45-1, 3; 46-3, 6; 48-2, 4, 5; 51-2, 5; 53-6, 7;
55-1; 57-2; 58-3, 7; 59-6; 60-6; 63-5; 65-1, 2, 6; 67-2; 71-2, 4, 6, 7; 72-2;
74-6; 78-7; 79-2

dídār (F.) : yüz

d. +ğa 63-3

- dīde (F.)** : göz
d. -i bīdār (F.) “gözüne uyku girmeyen”
d. -i bīdārı 13-7
d. -i hūn-bār (F.) “kan saçan göz”
d. +ıdın 55-7
- dil-ārām (F.)** : gönül alan
d. +ım 80-4
- dilber (F.)** : gönül götüren güzel
d. +i 67-7
d. -i nā-dān “cahil dilber” 48-2
- dilberī (F.)** : dilberlik, güzellik
d. 74-6
- dil-dār (F.)** : birinin gönlünü almış, sevgili
d. +ğa 63-1
d. +ı 31-7; 32-1
d. +ıdın 55-2
- dil-hāh (F.)** : gönül isteği, gönül dileği
d. +dın 78-2
- dil-ḥaste (F.)** : gönül isteği
d. +ğa 8-8
- dil-rübā (F.)** : gönül kapan, gönül alan
d. 46-3; 79-4
d. +nıḡ 73-3
d. +yı 51-3
d. +ğa 35-4

- d. +lar 12-6; 45-3
- dil-sitān (F.)** : gönül alan güzel
- d. +ım 68-4,4
- d. +ımdın 39-1
- dil-teng (F.)** : kederli, sıkıntılı
- d. 26-3; 40-4; 79-2
- dimāğ (A.)** : akıl
- d. +ıng 30-7
- d. +ımnı 54-3
- dīn (A.)** : din, inanç
- d. 77-6
- (‘ akl u d) 54-5
- (‘ ışık u d .) 61-3
- d. ehli+ 49-5; 65-4
- d. +im 45-3
- dīvān (A.)** : divan
- d. -ı kızā (A.) “hüküm divanı”
- d. -ı kızādın
- dīvāne (F.)** : deli, meczup
- d. bolsam 35-1
- d. kılmadın 47-1,2
- d. +mén 53-4; 77-3
- d. +sén 71-5
- dīvāne-vār (F.):** deli gibi
- d. 79-9

- diyār (A.)** : memleket
(yār u d. +ım) 42-7
- dost (F.)** : dost, arkadaş
(éy d. +lar) 27-2; 68-2
(éy. d.+lar kim)13-3; 20-4;57-3
d. +lar 9-2; 27-6;35-1; 60-3;63-1; 65-3; 69-2
- dostlluk** : arkadaşlık
d. “arkadaşlık” 63-4
- dūd (F.)** : duman, tütün
d. érür 66-2
d. +ıdın 50-1
d. -ı āh (F.) “beddua”
d. -ı āhım 41-6; 52-5
d. -ı āhıñg 10-2
- dudağ** : dudak
d. +ıñg 30-1,5
- dur-** : yardımcı fiil, bkz. tur-
A.isim cümlelerinde bildirme: krş. é-, ér-
d. -ur 2-6; 16-7; 31-4; 39-4; 55-2; 62-6; 75-3; 80-4
B.birleşik fiil çekiminde
eylep d. -ur 57-5
- dürr (A.)** : inci
d. ü gevher 76-6
- dürd-āşām (F.):** şarabın tortusunu içen
d. +ın 80-5

düşmen (F.) : düşman
d. -i cān (F.) “can düşmanı” 24-2; 63-4
(kavl-i d.) 53-2

düşvār (F.) : güç, zor
d. 37-5
d. ékenni 40-1
d. érür 7-7
d. eyle- 19-4

dūzah̄ (F.) : cehennem
d. 14-6

E

eblaḡ (A.) : alaca, bulaca, rengârenk
e. 34-5
e. üzre 64-3
e. +dur 34-3
e. bol ! 34-7
e. +ın 34-2,4,5

eblaḡ-süvār (A.F.): alaca ata binmiş, savaşçı yiğit
e. eyler 64-1
e. +i 34-1,6

ebr (F.) : bulut
e. -i nev “yeni bulut” 60-2

ebru-kemān (F.): kaşları yay gibi güzel

- e. +ım 68-7
- ecel (A.)** : ecel
- e. 16-6; 19-4
- (éy e.) 78-1,3
- efgān (F.)** : inleme, feryat
- e. 71-7
- e. eyle- 22-7; 48-3
- (nāle vü e. +ıdın) 52-3
- e. +nı 10-2; 15-3
- e. +ım 14-4; 29-1; 65-6
- e. +ıdın 48-3
- efkār (A.)** : düşünceler
- e. eylemiş 19-2
- efsāne (F.)** : efsane
- e. kılmadın 47-1
- e. +mén 77-3
- efsūn (F.)** : büyü, sihir
- e. 79-8
- efşān (F.)** : (ek olarak) saçan, serpen
- e. 74-1
- (‘ anber-e. eylemiş) 22-1
- (meşk-e. érür) 11-4
- e. kıldı 74-7
- e. +dın 74-2
- efzūn (F.)** : fazla

- e. érür 16-4
- eger (F.)** : eğer, şart edatı
- e. 5-2;6-2;30-7;33-5;36-5;43-1,5;44-1,1,3;57-5;58-6;69-7;77-1
- egerçi (F.)** : her ne kadar
- e. 2-1; 27-3; 56-4
- ehl (A.)** : sahip, ehil, bir yerde oturan, halk
- e. +din 80-6
- e. +i 10-4; 43-6; 52-7; 60-4; 69-4,4; 79-9
- e. + ininđ 2-3; 65-4; 73-4
- e. +in 61-6; 64-3;
- e. +ini 7-2; 61-6;
- e. +iğa 8-4; 18-2; 49-5; 51-2; 79-7,9; 80-6
- e. +ide 46-3; 77-6
- e. +idin 5-6; 15-2; 62-6
- e. -i islām “İslam ehli” 61-3
- e. -i şarab “ yeme iğe, şenlik ehli” 68-5
- e. -i zühd “takva ehli” 61-4
- el-‘ aceb (A.)** : tuhaf, acayip
- e. 63-1
- elem (A.)** : acı
- (bu e.) 19-2
- endüh (F)** : gam, keder, tasa, kayđı
- e. 14-6;53-3
- (e. u belā+) 46-7; 70-3
- (e. u mātemni) 77-4

(e. u melāmet) 56-7

(e. u melālingdin) 77-1

(e. u miḥnet) 18-1

(ġam u e.) 44-7;61-5

e. +ın 65-7

e. +ını 51-4

e. +ıdın 31-6

encüm (A.) : yıldızlar

e. +dın 49-6

e. +dür 74-1

enfās (A.) : nefesler

e. +ı 25-6

ermān (F.) : arzu

e. éltegümdür 80-7

e. +ım 28-1

e. +ıda 80-3

esbāb (A.) : sebepler

e. +ıdın 11-3

eşer (A.) : eser, iz

e. 3-5; 21-7

esīr (A.) : tutsak

e. 9-5

e. ü zār 78-7

e. ü ḥār u zār 79-6

esrar (A.) : gizlenen şey

- e. +m n 5-5
- eŐk r (A.)** : doru at
- e. 79-8
- eşk (F.)** : g z yaşı
- e. 52-1
- e. i re 34-2
- e.    h 3-5
- e. +imni 61-2
- e. +iŋdin 15-7
- (seyl-i e. +imdin) 45-4
- eŐv r (A.)** : tarzlar, hal ve hareketler
- e. +ı 33-6
- evb Ő (A.)** : ayak takımı
- e. 62-6
- evl d (A.)** :  ocuklar
- e. +ıĝa 33-2
- evvel (A.)** : evvel,  nce
- e. 39-1
- e. +i 70-5
- e. +din 37-5
- eyle-** : eylemek, yapmak
- e. -y ! 18-2; 21-3; 47-1; 80-6
- e. -yin ! 15-5
- e. ! 43-4; 47-7; 49-5;61-4; 77-4; 78-7
- e. -gil ! 1-1; 3-6

- e. -dim 4-5; 43-7; 56-2
- e. -diñg 9-5; 26-7; 45-3
- e. -di 1-6; 2-2; 16-2 ;19-5; 25-3; 27-3; 31-3; 33-6; 56-7; 59-2; 66-1,1,2,3,4,5,6; 71-2,7; 73-1,1,2,3,4,5,6,7; 76-1,1,2,3,4,5,6;77-1;78-4;
- e. -miş 19-1,1,2,3,4,5,6,7; 22-1,1,2,3,4,5,6,7; 23-1,1,2,3,4,5,6,7; 80-7
- e. -r-mén 1-7; 50-6
- e. -r-sén 40-5; 42-6
- e. -r 6-3; 11-5; 15-4; 19-4; 25-1,4; 29-6; 31-5; 43-2; 48-3; 54-3; 60-5; 64-1,1,2,3,3,4,5,6,7; 65-3; 67-7; 68-3; 79-8
- e. -gey 32-3; 34-5; 57-6; 71-4
- e. -gümdür 3-4; 46-4
- e. -se 7-1,1,2,3,4,5,6,7
- e. -señg 6-3 ; 58-6
- e. -ben 24-7; 77-6; 79-7,7,7,7
- e. -geç 23-7
- e. -p 1-5;2-1,2; 6-3; 7-6; 20-4; 22-3; 25-4; 27-3; 33-2,5; 36-3; 44-2; 51-1; 52-3; 57-5;71-6; 78-2;79-2,4,6
- e. -gen 16-3; 17-1; 43-6; 53-5; 58-5
- e. -mek 6-1
- e. -meklik 24-6
- e. -sem érmes 17-3
- e. -me ! 17-6; 61-1,2,3,4,4,5,6,7; 73-6; 77-4
- e. -men 9-3
- e. -mes 46-5; 68-4

eyyām (A.) : günler

e. +ı 25-5; 42-2;51-5

e. +ın 80-5

e. +ıda 72-3

e. +ıdın 40-4

(devr-i e.) 61-5

(ğam-ı e.) 62-1

É

é- : imek (cevherî fiil) krş. ér- , dur-, tur-

A. Bildirici olarak

é. -di 12-3

é. -miş 26-2

é. -se 1; 17-1; 45-7; 61-7

é. -ken 48-1,1,2,3,4,5,6,7; 54-7,7

é. -kenni 40-1

é. -kenin 3-3

é. -mes-mén 24-2; 52-1

é. -mes 5-2; 7-2; 8-7; 14-5; 17-7; 26-5; 28-2; 29-5; 38-2; 52-5; 55-7; 60-3

72-4, 75-3; 77-2

é. -mestür 12-5; 30-2

B. Birleşik fiil çekimlerinde

-r é. -dim 40-6; 59-3

-ğan é. -se 65-5

-key mu é. -dim 8-5

-maslar é. -di 56-4

égin : beden, eĝin
e. +im (égn +im) 57-1

éken : şüphe edatı, é-‘ nin partisibi
é. 48-1,1,2,3,4,5,6,7; 54-7,7

é. +ni 40-1

é. +in 3-3

ékin : olmuş
é. 53-1,1, 2,3, 4, 5, 6, 7; 54-1,1, 2, 3, 4, 5, 6,7

él : el
é. 7-6
é. +ning 22-3

é. +ge 62-3

é. +din 18-5

é. +i 16-6; 21-2; 21-2

é. +idin 64-6

él : memleket, halk, başkaları, yabancı, krş. élig

é. 32-7; 38-3; 47-1; 50-4; 55-1; 78-4,5

é. ara 64-5

é. bile 6-5

(‘ ıyd u é.) 7-6

é. +ning 59-2; 77-5

é. +ni 23-6

é. +ge 3-2; 77-5

é. +din 5-6; 26-1

- é. +in 63-6
- élig** : el, krş ilik
- é. +idin 79-2
- élt-** : iletmek, götürmek
- é. -egümdür 80-7
- é. -e-mén 22-5
- é. -e algay 59-4
- émdi** : Őimdi
- é. 8-8;10-3; 21-6; 42-5, 7; 54-6; 70-5; 74-4; 76-3; 79-7
- ér-** : ermek, (cevheri fiil)
- A. Bildirici olarak
- é. -dim 79-7
- é. -di 21-4; 34-3; 50-2; 71-3; 79-3; 80-3
- é. -ür-mén 24-1; 49-5
- é. -ür 7-3,7; 9-1,1,2,3,4,5,6,7; 11-1,1,2,3,4,5,6,7,8; 12-1,1,2,3,4,5,6,7; 14-4; 16-1, 1, 2,3,4,5,6,7;18-5; 20-3; 21-5; 25-6; 30-7; 31-3; 32-7;37-1; 39-2; 43-5;47-5; 48-4; 50-3; 53-2, 53-4; 55-3; 58-3,5; 65-3; 66-1,2,2; 67-2; 68-5; 70-6; 72-6; 74-2; 78-7
- é. -mes-mén
- é. -mes 24-3,7; 41-5; 42-3; 50-3; 58-6; 64-6; 77-5;
- é. -mestür 25-2
- B. Birleşik fiil çekimlerinde
- miş érdim 76-5
- miş érdi 56-6; 80-2
- ğan érmiş 5-7

-p érdim 79-4
-up érdim 23-6; 42-5; 63-1; 74-3;
-er érdim 56-3
-ürler érdi 63-3
-ğay érdi 38-3
-sa érdi 8-5
-sam érmestür 32-5
-sem érmes 17-3
-mes érdiler 57-7

és- : esmek
é. -medi 30-7

éşik : eşik
é. +inğ

éşit- : duymak, işitmek
é. ! 38-4

éski : eski
é. 6-7; 77-6

ét- : etmek, yapmak, krş . kıl-
é. -ey ! 14-2, 79-8
é. -ti 18-7, 35-1, 47-4, 48-6
é. -miş 20-1, 20-1, 20-2, 20-3, 20-4, 20-5, 20-6, 20-7, 46-6
é. -er 13-5, 31-2, 50-5
é. -erler 15-2, 54-5
é. -ersin 6-5
é. -ge 68-3

é. -gey 36-4

é. -gümdür 70-4

é. -se 31-1, 44-6, 77-1, 78-1, 78-2

é. -seler 32-2

é. -geç 23-2

é. -ip 1-6, 8-3, 8-5, 10-7, 11-6, 22-2, 23-2, 26-3, 43-3

é. -iptür 28-4

é. -ken 60-3, 79-1, 79-1, 79-1, 79-1, 79-1, 79-2, 79-3, 79-4

é. -gen 19-6;54-7

é. -erni 40-6

é. -mek 28-4

é. -menğiz ! 9-2, 29-2, 35-4, 66-5

é. -medim 41-2

é. -medinğ 6-2

é. -medi 23-5; 45-5

é. -mes 38-4, 77-2

é. -megümdür 1-4

é. -megen 21-1

étek : etek

é. +63-6

é. +inğ 30-5

évür- : çevirmek

é. -di 42-1

évrül- : çevrilmek

é. -üp 16-3

é. -medi 80-1

éy : ey !

é. 1-7;2-3; 8-9; 9-7; 12-7; 13-4; 14-7; 17-4; 18-5, 7; 19-3, 7; 21-6; 25-6;
26-7; 27-7; 28-4; 29-7; 32-1; 35-6; 36-2, 4, 6; 39-7; 40-7; 41-7; 77-3; 78-
1; 80-5, 6, 7

ézil- : ezilmek, aşınmak

é. -miş 80-2

F

fahr (A.) : öğünme, iftihar

f. eyle ! 78-7

f.+im 78-7

fāl (A.) : uğur

(s. -i fālım 29-4)

fāriğ (A.) : vazgeçmiş, çekilmiş

f. ér- 34-8; 79-7

fāriğ-bāl (A.) : kaygısız

f. +mén 56-5

fāsıd (A.) : kötü, fena

f. 77-7

fāş (F.) : açığa çıkma

f. ét- 68-3

fedā (A.) : gözden çıkarma

c. 78-4

- feh̄m (A.)** : anlama, anlayış
f. 79-6
- felek (A.)** : gökyüzü
f. 47-7; 77-3
f. +ke 78-3
- ferāgat (A.)** : vaz geçme
f. 38-1
(vaqt-i f. +dür) 6-1
- ferh̄unde (F.)** : kutlu, mübarek
f. 76-3
- fermān (F.)** : emir, buyruk
(nā-f.) 53-2
- fersūd (F.)** : eskimiş
f. +ıdın 50-3
- feryād (F.)** : yardım istemek için çıkarılan yüksek ses, bağırma
f. ü efgān+ 14-4; 22-7
f. eyledi 73-7
f. +ıdın 56-1,4
f. +ığa 73-7
- fezā (A.)** : geniş, sınırsız
f. 10-4
(cān-f. +sıdın) 78-1
(cān-f. +sıdur) 17-2
- figān (F.)** : feryat, figan, inleme
f. 70-4

f. u nāle 37-4

(āh u f.) 79-8

figār (F.) : yara

f. 77-7

f. étken 79-1

f. olmuş 57-1

f. +ı+mén 60-3

firāğ (A. firāk): ayrılık

f. +mğ 30-3

fikr (A.) : fikir, düşünce

f. ü zikr 77-2

f. +in 79-9

f. +i 43-4; 57-6

f. +mğni 38-4

f. +idür 4-3

fikr-i bāde “içki fikri” 61-7

fi' l-mesel (A.) : mesela

f. 35-6

firāk (A.) : ayrılık

f. +31-6; 80-5

f. +mğ 42-5

f. +ım 70-2

f. +ımıñ 78-3

f. +ıdın 15-5; 78-3

(cām-ı f.) 40-2

- fırqat (A.)** : ayrılık
f. +im 80-5
- fitnelik** : fitneli, fitne çıkarıcı (A. fitne)
f. 30-4
- füsūnluk (F.)** : büyüme, büyüyen (F. füsūn)
f. 59-3
- füzūn (F.)** : çok, fazla
f. 2-4;18-4

G-Ğ

- ğabğab (A.)** : çene altı, çift gerdan
ğ. +inğ 16-5
- ğāfil (A.)** : gafil
ğ. 46-5
(ol ğ.) 31-6
ğ. étmes 77-2
- ğāh (F.)** : zaman bildiren edat, bazen
(cān-g. +dın) 78-2
g. gāhī 50-5
- ğāhī (F.)** : bazen, ara sıra
(gāh g.) 50-5
g. 11-5; 58-7
- ğaltān (F.)** : yuvarlak, yuvarlanıcı
ğ. 34-2

ġam (A.) : gam, keder, kaygı

ġ. 5-2; 13-6; 23-3,5; 25-6; 27-4;33-5;47-3;48-7; 50-4; 51-7; 62-1; 80-3

ġ. bile 51-6

ġ. u endūh 18-1; 44-7; 61-5

ġ. u ermān+ 80-3

ġ.u miḥnet 75-4

(derd ü ġ.) 29-5; 53-3;78-2

(né ġ.) 49-3; 76-3

(né ġ. +dur) 10-3

ġ. çek- 12-7 ;33-4

ġ. émes 17-7

ġ. +nı 77-4

ġ. +dın 23-3; 80-2,2

ġ. +ım 43-1, 43-2

ġ. +ıngda 60-6

(bezm-i ġ. +ıngda) 60-6

(cān-ı ġ.) 50-3

(cām-ı ġ.-zidā +) 36-1; 51-6

(cüz-i ġ.) 61-5

(nāvek-i ġ.) 68-7

(şerh-i ġ.+ım) 43-2

(zehr-i ġ.) 80-2

ġam-ḥ̣ār (F.) : kederlenen, tasalanan

ġ. eylemiş 23-3

ġ. +ı 32-3

ġam-gġn (F.) : gamlı, hüzünlü

ġ. eyle- 32-3; 56-3

ġ. +mén 50-6

ġamze (A.) : süzgün bakış

(ol ġ.) 59-2

(ol ġ. +din) 14-5

ġ. +si 32-3

ġ. +sin 53-6

ġ. -i hġn-hġr (A.F.) “kan dökücü bakış”

ġ. -i hġn-hġresi 72-6

ġ. -i kıtāl (A.) “öldürücü bakış” 59-2

ġaraż (A.) : hedef, gaye

ġ. 44-3

ġāret (A.) : yağma, akın

ġ. 38-5

ġ. étmek 28-4

ġarġbġ (K.A.) : Şah Garib Mirza Garibi'nin mahlası

Ġ. 2-6; 4-7; 5-7; 6-7; 7-7; 11-8; 12-7; 13-7;15-7; 16-7; 17-7; 20-7; 22-7;

23-7; 24-7; 28-7; 30-7; 31-7; 32-7; 38-7; 45-7; 46-7; 49-7; 50-7; 56-7; 57-

7; 58-7; 59-7; 62-7; 66-6; 67-7; 69-7; 72-7; 73-7; 75-7;76-6; 77-7; 79-9;

80-7

Ġ. dék 33-7; 34-7; 37-7; 53-7

Ġ. +dür 9-7

ay Ġ. 10-7

éy Ğ. 1-7; 8-9;14-7; 18-7; 19-7; 25-6; 26-7; 27-7; 29-7; 35-6;36-6; 39-7;
40-7; 41-7; 42-7; 43-7; 44-7; 47-7; 48-7; 51-7; 52-7;54-7; 60-7; 61-7; 63-
6; 64-7; 65-7;68-7; 70-7; 71-7;74-7

Ğ. +ni 38-7

Ğ. +niň 21-7; 57-7

ġarīk (A.) : suya batmış

ġ. 11-8

ġayr (A.) : başka, gayrı

ġ. 77-6;78-4

(yār u ġ.) 5-1

ġ. ile 38-1,3;75-7; 80-7

ġ. +nı 52-4

ġ. +nı 12-4

ġazab (A.) : kızgınlık

ġ. éylerni 41-2

ġazāl (A.) : ceylan

ġ. olmuş 4-4

ġ. +ı 46-2

gedā (F.) : dilenci, yoksul

g. 78-4

g. kim 12-2

g. +niň 13-1

g. +yı 78-7

g. +sıdın 78-7

g. -yı nā-kes (F.) “cimri dilenci” 79-2

- genc (F.)** : hazine
genc-i g. (F.) “ateşhanenin hazinesi” 53-4
- ger (F.)** : eğer (şart edatı) krş. eger
g. 4-6;5-1; 5-5; 7-2; 8-3,9 ; 11-7; 12-2,4,5; 14-7;16-6;17-7; 19-7; 20-2; 21-2,6;23-4; 24-3,4,5,6; 28-1; 29-2,4,5,5; 30-3;31-4; 35-6; 37-2;41-3;42-3;43-5;44-3;44-6;49-7;51-7;59-6;60-3;64-3,6;66-3;66-5;68-6;69-4;70-3;72-7;73-4,6;74-5;75-3;77-5;78-3,7;79-9
- gerçi (F.)** : her ne kadar, gerçi
g. 6-1; 8-1,7; 15-7; 16-4; 17-4; 31-2;53-3;62-7;75-2;77-1;78-5,6,7
- gerd (F.)** : toz, toprak
g. içidin 54-2
g. émes 52-5
g. +idin 36-2
- gerdün (F.)** : dönen
g. 16-3; 34-4
g. u gül 67-6
g. érür 16-3
- geşt (F.)** : gezme
g. eyleyin ! 15-5
- gevher (F.)** : elmas
(dürr ü g. eyledi) 76-6
- gezek** : içki mezesi
g. 32-2
- gilmân (A.)** : delikanlı, genç
(hür u ğ.) 71-6

girībān (F.) : elbise yakası

(çāk-ı g.) 24-5

giriftār (F.) : tutkun, tutulmuş

g. 37-1

g. eyle- 19-1; 23-5

g. ol- 47-5; 68-6

g. u köngül 9-6

g. +ı 12-2; 31-1; 77-7

giryān (F.) : ağlayan

g. 71-7

g. u sūzān 24-3

g. bolup 76-6

giyāh (F.) : bitki

(cez-i g.) 15-7

ğonçe (F.) : gonca

ğ. 77-2

ğ. dék 26-3;40-4; 57-2; 79-2

ğonçe-i ħandān (F.) “açılan gonca” 11-2

ğ. -i ħandānıdın 52-6

ğ. -i ra' nā (F.A.) “güzel gonca” 3-6

ğubār (A.) : toz

ğ. 48-6

ğubārī (A.) : toza benzer

ğ. 30-1

ğ. +mén 60-1

- güne (F.)** : renk, çeşit
g. -i ruhsār (F.) “yanak rengi, yanağının türleri”
g. -i ruhsārıdın 55-5
- ğurbet (A.)** : gurbet
ğ. 51-4
ğ. ara 42-7
- ğurūr (A.)** : gurur
ğ. 30-3
- ğuşşa (A.)** : keder
ğ. 15-7
(derd ü ğ. +dın) 77-5
- güyā (F.)** : söyleyen, dinleyen
g. 64-1; 79-9; 80-2
g. ki 4-1
g. boluptur 1-7
- güyī (F.)** : söyleme, söyleyiş
g. 33-4
g. +dür 77-2
- gūyiyā (F.)** : sanki
g. 12-6,7; 21-5; 28-7; 68-3
- gūft (F.)** : söz
g. ü gūyīdür (dedikodu) 77-2
- gūl (F.)** : gül, sevgilinin yüzü, mec.sevgili
g. 11-2;12-7;14-4;15-3;15-5;21-7;39-3;71-7
g. g. 79-2

g. dék 26-3;40-4

g. sarı 28-6

g. üzre 23-1

g. ü gül-zār ile 58-2

g. ü sebze 30-6

g. ü serv 72-3

g. ü şim-şād 56-2

(serv ü g. +ni) 4-5; 13-2

g. g. ol- 57-2

g. +ge 80-5

g. +din 22-4;51-5

g. +ler 23-7

g. +ler mu 30-6

gül-i ḥandān “gülen gül, açılan gül” 10-4

gül-i ḥār “dikenli gül” 23-7

gül-i ra' nā “güzel gül” 3-6

(şāḥ-ı g.) 23-7

gül-bāğ (F.) : gül bahçesi

g. içre 5-4;39-3

gül-berg (F.) : gül yaprağı

g. üze 22-1

g. -i ḥandān “açılmış gül yaprağı” 2-5;45-1

g. -i ḥandāndın 44-1

g. -i ḥandānım çe 14-1

g. -i ḥandānım kérek 27-5

g. -i  ar  "taze g l yaprağı" 67-6;74-7

g l- ehre (F.) : g l  ehreli, g l y zl 

g. 14-1;62-1

g. +din 23-7

g l- ehrelik : g l  ehreli

g. 28-6

g l-end m (F.): g l boylu

g. eyle- 66-2

(serv-i g l-end mım bile) 80-1

(serv-i g l-end m eyle-) 61-1; 61-4

g l-f m (F.) : g l renkli

g. ile 62-1

g. eyleme ! 61-2

g. +ım 80-1

g l-g n (F.) : g l renkli

g. 61-2

g.  r- 16-1,7

g l-hen (F.) : hamam ocağı

g. m  53-4

g l-n r (F.) : nar  i eği

g. +ı 74-7

g. +ıdur 74-1

g l-   iz r(F.) : g l yanaklı, al yanaklı

g. 80-7

g. +ı 23-1

gül-ruḥ (F.) : gül yanaklı güzel

g. +um 60-2

(serv-i g.) 5-4

gül-ruḥsār (F.): gül yanaklı

(serv-i g. +ı) 13-2

gül-şen (F.) : gül bahçesi

g. içre 80-1

güm-rāh (F.) : doğru yoldan ayrılmış

g. +dın 78-2

günāh (F.) : günah

g. +ım 41-1,7

gümān (F.) : sanma, zan

g. 50-6; 68-3

g. étmiş 46-6

güzār (F.) : geçme

g. 4-7

g. +ım 42-6

-Ḥ, Ḥ, H-

ḥaber (A.) : haber, bilgi

ḥ. 37-3; 39-2

(bī-ḥ.) 23-6

(bir ḥ.) 39-2

(né ḥ.) 30-4

- ḥaber-dār (A.)** : haberli, vakıf
ḥ. 37-3
ḥ. eylemiş 23-6
- ḥabīb (A.)** : sevgili
éy ḥ. +im 13-4
- ḥacel (A.)** : utanma
ḥ. oldı 30-6
- ḥācet (A.)** : ihtiyaç
ḥ. émes 55-7
(ne ḥ.) 20-5
- ḥadd (A.)** : sınır, derece, hat
ḥ. +in 26-4, 78-5
ḥ. +inḡ 53-6
ḥ. +inḡin 25-4
ḥ. +in aştı 1-1
- ḥāk (F.)** : toprak
ḥ. 43-6
- ḥakīm (A.)** : bilgin, doktor
ḥ. 78-6
(éy ḥ.) 47-2
- ḥāk-sār (F.)** : toz toprak içinde kalmış
ḥ. +i+mén 60-1,7
- ḥāl (A.)** : hal, durum
(bed-ḥ.) 29-4; 59-1
(bī-ḥ.) 31-6

(ḥatṭ u ḥ. ile) 59-4

(ḥatṭ u ḥ. +din) 22-5

(ḥātṭ ü ḥ. +inḡdin) 77-1

(ḥōṣ-ḥ.-mén) 2-5

(né ḥ. ol-) 4-2

ḥ. + ninḡ 22-1

ḥ. +im 8-6;26-6; 29-1; 29-7; 53-7; 63-3; 75-5; 80-6

ḥ. +inḡ 33-1; 36-4

ḥ. +i 7-2; 63-1 ; 77-1

ḥ. +imni 27-6; 28-3; 32-7; 36-3; 47-1

ḥ. +in 8-7; 22-1,7; 66-6

ḥ. +ini 2-2; 51-3; 73-7

ḥ. +ime 8-1; 70-4

ḥ. +imḡa 34-3; 71-7

ḥ.. +iḡa 13-7; 24-6;25-5;47-5; 51-3;68-2

ḥ. +imdin 37-3

ḥ. +idin 20-5; 37-3

(ṣerḥ-i ḥ. +imni) 22-6

ḥalāṣ (A.) : kurtulma

ḥ. 56-5; 78-6

ḥālet (A.) : hal, keyfiyet

ḥ. 38-1

ḥ. +de 4-1; 27-6

ḥ. +imni 2-3; 22-6

ḥ. +dür 6-1

ḥalk (A.) : insanlar, halk

ḥ. 13-1;15-2;44-2;52-5;64-4;77-4

ḥ. ara 77-3

ḥ. barı 15-2

ḥ. egerçi 56-4

ḥ. içi 13-1

ḥ. içre 66-5

ḥ. sarı 30-3

ḥ. +dın 29-7;54-5

ḥ. +ıdın 4-2

(rüşvā-yı ḥ.) 35-3

ḥalvet (A.) : yalnız, تنها kalma

ḥ. 18-6

ḥ. +de 36-5; 64-5

ḥ. +imğa 10-2

ḥ. +imde 10-5

(şem^ç -i ḥ.) 18-6

ḥalvetī (A.) : halvetle ilgili

ḥ. kim bolsa 5-1

ḥam (F.) : olgunlaşmamış, çığ

ḥ. 30-7

(pür-ḥ. +nı) 77-4

ḥāme (F.) : kalem

ḥ. 16-2

ḥancer (A.) : hançer

h. +i 74-5

ḥandān (F.) : gülen, açılmış

h. u ḥōṣ 6-5

h. u mén 40-4

(gül-berg-i h.) 2-5; 45-1

(gül-berg-i h. +dın) 44-1

(gül-berg-i h. +ım) 14-1; 27-5

(gül-i h. kél-) 10-4

(ğonçe-i h. ér-) 11-2

(ğonçe-i h. +ıdın) 52-6

ḥān-ḳah (F.) : tekke

h. +dın 49-5

ḥān u mān (F. ḥānmān) : ev

(bī- h.) 76-2

(bī- h. +ı) 46-7

h. +ıdın 48-7

ḥār (F.) : diken

h. u zār 79-6

h. h. étken 79-2,2

h. h. olmış 57-2

h. +lar 23-1

ḥār-ı hicrān (F.A.) “ayrılık dikenini” 22-4

h. -ı hicrāndın 23-7

ḥārā (F.) : pek katı taş

h. 35-6

- ḥarāb (A.)** : yıkık
ḥ. 6-5; 59-6
- ḥarābāt (A.)** : meyhaneler, harabeler
ḥ. içre 79-4
- ḥarām (A.)** : haram
ḥ. 44-6
- ḥarāret (A.)** : sıcaklık
ḥ. +dür 6-6
- ḥāre (F.)** : sert taş
ḥ. +si 72-4
- ḥas (F.)** : ot kırıntısı, çerçöp
ḥ. dék 58-3; 72-2
- ḥāşıl (A.)** : peyda olan
ḥ. 61-5; 72-4
- ḥasta (F.)** : hasta
ḥ. 31-3; 48-2; 49-2; 80-5
ḥ. cān 79-8
ḥ. +nı 25-1; 31-1
ḥ. +dın 24-2; 30-3
ḥ. +lar 18-4
(dil-i ḥ. +ğa) 8-8
- ḥātır (A.)** : keyif, hal
ḥ. 48-2; 56-7
ḥ. +ım 27-3; 55-4
ḥ. +ı 31-4

ḥatt̄ (A.) : çizgi, satır
ḥ. 17-5; 22-1;48-4
ḥ. u ḥāl ile 59-4
ḥ. u ḥāldin 22-5

ḥāverī (F.) : doğu ile ilgili
ḥ. 67-1

ḥavf (A.) : korkma
ḥ. +ı 37-1

ḥayal (A.) : hayal
ḥ. ü ḥāt̄ 77-1
ḥ. +inḡ 60-5
ḥ. +inḡdin 77-1, 7

ḥayāt (A.) : hayat, ömür
ḥ 32-3
(āb-ı ḥ.) 31-5

ḥayf (A.) : haksızlık
ḥ. 59-5

ḥayl (A.) : güruh, takım, at sürüsü
ḥ. 60-4
ḥ. ü gedāsıdın 78-7

ḥayrān (A.) : şaşmış, şaşırılmış
ḥ. 24-1; 24-6; 34-3,6; 71-4
(ḥ. u cevlān) 42-3
ḥ. bol- 64-4
ḥ. ér- 11-1

- h. eyle- 7-2; 22-3
- ḥayret (A.)** : şaşırma
- h. 28-3
- (serv-i ḥ. +din) 58-4
- ḥayvān (A.)** : canlılık
- (āb-ı ḥ.) 54-1
- (āb-ı ḥ. +ım) 27-4
- ḥazān (F.)** : sonbahar
- h. 51-5
- h. kılmış 21-7
- ḥazīn (A.)** : hüznü
- h. 77-2; 80-7
- helāk (A.)** : mahvolma
- h. 74-3; 78-4
- h. u mén 19-4
- h. érmes 77-5
- h. étken 80-5
- helāl (A.)** : helal
- h. + inġdin 77-3
- hem (F.)** : hem, aynı zamanda
- h. 4-2a,2b;9-3;10-2;21-2;23-2;26-5;32-1;34-7;40-1a,1b;42-2,3,4,5,6,7;45-5;46-2a,2b;46-3;52-1,4;53-5;55-1;58-1,2,3;62-4a,4b; 69-4,72-6;77-2;79-1a,1b,1c;80-1
- hem-dem (F.)** : yakın arkadaş
- h. 58-3;79-7

h. éy 33-3

h. +im 43-1

hem-demliĝ : arkadaşlık

h. +ımnı 22-2

h. +ıngnı 33-3

hem-nefes (F.A.): arkadaş

h. 77-2

hem-niŝîn (F.) : beraber oturup kalkan, arkaşadaş

h. 80-7

h. +ler 4-2; 19-2; 58-2; 59-6; 73-3

hem-râhlık : yoldaşlık, yol arkadaşlığı

h. 65-2

henüz (F.) : ŝimdiye kadar

h. 17-1,1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 63-2

her (F.) : her, hep,bütün

h. biri 11-3; 22-5

h. cānib 60-2

h. cefā 76-4

h. dem 6-2; 18-4; 22-4; 38-7; 51-3;60-5;63-3;64-6;68-5;74-6;77-7;79-8,9;80-7

h. giriftār 77-7

h. gül 26-3

h. iş 38-7

h. it 72-5

h. kaçan 1-3; 25-1;25-4;29-6;58-4;78-3

h. kayan 34-7;
h. kayda 15-3
h. kéçe 2-6; 53-7; 71-2
h. kimse 13-5
h. kün 2-4
h. laḥzā 31-2
h. mey 44-6;80-2
h. ne 11-3
h. né 18-2,37-7;61-1;61-4
h. néçe 6-4;6-7; 15-6;33-6; 46-5;55-2;55-3;66-6;70-5;73-7;78-5;79-6
h. nefes 54-3
h. nevā 50-6
h. perī 63-3
h. sā‘at 78-3
h. sarı 11-6;20-5; 23-1; 34-3; 49-2;64-1;67-5;74-1;77-6;79-3,79-5
h. söz 65-3
h. şām 49-6
h. şūḥ 42-7
h. vefāsız 26-4;35-4
h. yan 15-7; 39-3; 47-6; 52-5;77-7
h. zamān 18-3; 29-1;56-3;65-6;79-8

hergiz (F.) : asla

h. 23-5

hevā (A.) : heva, arzu, istek

(āb u h. +sıdın) 78-2

h. +sı 21-2, 2

h. +sıdur 17-4

h. -yı serv (A.F.) “servinin isteği”

h. -yı serv ü şimşād 73-3

heves (A.): arzu

h. 1-7

h. +im 30-1

hıramān (F.) : salınan, salınarak yürüyen

h. eylediñg 9-5

(serv-i h.) 45-1

(serv-i h. +ım) 14-1; 28-6

Hızr (K.A.) : ölümsüzlük suyunu karanlıklar ülkesinde bulup içerek ölümsüzlüğe erişen
ermiş

H. 48-4

hicr (A.) : ayrılık

h. 10-6; 17-3; 25-6; 27-2; 33-1,33-1; 39-5;40-7; 42-4; 44-5; 60-5; 63-5;
69-1; 70-3; 71-1; 71-2; 77-1; 77-2; 78-1; 78-2; 78-4; 80-3

h.ü dāg 18-1

h. ü derd 76-5

h. +im 80-3

h. + inğ 78-4

h. +i 40-1

h. +inğde 2-6;58-7

h. +ide 19-7; 29-1; 29-4; 29-5; 60-2; 71-7; 72-3

h. +idin 31-7; 39-4

(derd-i h. +inġde) 58-7

(ĥumār-ı h.) 8-6

(söz-i h.) 18-1

(şām-ı h. +inġde) 13-7

(zehr-i h.) 13-6

h. derdi+ “ ayrılık derdi” 10-6

hicrân (A.) : ayrılık

h. 1-3; 2-2; 10-3; 18-6; 20-2; 22-2; 39-7; 40-5; 51-6; 71-3; 76-2; 78-1; 80-3

h. mu 54-7

h. +da 52-7

h. +dın 44-7; 76-3

h. +inġ 2-5

h. +ı 52-1

h. +ıda 80-3; 39-6

h. +ıdın 14-3; 48-5; 52-1

(āvāre-i h.) 40-3

(dāġ-ı h. +ım) 28-3

(derd-i h. +ım) 28-5

(derd-i h. +ı) 75-5

(ĥār-ı h) 22-4

(ĥār-ı h. +inġ) 2-5

(ĥār-ı h. +dın) 23-7

(ĥūn-āb-ı h.) 7-4

(söz-i h. +ım) 14-6

(şām-ı h.) 45-2

(zehr-i h. +ıng) 49-4

(zulmet-i h.) 27-4

h̄iç (F.) : hiç
h. 12-6; 19-5; 35-7; 40-4;41-2
h. bilmen 4-2;53-4
h. bilmes-mén 15-6

h̄ikāyet (A.) : anlatma
h̄. 39-1
(bir h̄.) 39-7

h̄il' at (A.) : değerli kaftan
h̄. 54-1,2; 67-3,4,6; 74-1,2
h̄. +ı 23-7
h̄il' at-ı şebgün (A.F.) “gece kaftanı”
h̄. -ı şebgün ara 54-1

h̄izān (F.) : kalkan, sıçrayan
h̄. +ımdın 39-6

h̄öd (F.) : kendi
h̄. 5-5; 40-5; 41-1; 48-7
(bed-h̄. +ın) 4-3; 42-7
(b̄i-h̄.) 40-2; 68-2

h̄öd-gām (F.) : kendini beğenmiş
h. eyleme ! 61-6

hokka (A.) : hokka
h̄. -i la' l (A.) “hokkayı andıran küçük dudak”

- h. -i la' li 21-5
- hōş (F.)** : hoş, güzel
- h. 6-5; 32-1; 72-3
- (' aql u h.) 37-7; 38-5
- (' aql u h. +ıdın) 17-7; 77-3
- (fehm ü h.) 79-6
- h. kélmes 28-6
- h. +tur 5-1
- h. +rağ durur 62-6
- hōşluğ** : hoşluk, mutluluk
- h. +um 58-2
- hōşluk** : hoş olma, hoşluk
- h. 15-5
- hōş-hāl (F.A.)** : hali vakti yerinde
- h. +mén 2-5
- hōş-hān (F.)** : akıl okuyucu
- (bülkül-i h.) 10-4
- hōşnūd (F.)** : memnun
- (nā-h. +ıdın) 50-2
- h. boldı 50-2
- hōş-yār (F.)** : akılı kendisine yar olan, akıllı
- h. eylemiş 23-2
- h. olmuş 57-3
- hōy (F.)** : ter
- h. ét- 18-7; 28-4

ḥūb (F.) : güzel, hoş.

ḥ. émes 26-5; 38-2

ḥ. +lar 18-5; 46-4; 54-5

ḥ. +larğa 35-2; 59-3

ḥ. +lardın 8-1,5

ḥūbluḡ : güzellik

ḥ. 11-3

ḥūb-şūret (F.A.): güzel görünüşlü

ḥ. 18-3

ḥūd (F.) : miğfer

ḥ. 24-2; 24-4; 48-7

ḥulḡ (A.) : huy, tabiat

ḥ. 40-7

ḥumār (A.) : içki içtikten sonra gelen baş ağrısı, çakır keyiflik

ḥ. 8-6

ḥ. olmuş 57-6

ḥ. +ım 59-1

ḥūn (F.) : kan

(dīde-i ḥ.-bārıdın) 55-7

ḥūn-āb (F.) : kanlı su

ḥ. 7-4

ḥūn-āb-ı hicrān (F.A.) “ayrılığın kanlı suyu” 7-4

ḥūn-ābe-āşām (F.): kanlı su içen

ḥ. eyleme 61-1

ḥūn-bār (F.) : kan yağdırıcı

(dīde -i h.+ıdın) 55-7

hūn-h'ār (F.) : kan dökücü

h. ğa 63-2

(kātıl-veş-i h.+ı bar) 13-3

(ġamze-i h.+esi) 72-6

hūrd (F.) : küçük, ufak

h. +ıġa 15-1

hurde-dān (F.) : dikkat sahibi, nükte ve inceliği anlayan

h. 78-6

hurrem (F.) : sevinçli

(şād u h.) 33-4

hūrsend (F.) : kanaat eden

h. bol ! 44-7

hūrşīd (F.) : güneş, ışık

h. 49-3

h. birle 67-2

h. ise 11-1

h. -i cemāl (F.A) “yüzün ışığı”

h. -i cemālinġdin 77-1

h.-i sīmā (F.A.) “ yüzün ışığı”

h. -i sīmānı 14-2

h. -i tābān (F.) “parlak güneş” 2-4; 24-1; 34-4

hūş (F.) : akıl

(' aql u h. u şabr) 73-1

hūy (F.) : mizaç

h. +ıdın 6-2

hürküt- : ürkütmek

h. -ey 70-4

Hüseynî (K.A): Sultan Hüseyin-i Baykara

H. 78-7

hüsn (A.) : güzel, iyi

h. +iğa 22-3

(tāb-ı h. +i) 17-5

hüşyār (F.) : akli başında

(' ākıl u h. érür) 9-1

I

ıs : koku

ı. +ı 54-3

' ışk (A.) : aşk

' ı. 2-3;4-4; 8-4; 18-2; 21-2;26-5;33-6; 37-1; 47-2; 51-1; 52-7; 53-1; 55-6;

56-5; 60-3,4; 61-6; 64-3; 66-5; 69-4,7;73-4; 77-7,7; 78-2,6,6;79-7,8,8,9,9

' ı. ara 4-2; 9-2; 15-4; 25-2; 26-6; 35-2; 38-7;46-3;48-2;51-3; 77-1,4;78-7;80-4

' ı. içre 5-7; 33-7

' ı. ile 3-1

' ı. u dīn 61-3

' ı. u endūh 46-7

' ı. +nı 6-1;79-7; 56-1

- ‘ 1. +dın 32-7; 79-7
- ‘ 1. +ım 3-1;8-7; 12-1
- ‘ 1. +ıng 16-4; 20-7; 72-2; 73-5; 78-4; 77-3
- ‘ 1. +ı 19-1; 37-5; 43-6; 62-4; 80-6
- ‘ 1. +ın 24-6,7
- ‘ 1. +ını 3-4; 6-2; 21-1; 56-7;68-3
- ‘ 1. +ıga 37-1; 79-6
- ‘ 1. +ıda 9-1,3; 29-7;53-4; 37-2
- ‘ 1. +ıdın 17-4; 34-8; 72-1
- ‘ 1. +ıngda 79-3,3
- ‘ 1. +ıngdın 12-5; 78-5
- (cām-i ‘ 1. +ıdın) 26-4
- (çāṣnī-i ‘ 1. +dın ol kim) 12-5
- (derd-i ‘ 1.) 18-1
- (derd-i ‘ 1. +ıng) 1-1; 16-4
- (ğam-i ‘ 1. +ın) 23-6
- (kāfir -i ‘ 1. +ı) 32-6
- (kavm-i ‘ 1. +ın) 26-3
- (rāz-i ‘ 1. +ın) 5-5; 9-3
- (terk-i ‘ 1. eyle-) 47-1
- (terk-i ‘ 1. +ın) 26-1

‘ ıyd (A.)

: bayram

‘ 1. 65-7

‘ 1. u él 7-6

‘ 1. boldı 7-1

- ‘ 1. çıkısa 7-2
- ‘ 1. érür 7-3
- ‘ 1. oldu 36-1
- ‘ 1. +ge 7-4
- ‘ ıyd-ı vaşl “kavuşma bayramı”
- ‘ 1. -ı vaşlıdın 7-4

‘ ıydlık : bayramlık

- ‘ 1. 7-5

ıztırāb (A.) : acı, elem

- 1. eyler 25-4

İ

ibtidā (A.): başlama, başlangıç

- i. 78-4

- i. +sıdur 17-4

i‘ cāz (A.) : mucize sayılacak kadar düzgün söyleme

- i‘ cāz-ı Mesīh “Mesih’in konuşması” 21-4

iç : iç

- i. +ide 13-1

- i. +idin 54-2

iç- : içmek

- i. ! 61-2

- i. -gil 61-5

- i. -tim 80-2

- i. -ti 38-1; 55-4
- i. -ip-mén 49-4
- i. -er-mén 62-5
- i. -er 31-5
- i -sem 62-3,3; 65-7
- i. -geç 75-6
- i. -meyin 80-7
- i. -ip 40-2
- i. -ken 62-3
- i. -kenin 57-7
- i. -kenidin 57-6
- i.-mek 57-1,5
- i. -mekin 75-7
- i. -men 61-3
- i. -mes 61-6

içre : iç, içinde, arasında

- i. 5-4, 7; 7-3; 10-1; 11-2; 12-6; 15-5; 16-4, 5; 23-2; 26-5; 30-2; 32-2; 33-7; 34-2; 39-3; 45-3; 46-1, 6; 50-3; 51-6; 52-3, 7; 54-1; 60-1; 66-5; 67-4, 5; 68-7; 69-4; 73-2; 79-2, 4; 80-1, 6

ihmāl (A.): ehemniyet vermeme

- i. ile 59-7
- i. +im 29-2

ihsān (A.) : iyilik etme

- i. érür 11-5
- i. +ını 23-3

ih̄tiyār (A.) : seçme

i. 77-7

(bī-i.) 57-5; 79-1

i. +ım 20-3; 42-3

i. eyle- 57-5; 64-2

ik̄bāl (A.) : baht

i. +ım 29-5

ikev : ikisi, her ikisi

i. 24-7

iki : iki

i. 24-4; 49-7; 56-5; 75-2

i. yüzlük “iki yüzlü” 3-6

ikki : iki

i. 11-8, 11-1

(ol i.) 76-5

‘ilāc (A.) : ilaç

‘ i. eyle 20-7

i‘lām (A.) : bildirme

i. étgey 36-4

i. eyledi 66-6

ile : ile bkz. Birle

i.(yalın sözlerle) 3-1; 8-2; 11-5; 18-7; 28-6; 34-5; 35-4; 38-1,3; 44-7;47-4;

52-2; 56-1; 58-1,1,2,3,4,5,6,7;59-1,2,3,4,5,6,7; 62-1,1,2,3,4,5,6,7; 63-5;

66-2,4; 67-6;74-2;75-7;76-3,5; 77-6; 79-5; 80-7

ilik : el

- i. +i 19-2
- i. +din 47-3; 75-3
- i. +inğdin 69-6
- i. +imdin 20-3
- ilk** : ilk
- i. +inğdin 62-3
- i. +in 7-6
- i. +ide 16-2; 19-1; 51-6; 59-5;
- i. +idin 15-4; 66-3
- illā (A.)** : ille, mutlaka
- i. 3-2
- iltifāt (A.)** : iltifat
- (bī-i. ol-) 59-1; 72-7
- i. +in 3-2
- īmān (A.)** : inanma, inanç
- (şabr u ī. +imnı) 38-5; 73-1
- imkân (A.)** : imkan
- (né i.) 11-7; 24-4
- i. +ı 13-4
- ināb (A.)** : günahlardan tövbe etme
- ‘ i. +inğ üçün 49-2
- ‘ **inān (A.)** : yürütme, dizgin
- ‘ i. 20-3;32-1;42-3
- indür-** : indirmek, eğmek
- i. -mesem 17-6

infi' āl (A.) : gücenme, darılma

i. olmuş 4-5

inġ : yanak

i. i. 72-5

irşād (A.) : doğru yolu gösterme

i. eyledi 73-6

işār (A.) : ikram

ī. eylemiş 19-6

İslām (A.) : İslām dini

İ. İle 62-4

İ. +ım 80-6

(ehl -i İ.) 61-3

iste- : istemek

i.-yin ! 70-7

i. ! 62-1

i. -gil ! 36-1,1,2,3,4,5,6

i. -dim 7-5

i. -diġ 45-6

i. -di 40-7

i. -rem 5-4, 6

i. -r 10-7; 59-7; 69-7

i. -gey 71-1

i. -sem 1-3; 58-3

i. -senġ 14-7; 36-5

i. -ben 22-7

i. -p 10-6; 36-6; 38-1;78-4

i. -mek 4-3

i. -me ! 55-6

i. -men 9-4

i. -mes 12-4; 13-2; 33-3, 66-3

istiğnā (A.) : nazlanma

i. 3-4

i. vü nāz 6-4

(nāz u i.) 79-5,5

(şūh-i i.) 66-6

iş : iş

i. 38-7

i. +ni 73-6

i. +de 36-5; 43-4

i. +din 45-5; 46-4

i. +im 60-6; 62-4

i.+i 9-4; 59-2

işāret (A.) : gösterme

i. 5-3

‘işret (A.) : işret, içki içme

i. 1-2

(bezmi-i ‘i. içre) 73-2

‘işret-fezā : içki içmeyi arttıran

(nāğme-i i.) 10-4

‘işve (A.) : güzelin gönül aldatan edası

- ‘ i. 11-6
- ‘ i. birle 12-6
- ‘ işve-sāz (A.F.): işveli
- ‘ i. 30-4
- it** : et
- (her i. +i) 72-5
- i . +leriniᅡ
- it-** : etmek, yapmak, krş. kı1-
- i. ! 80-5,5,5,5
- i‘ timād (A.)** : güvenme
- i‘ . +1 63-5
- ittifāk (A.)** : sözleşme
- i. 28-7
- ‘ ivāz (A.) : bedel
- ‘ i. 62-2
- iz** : iz
- i. +i 65-2
- ‘ izār (A.) : yanak
- ‘ i. +ın 79-4
- izhār (A.)** : gösterme
- i. 37-1
- i. étip 23-2
- i. eylemiş 23-7
- i. eylemen 9-3
- i. +1 32-7

i. -ı melāmet (A.) “ayıplama” 41-1

i. -ı şevk (A.) “eğlenceyi gösterme” 21-3

J

jülide (F.) : dağınık

j.16-2

K-Ķ

ķabađ : göz kapağı

ķ. +ıng 30-4

ķabaķ : ok meydanında ağaç başına takılıp vurulmak istenen hedef

ķ. 36-2

Ka´ be (A.) : Kâbe

K.-i maķşūd (A.) “Kâbe’yi isteme” 59-7

ķabūl (A.) : kabul edilen

ķ. eyler 15-4

ķabr (A.) : mezar

ķ. +im 8-3

ķaç- : kaçmak

ķaçan : ne zaman

ķ. 16-1

(her k.) 1-3; 25-1,4; 58-4; 78-3

(veh k.) 18-6; 71-4

ḳadd (A.) : boy, krş. ḳad

ḳ. 14-1

ḳ. birle 60-6

ḳ ü ruḥsār 4-5

ḳ. ü yüz 56-2

ḳ. +ing 52-6

ḳ. +idür 44-1

(sehī-ḳ.) 31-3; 73-3

(sehī-ḳ. +im) 20-1

ḳ. -i serv (A.F) “servi boylu”

ḳ. -i serviniḡ 21-2

ḳadeḥ (A.) : içki bardağı

(bir k.) 75-6

ḳ. +ni 62-2

ḳadeḥ-peymā (A.F.): şarap içen

ḳ. 8-6

ḳadem (A.) : ayak

ḳ. 29-6

ḳadr (A.) : değer

ḳ. +in 15-1; 40-1

ḳ. +ini 45-2

kāfir (A.) : dinsiz

k. 14-5; 61-3; 65-4; 80-6

(bir k.) 38-5

k. -i ' ışk "aşkın kafiri, aşkın bağımlısı"

k. -i ' ışkı 32-6

kâfūr (A.) : defne cinsinde bir ağaçtan elde edilen beyaz ve kokulu bir madde, kâfūr

k. üzre 11-4

kâfūrī (A.) : kâfūrdan yapıma

(şafha-i k.) 11-4

kal- : 1. kalmak

k. -dı 78-2

k. -ğum 58-1

k. -ğusı 79-5

k. -ğan 65-2

k. -madı 21-2; 42-1

k. -mamış 17-5; 21-1,1,2,3,4,5,6,6,7; 54-6

k. -mağay 28-1

2. muktedir olmak (iktidâri yardımcı fiil olarak)

-up k. -ğay 58-4

kām (F.) : meram, istek

k. 20-2; 80-4

k. +ım 80-1,2

k. +ın 64-5

k. -i ' ayş (A.F.) "yaşama isteği"

k. -i ' ayşım 49-4; 68-5

kāmet (A.) : boy

k. ü reftār 58-4

(ne şekl ü k. ü reftâr) 9-5

(ol serv-k.) 37-7

k. +inġ 45-1

(serv-i k. +ler) 17-6

kan : kan

k. 1-7; 10-5; 27-2; 55-7; 80-2

k. bile 65-5

k. eylese 7-6

k. kıl- 14-5; 72-6

k. tökerge 49-7

k. yıġlamas 14-3

k. yut- “ çok acı ve eziyet çekmek” 31-7; 51-7; 62-5; 70-7; 80-7

k. +ım 28-7

k. +ı 19-4; 60-7

k. +ımını 72-6

k. +ıġa 65-4

k. +ıdın 52-1

k. +lar 75-7

kanġa : önünde ve arkasında kaşı olan Kazak eyeri

k. 35-5

kanı : hani

k. 69-4

k. ol 71-3

kara : kara

k. 49-6; 54-2,7; 60-1; 66-1; 66-2,4;

- ķ. vü aķ 34-2
(aķ u ķ. veh) 34-6
- ķaraĝ** : göz bebeĝi, bakış, nazar
ķ. +larĝa 26-2
- ķaranĝu** : karanlık
ķ. 10-3 ;44-4; 77-4
- ķarar-** : kararmak, mec. kederlenmek, üzölmek
ķ. -dı 42-4; 50-1
- ķarār (A.)** : durma, sebat, karar
ķ. 64-3; 65-6
(bī-ķ.) 64-3; 77-7; 79-1
ķ. +ım 42-1
- ķarı** : yaşlı
ķ. 79-3,5
- ķařab (A.)** : şeker kamışı
ķ. +ınĝ 49-7
- ķařd (A.)** : niyet
ķ. 65-4
ķ. eyler 40-5
ķ. +ım 44-1
ķ. +ıma 74-5
ķ-ı cān (A.F.) “cana kast etme”
ķ. -ı cānım 74-3
- ķāřid (A.)** : haberci
(éy ķ.) 39-1

kaş : kaş
k. 25-4
k u köz 22-5
(éy k. +1 ya) 13-5
(ol k. +1 ya) 22-2
k. +mğ 30-4
k. +1 53-6;65-5; 74-5
k. +mğa 68-7
k. +mğnı 77-3
k. +mı 74-4
k. +mğa 11-5
k. +mıda 79-7
k. +mında 53-7

kāş (F.) : keşke
k. 7-1,6; 52-4

kāşki (F.) : keşke
k. 38-3

katıl- : katılmak
k. -mayın 79-9
k. -mağ kérek 26-3

kat' ī (A.) : kesin
k. 56-2

kātil (A.) : kâtil
k. 38-6
k. émes 5-2

ķ. +ni 73-4

ķ. -i hūn (A.F.) “kan kâtili” 63-2

ķâtil-veş (A.F.): kâtil gibi

ķ. -i hūn-h̄ārı “kan dökücü katil gibi” 13-3

ķatıl (A.) : öldürme

ķ. 77-5

ķ. eylep 7-6

ķ. +e 28-1

ķ. +im 44-3; 74-5

ķ. +imni 8-8

ķ. +in 78-4

ķ. +imğa 7-5; 59-2

ķ. +iğa 28-7; 50-7; 73-4

ķâtil (A. ķatıl) : öldürme

ķ. +im 20-4

ķatire (A.) : damla

ķ. ķ 34-3

ķavl (F.) : söz

ķ. -i düşmen (A.F.) “düşman sözü” 53-2

ķavm (A.) : kavim, topluluk

ķ. -i ‘ışķ (A.) “aşķ kavmi”

ķ. -i ‘ışķın 26-3

ķayan : hangi taraf, herhangi bir taraf

ķ. 1-6

(her ķ.) 34-7

- (veh ḳ) 79-1
- ḳayda** : nerede, nereye
ḳ. 15-1, 3; 44-2
ḳ. bolsun 80-4
- ḳaydın** : nereden
ḳ. étte 35-1
- ḳaysı** : hangi, hangisi
ḳ. 14-1,1, 2,2,3 3, 4,4,5,5,6, 6,7; 15-2
- ḳayu** : hangi, ne zaman
ḳ. 55-4
- ḳaz-** : kazmak
ḳ. -dım 65-1
- ḳazā (A.)** : olacağı ezelden belli olan
ḳ. 19-3;22-5; 23-5;73-4
- kebāb (A.)** : kebab
k. 10-5; 27-2
- kebk-refṯār (kebg-r. F.):** keklil gibi yürüyen
k. eylemiş 19-3
- kebūter (F.)** : güvercin
k. 29-3
- kec-külāh (F.)** : külhanbeyi, serseri
k. +ım 41-5
- kec-refter (F.)** : aykırı yolda giden
k. +ğa 63-5
- kelām (A.)** : söz, lakırdı

k. 49-2

kemend (F.) : kement

k. étmiş 20-1

k. -i zülf (F.) “saçının kemendi, saçının bağı”

k. -i zülfiğa 68-6

kemer (F.) : kuşak, kayış, kemer

k. 74-5

kenār (F.) : kıyı, kenar, taraf

k. 64-5; 79-6

kébi : gibi

k. 3-6; 8-5; 12-7; 14-4, 5; 19-6; 25-2; 35-3; 45-1, 6; 46-3, 7; 48-1, 7; 52-7;

53-1; 60-3; 69-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 73-4; 74-6

kéç- : geçmek, zamanın geçmesi

k. -ti 41-7

k. -ip-mén 55-6

(tilep k. -ti) 50-7

k. -mes 50-4

k. -mese 70-3

kéçe : gece

k. 13-7; 34-4; 50-3; 52-3; 57-6

(bir k.) 56-4

(bu k.) 10-5; 27-2

(her k.) 2-6; 71-2

k. +ler 48-3

kél- : gelmek

k. -di 25-5; 75-5; 79-7

k. -ür 10-1,1,2,3,4,5,6,7; 43-5;60-5;

k. ! 13-4;61-2;61-5;79-5

k. -meydür 39-7

k. -meyin 79-9

k. -mek 38-2

k. -medi 68-1,1,2,2,3,4,5,6,7;

k. -mes 28-6; 38-4; 72-3

kéltür- : getirmek

k. -gen 35-3

kéme : gemi

(ikki k.) 11-8

kérek : gerek

k. 27-1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 29-2; 42-7; 52-2, 6; 55-3

(-mağ, -mek k.) 26-1,1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

kéyn : ardınca, arkasınca

k. +idin 34-7

kéz- : gezmek

k. -ip 77-6

ķıl- : yapmak, etmek, kılmak

ķ. -ay ! 1-3

ķ. ! 1-3;13-5;13-7;15-6;19-3; 38-4;47-2; 59-1;61-7;62-2;71-6;77-6;78-1

ķ. -ğıl ! 78-6

ķ. -dım 28-2; 62-6; 74-4; 76-4; 79-6

ķ. -dınğ 1-2;42-5; 61-3; 77-5

ķ. -dı 2-2; 33-1; 34-1; 34-6; 38-5; 41-1; 50-5; 51-7; 54-6

ķ. -dılar 3-5; 78-1

ķ. -mış 21-7; 52-5; 71-5

ķ. -mışlar 28-7

ķ. -ur-sén 78-5

ķ. -ur 2-6; 3-1; 7-6;11-7; 14-5;15-6; 31-2; 42-3; 44-4

ķ. -urlar 43-6

ķ. -ğay-sén 37-4

ķ. -ğay 3-3; 37-4; 43-2; 49-7

ķ. -ğusı 37-4

ķ. -sam 6-4;37-1; 43-4

ķ. -sa 12-5;19-7; 23-4; 55-2

ķ. -ğaç 79-6

ķ. -ıp 20-1; 21-3; 63-4; 66-6; 79-5

ķ. -ğalı 3-2; 10-1; 74-3

ķ. -ğan 39-3; 67-2

ķ. -urğa 72-6

ķ. -maķ 6-7; 13-2; 22-6; 26-1; 26-7; 28-6; 41-7; 80-6

ķ. -maķnı 64-6

ķ. -maķda 57-5

ķ. -maķdur 60-6

ķ. -maķlık 77-4

ķ. -ma ! 10-2; 28-3; 38-7; 77-4

ķ. -mağıl ! 79-9

ķ. -maņgız ! 63-5

ķ. -madım 40-5; 45-4

ķ. -madıng 12-6

ķ. -madı 19-5;35-7; 75-4

ķ. -mas 3-1; 31-6; 33-2; 70-1; 79-9

ķ. -ması 41-5

ķ. -masdın 47-1; 47-1; 47-2; 47-3; 47-4; 47-5; 47-6; 47-7

ķ. -mağay-mén 17-2

ķ. -mağay 35-4

ķ. -mağumdur 2-1

ķ. -maydur 8-4

ķ. -mayın 79-9

ķ. -maņg iltifat 6-4

ķ. -man güzār 4-7

ķ. -ğay istiğnā 3-4

ķ. -sam niyāz 3-4

ķ. -ma cefā 8-4

ķısm (A.) : bölük, parça

ķ. eyleme 77-4

ķısmet (A.) : talih, nasip

ķ. 18-2

ķ. +im 7-4

ķız : kız

(rez ķ. +1 birle) “üzüm kıızı” 36-5

ķızıl : kızıl

ķ. ķan eylese 7-6

ki (F.) : ki (edat), krş. kim

k. 1-2; 3-3; 7-6;7-7; 9-7; 14-4; 16-1; 16-7; 18-2; 20-2; 20-7; 23-4; 26-7;
28-5; 30-2; 30-4; 31-5; 31-6; 35-4; 42-3; 43-2; 43-4; 44-5; 44-6; 44-7; 48-
3; 50-3; 54-6; 60-2; 62-3;65-3,5; 66-2; 67-5; 71-3; 77-7; 78-6; 79-5a,5b;
79-8

(ay k.) 34-4

(āyā k.) 72-1

(bu k.) 13-6; 23-6; 31-7; 53-2;

(bes k.) 2-4; 5-6; 16-6; 38-6; 40-4; 42-4; 50-6; 52-1; 52-3; 57-1;60-5;

(birle k.) 8-8

(éy k.) 62-1; 71-5

(gūyā k.) 4-1

(kim k.) 13-2; 31-5; 72-2

(mén k.) 52-4; 58-3

(ol k.) 13-3; 48-5

(sén k.) 61-3

(veh k.) 1-5; 5-7; 21-7; 23-5; 27-4; 40-2; 42-5;51-1; 68-4; 72-3; 73-1,7;
75-1; 77-5; 80-4

ķil ũ ķāl (A.) : çok konuşma, dedikodu

k. +inĝdin 77-2

kim : kim (zampir)

k. 4-3; 13-2; 31-5; 36-6; 60-4; 72-2; 80-6

k. durur 75-3

k. +dür 51-7

kim : ki (edat), krş. ki

k. 1-2; 2-3,5; 3-1a,1b,2,3,5; 4-2,3,4,7; 5-1,6; 6a-6b,7; 8-4,7; 9-1,2,3,4,7;
10-1, 2, 3, 4, 5, 6; 11-1, 8; 12-1, 2, 5; 13-1, 3, 5, 6, 7; 14-3, 5, 6; 15-1, 2,
3, 4, 5, 6; 16-4a,4b; 17-2, 3, 5, 6; 18-3, 4, 7; 19-1, 3, 4, 5, 6, 7; 20-3, 4; 21-
4; 22-3, 5, 6; 23-1, 5; 24-1, 7; 25-3, 5, 6; 27-6; 28-4, 5; 29-1; 31-1, 3, 5, 7;
32-1, 4, 5, 7; 33-2, 4; 34-1, 6; 35-1, 2, 3, 6; 36-6; 37-1, 3, 5; 38-4, 5, 7; 40-
6, 7; 41-3, 7; 42-2, 6; 43-2, 3, 5a,5b, 6; 45-4, 5; 46-4, 5; 47-4; 48-3; 49-1,
2; 50-5, 6; 52-2; 54-5, 6; 55- 4; 56-3, 5; 57-3, 6; 58-1; 59-3, 5, 6, 7; 60-3,
4, 7; 61- 7; 62-5, 6; 63-1; 64-1, 7; 65-2, 4; 66-1a,1b, 3, 4, 5; 67-1, 3, 5; 68-
1, 3, 5, 7; 69-3, 5; 70-5; 71-2a,2b,3; 72-2,7; 74-1, 2, 4, 6; 75- 4a,4b; 76-1,
3, 4, 5; 78-1, 4, 7a,7b,7c,7d; 79-2, 8; 80-2

(kaçan k.) 1-3;25-1; 29-6;

(kayan k.) 34-7

(kayda k.) 44-2

(ne k.) 11-3, 37-7;

(néçe k.) 27-2; 37-6; 70-5;79-6

(néçük k.) 16-5

(nége k.) 46-4; 67-7

(nétey k.) 28-2

(n'eyleyin k.) 29-3

kimse : kimse (belirsizlik zamiri)

k. 24-6; 48-7; 53-1

k. +ning 53-6

k. +ge 55-2

(her k.) 13-5

kine-ğ'āh (F.) : ikinci

- k. +ım 41-4
- kir-** : girmek
- k. -dim 77-6
- k. ! 63-6
- k. se 60-1
- k. -geç 62-7
- k. -ip 75-6
- kirpik** : kirpik
- k. oğın 25-4
- k. +idin 79-2
- kişi** : kişi, insan
- k. 50-4; 52-2
- k. +ge 8-4; 33-2
- kiy-** : giymek
- k. -di 66-4
- k. -miş 67-1
- k. -er 49-6
- k. -ip 66-1; 67-6
- k. -iptür 67-3
- kiyik** : geyik
- k. +ler birle 4-4
- korq-** : korkmak
- q. -ar-mén 5-7
- korqut-** : korkutmak
- q. -ay ! 70-3

- ķ. -ma ! 78-3
- ķoy** : koyun
- ķ. 7-3
- ķoy-** : koymak
- ķ. -dı 76-6
- ķ. ! 65-5
- ķ. -sam 29-6
- ķ. -ma ! 32-4; 69-6
- ķ. -mayın 47-3
- ķ. -manğız kōz “ göz koymak, göz dikmek” 3-5
- kōküs** : göğüs
- k. +üm (kōksüm) 14-4
- k. +si (kōksi) 77-7
- kōk** : gök, gökyüzü
- k. 67-3; 67-5,6
- k. +de 67-2
- k. +din 67-1
- kōl** : göl
- k. içre 67-4
- kōngül** : gönül
- k. 1-5; 6-1;10-1;11-6;12-4;15-5;17-2,4;24-4;25-4;26-1;33-1a, 1b;33-2;33-3;33-4;33-5;33-6;33-7;34-1a,1b,2,3,4,5,6,7,8;35-1,2a,2b,3,4,5,6,7;36-2,4;37-1a,1b,2,3,4,5,6,7;38-1a,1b,2,3,4,5,6,7;39-1;43-5;50-2;51-3;55-2;56-1;57-4;59-3;63-1;68-2;70-6;72-4;75-3;79-8
- (cān u k.) 9-3

(cān u k. +ni) 28-4

(giriftār u k.) 9-6

k. bu 18-5

k. çün 21-6

k. ger 23-4

k. içre 30-2

k. kim 10-6

k. +ni 20-4

k. +ge 9-2

k. +dîn 30-4;35-6;39-5;42-1;80-4

k. +üm kuşu+ “ gönül kuşu” 56-5

k. +üm öyin “ gönül evim, kalbim” 70-2

k. +üm al- “ gönül almak” 68-4

könğül-āşüb : gönül karıştıran

k. +i 11-6;17-5

köp : çok

k. 2-3; 8-1; 15-1; 27-7; 32-4; 42-3; 53-3; 57-6;69-3

k. eylep 27-3

k. +dür 38-2

k. +tür 33-5

k. +rek 15-1,6 ; 33-1; 64-6

kör- : görmek

k. ! 38-6; 62-5; 79-3

k. -gil ! 24-5; 42-4

k. -düm 8-1

k. -diñg 35-6

k. -di 75-3,5,7

k. -üp-mén 34-2

k. -ge-mén 52-4

k. -ge-miz 18-1,1,2,3,4,5,6,7

k. -sem 52-2

k. -señg 28-3

k. -se 20-2; 32-3; 58-4

k. -geç 4-5; 6-5; 23-6; 28-3; 64-4; 70-5; 74-3; 75-3; 78-4

k. -üp 26-6

k. -mey 7-7

k. -meyin 44-3; 77-6

k. -geli 77-3

k. -gen mü 53-1

k. -megen 51-1,1,2,3,4,5,6,7;52-7

k. -mekke 38-3

k. -mekidin 41-6

k. -medim 8-1; 33-4; 45-1,1,2,3,4,5,6,7; 46-1,1,2,3,4,5,6,7; 70-5

k. -medi 77-1

körgüz- : göstermek

k. -di 41-4

k. -se 25-4

k. -me ! 69-3

körset- : göstermek

k. -iñg ! 1-6

- k. -ip 12-3
- körün-** : görünmek
- k. -di 37-5
- k. -ür-sén 2-4
- k. -gen 54-2
- k. -mes 34-6
- köter-** : kaldırmak, götürmek
- k. -mén 73-6
- k. -gendin 19-2
- köy** : köy, küçük kasaba
- k. ara 43-3
- k. içre 50-3; 52-3
- k. érür 78-7
- k. +iniŋ 78-7; 80-5
- k. +i 4-7
- k. +ünge 65-6
- k. +in 42-6
- k. +ide 26-5; 42-2; 56-4,6; 72-5; 77-6
- k. +idin 15-7; 37-2; 69-7
- köy-** : yanmak, yakmak
- k. -di 50-1
- k. -er-mén 53-7
- k. -erim 30-2
- k. -se 8-9
- k. -gen mü 53-1

k. mekdin 72-2

k. -mekligimni 9-2

k. -üp érdim 42-5

köydür- : yakmak,, yaktırmak

k. -ür 32-5; 67-5

k. -ge-sén 78-3

köz : göz

k. 20-5; 34-2, 60-1; 60-7; 76-6

(kaş u k.) 22-5

k. alıdın 12-3

k. bile 61-3

k. birle 3-5

k. dék 71-4

k. aç- 18-3;57-3;

k. bak- 1-5

k. sal- 46-2; 47-5

k. tut- 70-5a,5b

k. +ge 9-6; 36-2

k. +din 60-7

k. +i 8-3; 62-5; 78-5

k. +üm 12-3; 14-3; 76-1

k. +üm alıda 56-2

k. +üm tüş- “ göz teması kurmak, aşık olmak” 59-2

k. +üme 34-6

k. +ümde 12-3

k. +inġe eyle- 59-2

k.+lerdin 67-7

k. +lerinġ 13-5;49-7

k. +lerim 11-1;42-4

k. +lerin 22-3

k. +lerimni 22-3; 48-6;

k. +lerimge 65-5

k. +dür 35-3

k. yaşımnıġ 27-5

ķulak : kulak

ķ. 66-6

ķullıġ : kulluk

ķ. +ı 41-2

ķur- : dikmek, düzenlemek

ķ. -up 58-4

ķur' ān (A.) : Kur'ān-ı Kerim

ķ. 67-2

ķurbān (A.) : bir gaye uğruna feda olma

ķ. eyle- 7-1

ķ. ķıl- 7-6

ķuş : kuş

ķ. 19-2

ķ. kébi 19-6; 60-3

ķ. érür 47-5

ķ. +ın 56-5; 66-1

- ķ. +ı 19-7
- ķ. +ıġa 19-6;
- ķ. +ıdur 19-1
- ķ. +larını 70-4
- ķutķar-** : kurtarmak
- ķ. 78-1, 2
- ķuyaş** : ġüneş
- ķ. 4-6; 9-7;49-3; 76-4
- ķ. dék 10-3
- kūy (F.)** : sevgilinin mahallesi, kōy
- k. +ıda 48-3
- k. +unġda 9-7
- kūdūret (A.)** : gam, tasa
- k. +ġa 36-1
- kūfr (A.)** : dinsizlik
- k. 62-4
- k. iġre 80-6
- (ġāre-i k.) 62-4
- kūl** : kūl
- k. bolsam 32-5
- kūlbe (F.)** : kulūbe, ev
- k. +ġa 75-6
- k. +mġa 75-6
- k. -i ġummār (F.A.) “iġki iġtikten sonra gidilen ev, sarhoş evi”
- k. -i ġummārġa 63-6

kün : 1. gün
(bir k.) 28-7
(bu k.) 43-6; 69-2
(her k.) 2-4
(néçe k.) 18-3; 26-5; 34-8
k. k. +din bol- 2-4
k. +i 80-3
k. +ge 80-3
2. gündüz
k. 34-5

kündüz : gündüz
k. 44-4; 52-3
k. +ni 80-3

L

lāceverdī (F.) : lacivert renkte
l. 67-1

lahzā (A.) : an, lahza
l. 16-4; 31-2,7
l. bolsa 43-1

lāl (A.) : lal, dilsiz
l. 51-5
l. olmuş 4-1

la'1 (A.) : sevgilinin dudağı ve rengi ile la'leye benzetilir

l. + inġdin 77-5

l. -i sīr-āb (A.F.) “suya kanan dudakların”

l. - i sīr-ābınġ 49-1

l. -i ŧeker-bār (A.F.) “tatlı dudak”

l. ile 58-6

l. -i ŧeker-bārı 33-2

lāle (F.) : lale

l. 48-5; 72-3

lāle-gūn (F.) : lale renkli

l. 39-6; 79-4

lāle-ruġ-sār(F.): lale yanaklı

l. +ım 58-2; 61-2

lāle-zār (F.) : lale bahçesi

l. ét- 79-4

leb (F.) : dudak

l. +inġ boldı 77-5

l. +idin 72-4

l. +lerinġdin 59-4

leb-ā-leb (F.) : ağızına kadar dolu

l. 1-7

leb-teŧne (F.) : susamış

l. 51-6

lem' a (A.) : parıltı

l. +sı 67-5

- leṭāfet (A.)** : hoşluk
l. 54-6
l. içre 11-2
- Leylî (K.A.)** : Mecnun ile Leylâ hikayesinin kadın kahramanı
L. 25-2; 53-3
- Leylî-veş** : Leylî gibi
L. +im 16-2
- libās (A.)** : elbise
l. içre 67-5
- lîk (F.)** : lakin
l. 64-4; 78-6; 79-2
- lîkin (F.)** : lakin
l. 43-2; 80-5
- lu‘b (A.)** : oyun, eğlence
l. u efsûn 79-8
- luṭf (A.)** : güzellik, iyilik
l. 50-1;60-5
l. birle 63-3
l. étip 62-2
l. eylep 36-3
l. ile 76-5
l. u ihsânımı 23-3
l. u sitem 41-4
l. +unġ 16-4
l. +ı 41-7

M

mācerā (A.) : olup geçen şey

m. +sıdın 78-1

mağrūr (A.) : gururlu

m. érür 12-2

m. bolma 79-5

m. ol- 6-6; 8-4

māh (F.) : ay

m. +im 41-1,3

m. -i tābān (F.) “ parlak ay”

m. -i tābān mu 54-1

m. -i tābāndın 44-4

m. -i tābānım 65-7

maḥlūk (A.) : yaratılmış

m. ol- 33-4

maḥmūruluk : sarhoşluğun verdiği sersemlik (A. maḥmūr)

m. +dın 62-2

maḥrem (A.) : herkesçe bilinmemesi gereken, gizli

m. bolğalı 36-4

m. eyleben 79-7

m. +im 43-4

m. +i 7-3

maḥrūm (A.) : mahrum

m. ét- 31-2; 78-1

m. eylep 22-3

m. kı1- 2-2 ; 31-2

maḥzūn (A.) : hüzünlü

(éy m.)10-6

m. köngül 50-2

maḳbūl (A.) : kabul olunmuş; hoş karşılanan

m. alıda 50-5

maḳdem (A.) : dönüp gelme

m. +im 43-6

m. +inḡga 76-6

maḳşūd (A.) : istenilen şey

m. eger 44-1

m. oldur kim 18-3

m. +ın 50-7

m. +ıdın 50-7

(Ka´ be-i m.) 59-7

ma´ mūre (A.): bayındır yer

m. +sin 47-7

mānend (F.) : benzer, eş

m. étey 14-2

māni´ (A.) : engel

m. olḡay 41-6

mātem (A.) : hüzün

(endūh u m. +ni) 77-4

m. +im 43-3

(çarh-ı m.) 49-6

maṭla' (A.) : doğacak yer

m. +ı 66-4

māyil (A. mā'il): meyilli, istekli

m. 50-7

(m. ü hem) 72-6

m. bolmasa 73-4

m. +durur 31-4

ma' zūr (A.) : özür

m. érür 12-5

meclis (A.) : oturulacak, toplanılacak yer

m. ara 79-4

m. içre 32-2

m. +ka 68-1

m. +de 15-2

m. +din 55-4; 79-1

mecnūn (A.) : 1. Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı, Mecnun

M. çékti 53-3

2. deli, mecnun

m. 9-1

m. érür 16-2

mecrūh (A.) : yaralanmış

m. émes 14-5

meh (F.) : ay, kamer

(ol m.) 68-2; 80-2

m. +lik 80-5

m.-i nā-mihr-bān “şefkatli olmayan sevgili (ay)” 80-2

m. -i nā-mihr-bānım 68-2

m. -i nā-mihr-bānımdın 39-7

m-i tābān (F.) “parlak ay” 10-3

m-i tābān érür 11-1

meh-cebīn(F.A): parlak alınlı, ay alınlı

m. +ler 46-1

mehcūr (A.) : terk olunmuş, bırakılmış

m. érür 12-7

m. éterni 40-6

m. +nı 53-2

meh-veş (F.) : ay gibi

m. 14-2

(ol m.) 1-7; 53-7

m. +ğa 20-6; 46-6

m. +ka 24-1

melāhat (A.) : yüz güzelliği

m. +dın 64-2

melāl (A.) : usanç, usanma

m. olmuş 4-7

m. +inğdin 77-1

melālet (A.) : usanç

m. +dür 6-5

melāmet (A.) : ayıplama, kınama
m. kı1- 12-5; 41-1; 56-7; 80-5
m. kı1ma 38-7

melek-sīmā (A.F.): melek yüzlü
m. 8-1; 35-2

melül (A.) : usanmış, bıkmış
m. 5-3; 55-1

memnūn (A.) : razu
m. érür 16-6
m. émes 24-2

men´ (A.) : yasaklama
m. 13-1

menzil (A.) : yol, konak
m. eyle- 17-1; 42-6
m. kılgalı 10-1

merdūd (A.) : reddedilmiş, kovulmuş
m. +ıdın 50-5

merdümlük : insanlık (F. merdüm)
m. 12-3

merhem (A.) : merhem, ilaç
m. 32-4
m. kélür 43-5
m. istemen 9-4
m. tapmayın 44-5
m. +im 43-5

- merkeb (A.)** : merkep
m. +idin 34-3
- mescid (A.)** : namaz kılınacak yer
m. 45-6
(şeyh-i m.) 27-7
- Mesîh (K.A.)** : Hz. İsa
(i' cāz-ı M.) 21-4
- Mesîhā (K.A.)** : Hz. İsa
M. 58-6
M. dék 25-6
M. bolmasa 5-2
- mesîh-enfās (A.)** : nefesi şifa veren
m. 43-1;49-2; 69-5
- mest (F.)** : sarhoş
m. 79-6
m. ü hem 72-6
m. ü ser 7-2
(şād u m.) 73-2
m. bolğan 57-3
m. ol- 26-4; 68-3
m. +ğa 80-5
m. +i 38-5
- mestlik** : sarhoşluk
m. (mestlig) 23-2
m. 62-6

- m. +dın 41-3
- mestūr (A.)** : yazılmış, çizilmiş
- m. érür 12-1
- meşk (A.)** : alışmak, öğrenmek için yapılan çalışma, eğlence
- m. 11-4; 54-3
- m. ile 35-4
- m. +in 4-4; 46-2;66-2;77-3
- meşk-efşān (A.F.):** eğlence dağıtan
- m. érür 11-4
- mevzūn (A.)** : vezinli, tartılı
- m. érür 16-1
- mey (F.)** : şarap
- (cām-ı m.) 1-7
- m. +ni 40-2
- m. +dın 26-4; 47-7;61-4
- mevdān (A.)** : meydan
- m. içre 60-1
- m. +da 7-1; 20-3; 52-5
- m. +ıdın 48-6
- m. +ığa 36-2
- (‘ azm-i m. eyle-) 7-1
- mey-hāne (F.)** : içki içilen ve satılan yer
- m. kim 62-6
- m. +dın 45-6
- mey-h̄āre (F.A.):**şarap içen, içkici

m. boldı 57-7

(mey-ḥāre-i küfr) 62-4

meyl (A.) : meyl, arzu

m. 59-2

m. eylep 1-5

m. olsam 17-2

m. -i dāne(A.F.) “tohumun arzusu” 47-5

mezār (A.) : mezar

m. +ım 42-2

mén : ben (şahıs zamiri)

m. 2-2;3-4;5-5;6-5; 8-8; 12-1; 12-7; 13-1; 15-1; 19-4; 22-1; 24-3; 27-6; 28-5; 29-4; 30-3; 31-1; 31-6; 32-5; 35-6;37-3; 40-3; 40-4; 40-5; 41-1,2; 42-3; 43-6;45-2; 47-5; 48-2; 48-5,7; 52-4; 53-1,2; 56-2; 59-1; 60-4,5,6; 63-1,4;68-4; 69-5; 70-2; 76-2; 76-4; 77-3,5;78-2,5,6; 79-3; 80-3

m dék 24-6; 55-1; 74-6

m. kébi 14-5; 25-2; 35-3; 48-1,7;69-1,1; 69-2,3,4,5,6,7

m. ki 58-3

m. kim 4-3; 60-4; 80-6

mén-mén 51-1; 79-2

méning̃ 15-4; 19-4; 25-2; 26-6;28-1a,1b,2,3,4,5,6,7; 29-1a,1b,2,3,4,5,6,7; 34-3; 41-5,6; 44-2; 49-3; 80-1

méni 2-2;5-2; 7-1; 7-3; 7-6; 14-6; 16-3;19-1; 19-3; 27-7; 31-2; 33-7;34-6;

71-1; 47-1,2; 45-6; 46-6; 47-6; 61-1; 62-4;66-5; 71-1,2,3,4,5,6,7; 75-1; 77-1,1,1,1,1,2;77-4,5,6,6,7;78-1,1,1,1,2,2,3,3,4,4,5,5,6,7;79-1,2

maṅḡa 1-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 3-1, 2, 3, 4, 5, 6; 4-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 9-3; 10-3;
12-5; 15-6; 24-4, 5; 27-1; 28-6; 30-4; 34-5; 37-4, 5; 39-7; 40-2; 41-4; 43-
5; 44-6; 57-4; 68-4, 5; 70-1; 71-3; 73-6; 76-3, 4; 77-4; 78-5; 79-4
m. +de 4-6; 79-3

m. +din 12-4; 15-4; 30-4; 35-2; 40-7; 42-1; 46-5; 47-4; 55-6; 60-4; 69-2; 78-
4; 79-3, 6; 80-6

mihmān (F.) : misafir

m. kélür 10-5

(şūḡ-ı m. +ım) 27-2

miḡnet (A.) : zahmet, eziyet, keder

m. 67-3; 79-3; 80-3

(endūh u m.) 18-1

(ḡam u m.) 75-4

m. +i 20-7

m. +inḡge 8-5

m. +inḡdin 35-5

m. -i hicr (A.) “ayrılık eziyeti”

m. -i hicride 29-5

mihr (F.) : sevgi, muhabbet, güneş

m. 38-4; 51-2; 54-2; 69-3

m. dék 65-1

m. ü muḡabbet 18-7; 70-4

m. ü vefā 17-1; 23-4; 78-1

m. +ım 28-2

m. +inḡ 4-6

m. +ini 45-5

m. +idin 55-5

m. +siz 44-2

(terk-i m.) 2-1

mihrāb (A.) : mec. sevgilinin kaşları

m. +inġ 49-5

m. +ġa 74-4

mihribān (F.) : güler yüzlü, şefkatli

m. 63-1

m. +ı 46-3; 69-3

(nā-m.) 69-3; 73-7; 80-2

(nā-m. +ım) 68-2

(nā-m. +ımdın) 39-7

(nā-m. +larnı) 26-6

min- : binmek

m. -di 34-4

miġ : bin sayısı

m. 38-6

mīr (F.) : baş, kumandan

m. 19-1

mīrzā (F.) : asalet ünvanı, bey

m. vü bék 79-2

misāfir (A.) : misafir

(ol m.) 10-7

mişkāl (A.) : bir ağırlık ölçüsü (46 desigram)

- m. ile 59-5
- miskīn (A.)** : zavallı, miskin
m. 22-7; 50-1; 55-7; 66-6; 75-7
m. +large 18-5
- mizāc (A.)** : huy, tabiat
(nāzik-m.) 69-2
- mū (F.)** : saç
m. 16-2
- mūcib (A.)** : gereklilik
m. -i sevdā (A.) “sevginin gerekliliği”
m. -i sevdām 77-3
- muğannī (A.)** : şarkıcı
m. 50-6
- muğ-beçe (F.)** : meyhaneci çırağı
m. 77-6
- muḥabbet (maḥabbet A.)**: muhabbet
m. 15-7
(mihir ü m.) 18-7; 70-4
- muḥāl (A.)** : mümkün olmayan
m. 4-3
- muḥibb (A.)** : seven
m. 8-8
- munça** : böyle çok, bu kadar fazla
m. 3-5; 6-6; 35-3; 37-5; 40-1; 53-3
- mundak** : böyle, böylece

m. 8-9; 12-6; 13-3; 23-4; 36-6; 40-6; 41-2, 4; 45-7; 54-1, 7; 63-5; 72-3

mundın : bundan (mu işaret zamiri)

m. 24-4; 50-4, 59-3, 79-4

munı : bunu

m. 30-4

munıng : bunun

m. 24-6

murād (A.) : arzu, istek

m. +1 44-3

muşavver (A.) : resimli

m. eyledi 16-2

muşhaf (A.) : Kur'ân

m. 29-4

m. -1 ruhsār (A.F.) “yüzünün mushafi”

m. -1 ruhsār üze 32-6

mu' tedil (A.) : orta halde bulunan

m. 21-2

mu' tekid (A.) : inanan

m. 64-4

muvāfiq (A.) : uygun

m. 13-1

muẓtarib (A.) : sıkıntısı olan, rahatsız

m. 80-4

m.+mén 54-4; 60-3

mübtelā (A.) : düşkün

m. 78-6

m. +sı 21-1

m. +yı 51-2

m. +sıdur 17-1

müdde'ā (A.) : iddia olunan, dava edilmiş

m. +sıdın 78-5

müdde'ī (A.) : iddia eden, dâvâcı

m. 78-5

mühellik (A.) : helak eden, öldüren

m. veh 78-4

mühlik (A.) : öldürücü

m. 28-5

mühlet :

m. bérnese 1-3

müjde (F.) : sevinç

m. bér 10-1

m. +yı 75

müjgān (F.) : kirpik

m. 49-7

m. +ım bile 65-1

mülk (A.) : memleket, mülk

m. +i 10-7

mültefit (A.) : iltifat eden

m. 51-3

m. +dür 3-2

mültemes (A.) : iltimaslı

m. 77-2

münfa' il (A.) : gücenen

m. 67-6

mürüvvet (A.) : mertlik, yiğitlik

m. 18-5

müsellem (A.) : teslim edilmiş, doğruluğu kabul edilen

m. 33-6

müselmān (F.) : müslüman

(éy m. +lar) 28-4; 32-6; 65-4; 80-6

nā-müselmān (F.) : müslüman olmayan

n. 45-3

n. +ım 14-5; 27-7; 28-4; 65-4

müşkil (A.) : müşkül, zor, zorluk

m. 3-3; 18-7; 24-4; 28-5; 32-7

m. boldı 38-1

m. +dür 32-7

m. +durur 55-2

müştaş (A.) : özleyen

m. érür 49-1

müşteri (A.) : müşteri

m. 67-2

müyesser (A.) : kolay gelen

m. bolmas 59-7

m. eyledi 76-1

m. yoktur 65-2

müzeyyen (A.): süslenmiş

m. boldı 74-7

N

nā-çār (F.) : çaresiz

n. 75-7

nā-dān (F.) : cahil

n. 22-6; 45-6, 71-6;

(ber-i n. +ıdın) 48-2

(nāşih-i n.) 1-4

(şeyh-i n. +dın) 44-6

(şüh-i n. +ım) 27-6

nā-dānlıg : cahillik

n. +ım 58-3

nā-fermān (F.): emir dinlemez

n. 53-2

nā-geh (F.) : ansızın

n. 16-6; 63-2

nā-gehān (F.) : ansızın

n. 43-3; 50-3; 79-4

nāgme (A.) : nağme

n. -i ' işret (A.) "eğlence nağmesi" 10-4

nā-hōşnūd (F.): hoşa gimeyen, beğenilmeyen

(baht-ı n. +ıdın) 50-2

naḥl (A.) : hurma ağacı

n. 11-2; 25-3

n. +i 45-1

naḳd (A.) : maden, akçe

n. +ini 45-3

n. -i cān “en kıymetli şey” 59-5; 80-5

nā-kes (F.) : cimri, pinti

(gedā-yı n.) 79-2

naḳkaş (A.) : nakış işleyen kimse

n. 16-2

nāle (F.) : inleme, inilti

n. vü efgān 52-3

n. kılmakdur 60-6

n. +dın 60-6

n. +si 14-4; 15-3

n. +sıdın 56-4

nāle-zār (F.) : inleme yeri

n. 19-7; 37-4

nām (F.) : isim, ün , lakap

n. u nişān 39-5

n. u teng 62-7

(bed-n. eyledi) 66-5

(bed-n. +ın it) 80-5

(bī-n. u nişānı) 69-1

(bī-n. u nişānımdın) 39-5

(teng ü n. ile) 62-7

nāme (F.) : mektup

n. -i derd (F.) “dert mektubu”

n. -i derdimni 29-3

nā-mihribān (F.): vefasız, merhametsiz

n. 69-3; 73-7; 80-2

n. +ım 68-2

n. +ımdın 39-7

n. +larını 26-6

nā-müselmān (F.): müslüman olmayan

n. 45-3

n. mu 54-5; 65-4

n. +ım 14-5; 27-7; 28-4

nār (A.) : ateş

n. +ı 59-3

nāşih (A.) : öğüt veren

n. -ı nā-dān “ cahilin öğüdü” 1-4

nāşihā (A.) : öğüt veren

n. 79-9

naşīb (A.) : kısmet, nasip

n. 18-2

n. +ım 2-5; 22-4

naşihat (A.) : öğüt, nasihat

n. 79-9

nā-şād (F.) : hüzünlü, gamlı

n. eyledi 73-2

n. +ıdın 56-7

nā-tüvān (F.) : zayıf,kuvvetsiz

n. 2-2 ;13-5; 21-5; 32-5; 44-5; 55-5; 56-3;63-4; 77-2;80-2

n. boldı 78-2

n. +nıng 50-3

n. +ım 68-6

n. +ı 69-5

n. +ımdın 39-1

n. -sén 25-6

nāvek (F.) : ok

n. +ıng çékkende 65-5

n. -i gam (F.A.) “keder oku” 68-7

nāz (F.) : naz

n. ile 44-7; 52-2;

n. u istiğnā 79-5

n. ét- 11-6

n. +nı 80-7

n. +ıdın 32-3

(n.-ı bī-nihāyetdür) 6-4

(serv-i n. +ım) 57-3

nażar (A.) : bakma, göz atma

n. çün 56-2

n. kılmak 28-6

(saldıın n.) 9-6

n. +da 62-5

n. +dın 58-2

nāzık-mizāc(F.A.): nazik tabiatlı

n. 69-2

naẓm (A.) : dizme, sıraya koyma

n. +ırŋa 14-7

ne : ne, niye, hangi,nasıl krş. né

n. 4-6; 9-5; 15-4; 20-5,6; 26-7; 29-4; 42-2; 50-4

(her n. kim)11-3

nedāmet (A.) : pişmanlık

n. 38-4

nefes (A.) : soluk

(bir n.) 80-1

(her n.) 54-3

nergis (F.): mec. güzelin gözü

n. 8-3

nesl (A.) : nesil

n. -i ādem (A.) “Adem’in nesli” 33-2

nev´ (A.) : cins, çeşit

n. 11-7; 12-3;16-3;18-5; 29-1; 38-7; 61-6; 53-1

n. kim 28-5

n. +i 8-1

nevā (F.) : ses, sada

n. +yı 50-6; 51-5

- n. +sı 21-7
- Nevāyī (K.A.)** : Ali Şir Nevāyī
N. 79-9;
(éy N.) 80-7
- nev-bahār (F.)** : ilkbahar
n. 40-4; 51-5
n. +ım 39-6
n. +ı 60-2
- nevmīd (F.)** : ümitsiz
n. 48-1
- nev-res (F.)** : yeni yetişen, yeni biten
n. 11-2
- nezāket (A.)** : zariflik
n. içre 11-2
- nezāre (A.)** : bakma, seyir
n. kııl- 13-2,7
- nezzāre (A.)** : seyirci
n. +si 72-3
- né** : ne, krş. ne
n. 3-1,1; 4-2,7; 5-1,3,4; 6-1,4;7-7;8-2,3,9;10-3;11-7;13-7;15-3,4,5;18-2,5;19-7;21-3,6;22-6;24-4,6,6; 29-7;30-3,4,7;33-3;34-4;35-1,6; 37-4,6,7;40-5;43-4;44-4;59-2,3;52-4; 56-1,2;57-5;62-4;64-2,5; 65-3;68-6;71-2,5;72-6;73-4;74-6;75-4,4;76-3;79-5,5,6;80-4,6
n. +ge 41-1; 46-4; 49-6; 64-6; 67-7;
n. +din 19-6; 24-3; 68-1,7

n. +dür 5-2; 73-7; 74-5; 75-6

n. bilge-sén 1-2

n. hōştur 5-1

n. kılay 1-3

néçe : niçe, ne kadar, kaç

n. 3-4, 6; 5-3; 18-1, 3, 4, 6; 26-3, 4, 5; 37-4; 39-3; 40-7; 42-7; 49-4; 61- 6;

70-1, 7; 73-5; 75-6; 78-3

(bir n.) 26-5; 34-8

(her n.) 6-4,7; 15-6; 33-6; 46-5; 55-2,3; 61-4; 66-6; 70-5; 73-7; 78-5; 79-6

n. kim 22-7; 37-6; 70-5

[=38]

néçük : nasıl

n. 16-5; 22-5

n'ét- -(né ét-): ne etmek

n. -ey ! 7-4; 15-6; 27-1; 28-2; 31-6; 79-4

n. -er-mén 52-6

n. -küngdür 33-1

n. -güsidür 59-4

néteng (né teng): şaşılacak şey değil

n. 59-6; 72-7

nevha (A.) : ölüye sesle ağlama

(sürüd-ı n.) 50-6

n'eyle- (< né eyle-): ne yapmak

n. -y ! 27-1

n. -yin ! 1-4; 7-5; 13-1; 29-3; 31-1; 43-2; 59-3; 62-1

- n. -sün ! 13-3
- nifāk (A.)** : iki yüzölçölük, münafıklık
n. 80-6
- nihāl (F.)** : taze fidan, mec. Sevgili
n. 11-2
- nihān (F.)** : saklı, gizli
n. 57-7; 79-8
n. bolmuş 67-4
n. kılmış 52-5
n. +ım 40-3
n. +ımdın 39-4
- niķāb (A.)** : peçe, yüz örtüsü
n. +ın 20-5
- nīl-gūn (F.)** : lacivert
n. 67-7
- nilüfer (F.)** : nilüfer
n. +i 67-3
- nişār (A.)** : saçma, serpme
n. 37-7
- nīş (F.)** : diken
n. eger 43-5
n. érür 43-5
n. +idin 13-6
- nişān (F.)** : nişan, iz
(nām u n.) 39-5

- (nām u n. +ı) 69-1
- (nām u n. +ımdın) 39-5
- n. +ı yok turur 64-2
- n. +ı 5-6; 40-7
- niyāz (F.)** : dua, yalvarma
- n. 7-5
- n. kı1- “ niyaz etmek, yalvarıp yakarmak” 3-4; 6-4;
- (‘acz ü n.) 79-5
- noķşān (A.)** : eksiklik
- n. 4-6
- nūk (F.)** : kuş gagası
- n. 65-1
- nūn (A.)** : Arap alfabesindeki nun “n” harfi
- n. érür 16-5
- nūş (F.)** : tatlı
- n. -ı vaş1 (F.A.) “ulaştırma, birleştirme”
- n. -ı vaş1ıngnı 13-6
- nūş-ħand (F.)** : tatlı gülüşlü
- n. ét- 20-2; 49-4
- nūşīn (F.)** : tatlı, lezzetli
- (mesīħ-enfās u n. -le-p-sén) 49-2
- nūkteyī (A.)** : ince ve zarif söze ait
- n. +dür 26-6

O

ok : sevgilinin gamzesi, ok

o. +ın 25-4; 79-5

o. +ını 22-2

ok : tam, kesin olarak (kuvvetlendirme edatı)

o. 41-7; 42-2

(sén o. sén) 43-4

oku- : okumak

o. -ur 78-7

ol : o

(sıfat)

o. 1-4,6,6,7; 3-1,2,3; 4-3; 5-4,5;7-1,7;8-2,3,7;9-4,6; 10-2,3,5,7;11-

2,2,5,6,7; 12-3;13-4;14-1,5;15-6;16-3;17-1;18-6;19-3;21-3,7;22-

2,4,6,7;23-2,4,5,7;25-1,3; 26-1,3; 27-2,4,6,7; 31-1,2,3,6,7;33-1,3,5,6;34-

1,3,4,5;37-6,7;42-6,43-1,3,7;45-5,5,56;48-3,4;50-3;52-3;53-2,4,5;54-

1,2;56-7;58-3,6;59-2,7;61-7;62-3;64-1,5;66-2,4,6;67-1,3,4;70-1;71-

3,7;73-2,3;75-1,2,3;76-3,4;77-4;78-1,2,2,7;9-2,6;80-2,2,5,5,6,7

(işaret zamiri)

o. 3-1,4; 11-1,3,4,6,7;12-5,7;13-6;16-1,7;20-3,5;21-4;24-2;29-4,6;31-

5,7;32-1;36-2,4;37-4;38-2,3,4,6;39-2,4,7;40-5;43-6;44-1,2;47-6;48-5,6;

50-5;53-6;54-4,6;56-2,3;59-2,4;60-4;67-5;68-1,2,3,4,6,7;69-2;70-7;71-

2;73-7;74-1,3;76-5; 80-3,5

o. +dur 18-3; 43-5; 70-5

olar “onlar”

o. 27-6

anı “onu”

a. 6-7; 7-7; 20-7; 23-6; 30-4;36-6; 45-4,5,7; 52-5; 56-6; 58-6; 59-5; 70-3;
70-6; 73-5; 79-6,8,9

anınđ “onun”

a. 9-4 ;12-1; 13-2; 16-2; 19-6; 21-2,6; 22-4 ;24-3,6; 25-1,2,3,4,5,6; 31-
1,1,2,3,4,5,6,7; 32-1,1,2,3,4,5,6,7; 34-7;35-5; 41-7; 46-6; 48-3;52-4,4; 54-
5; 56-5; 60-5; 64-7; 66-1; 67-7; 74-2; 78-6; 80-3

a. alıda 9-1

a.+dék 63-5

anda “orada”

a. 5-6; 64-2; 69-7; 79-2

a. bol- 5-1

a. oğ 42-2

andın “ondan”

a. 2-6; 5-5; 6-1; 21-3; 23-3; 51-1;57-6; 64-5; 70-1; 70-5

a. eyle- 6-3

a. +dur 29-2

ańça “o kadar, onca”

a. 78-7

ansız “onsuz”

a. 14-6

ol- : olmak

o. -sun ! 12-2

o. -dum 27-4; 32-7; 40-2; 47-2; 60-4; 77-5,6; 78-4;

- o. -dı 30-6; 36-1; 57-2;79-9
- o. -miş 4-1,1,2,3,4,5,6,7; 55-5; 57-1,1,2,3,4,5,6,7; 67-1;72-7
- o. -up-mén 33-4
- o. -ur 78-7
- o. -ğa-mén 26-4
- o. -ğay 41-6
- o. -ğusıdur 29-1
- o. -sam 17-2; 42-2; 78-3;80-6,7
- o. -sa 20-2; 30-3; 31-6; 32-3; 55-3
- o. -ğaç 29-2
- o. -up 8-4; 68-3
- o. -ğan 26-7; 41-4; 65-5; 74-1
- o. -ma ! 6-6; 59-1
- o. -madı 68-6
- o. -mas 38-7
- o. -may 11-4

oltur- : oturmak

- o. -madım 80-1

ot : ateş

- o. 9-2; 24-3;
- o. ér- 50-3
- o. қа 72-2
- o. +ı 14-6, 14-6, 53-7, 78-3
- o. +ığa 20-5, 40-3
- o. +ıdın 10-5, 27-2, 53-1

otağa : taç
o. 74-3

otluk : ateşli
o. 47-6, 67-2

oyın : oyun
o. boz- 59-6

Ö

öl- : ölmek
ö. -erim 30-2
ö. -er 49-3
ö. -gey 69-5
ö. -sem 28-1; 43-3, 50-4
ö. -se 43-1; 49-3
ö. -gen 51-6
ö. -miş érdim 76-5
ö. -me ! 7-7

öltür- : öldürmek
ö. ! 75-6
ö. -ür-mén 25-1
ö. -ge-sén 78-3
ö. -güm 78-3
ö. -üp 80-7
ö. -mek 5-2

ö. -medi 75-5,6

ölüm : ölüm

ö. 7-6

örte- : yakmak

ö. -di 72-2

ö. -r 3-1; 42-5

ö. -rge 74-2

ö. -mes 14-6

ö. -me ! 47-6

örten- : yanmak

ö. -ip 67-4

ö. -me ! 71-2

ösrük : sarhoş

(ol ö.) 10-5

öt : geçmek, aşmak, öbür dünyaya geçmek

ö. -gil ! 49-5

ö. -ünġ ! 79-9

ö. -ti 80-3

ö. -üptür 42-6

ö. -er-mén 65-6

ö. -senġ 39-4

ö. -geç 9-5

ö. -üp 79-5

ö. -gen mü 53-6

ö. -e alması 30-5

ötker- : geçirmek
ö. -dim 80-3
ö. -di 62-7
ö. -ür 53-6
ö. -se 78-5
ö. -gey 7-3
ö. -e almas 78-5

öy : ev
ö. +idür 47-7

öz : kendi
ö. 4-5;8-1;25-5;31-4;37-3;38-4;42-7;48-1;50-4;64-1;68-2
ö. +in 64-7
ö. +ni 23-2;58-3;79-7
ö. +üm 79-7; 46-3
ö. +i 51-2; 58-7; 71-6; 51-2;
ö. +ini 22-6; 32-3; 78-7
ö. +ümni 46-5
ö. +inġni 33-3
ö. +ünġni 10-6;61-3
ö. +ünġe 69-3
ö. +ümdin 4-2,5
ö. +ige 64-6

özge : başka, diġer
ö. 20-6; 43-7; 70-2; 70-7; 72-2; 78-6
ö. +lerge 69-3;

ö. +lerni 47-6

özgeçe : başkaca, farklı olarak, diğer

ö. 2-1,1, 2, 3, 4, 5, 6,6; 51-3

P

pā-māl (F.) : çiğnenmiş

p. +im 29-6

pārsā (F.) : sofı, dine bağlı

p. 57-1

pāyān (F.) : son, tasavvufta sofinin ulaşacağı birlik alemi

p. +ıda

penāh (F.) : sığınma

p. +ım 41-7

pend (F.) : nasihat

p. +im 15-4

p. bér- 1-4

pend-gū (F.) : nasihat eden

p. 27-5

per (F.) : kanat

p. ü bālım 'kanat ve kol' 29-3

perde (F.) : perde

p. 15-3

perhız (F.) : perhiz

p. 61-1

perī (F.) : peri, cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farz edilen dişilerine verilen ad

p. 1-4; 35-1; 54-3; 67-1; 77-3

(bir p.) 9-1; 71-5

(éy p.) 79-3,5

(her p.) 63-3

(ol p.) 3-2; 10-2; 33-5; 43-7; 53-4; 74-1; 79-6

(ol p. + mén) 12-1;

p. +ğa 47-2

perī-peyker(F.): peri yüzlü, güzel yüzlü

(b. p.) 5-7; 35-2

(éy p.) 1-1

perī-ruhsār(F.): çok güzel

(éy p.) 77-3

perī-ruhsāre (F.): peri yanaklı

(ol p.) 33-3

p. +si 72-7

p. +lerdin 20-6

perīşān (F.) : dağınık, perişan

p. 14-7; 22-1; 30-7; 45-7; 79-1

p. mu 54-3

p. eyle- 22-1; 31-3

perī-veş (F.) : peri gibi, çok güzel

p. 1-6; 17-1; 27-1; 31-1

(bir p.) 37-1

p. +din 63-2

- perrān (F.)** : uçucu
p. eylemiş 22-2
- pervā (F.)** : korku, çekingenlik
p. 3-1; 30-3; 68-4
(bī-p.) 8-1
p. kıılma- 12-6; 19-5
- pervāne (F.)** : ışık etrafında dönen kelebek
p. dék 8-9 ;71-2
p. kıılmasdın 47-6
p. +mén 77-3
- pes (F.)** : öyleyse, şu halde
p. 24-3; 68-6; 73-4; 74-5
- pesend (F.)** : seçme
p. étmiş 20-6
- peşīmān (F.)** : pişman
p. 45-5; 56-1
p. mu 54-6
p. eylese 7-5
p. +lığdın 70-4
- peydā (F.)** : meydanda, açıkta
p. 3-58-5; 35-1; 57-2
- peygām (F.)** : haber
p. +ım 80-5
p. +ın it ! 80-5
- peyker (F)** : yüz

(perī-p.) 1-1; 5-7; 35-2

p. +i 12-4

peymān (F.) : yemin

(‘ ahd ü p.) 2-1; 75-2

peymāne (F.) : şarap bardağı, büyük kadeh

p. +ni 47-3

p. kılmadın 47-3

pinhān (F.) : gizli

p. 10-2

p. boldı 67-4

p. eylese 7-3

pīr (F.) : yaşlı, pır

p. +i 8-7; 42-6; 44-6; 73-6

p. +idin 36-5

p. -i deyr (F.A.) “meyhanenin piri”

(éy -p. i deyr) 77-6

piste (F.) : fıstık

p. vü bādām 62-5

R

Rab (A. Rabb): Allāh

R. 43-7

(yā R.) 7-5; 14-6; 44-3, 5; 48-2; 50-5; 53-1; 54-4, 5; 59-4; 61-6; 62-1

rahm (A.) : acıma, esirgeme, koruma

- r. 3-1
- r. ét- 1-6; 8-3; 13-5; 43-3; 75-5
- r. eylep 44-2
- r. kıl ! 13-5
- (bī-r.) 37-6; 70-7
- rahş (F.)** : gösterişli
- r. +ınınğ 60-1
- rahşān (F.)** : parlak
- r. mu 54-2
- raķīb (A.)** : rakip, rekabet eden
- r. 5-3; 7-5; 13-4; 59-5;75-4
- r. +inğ 13-4
- r. + ininğ 31-4
- rām (F.)** : boyun eğen, itaat eden
- r. eyle- 34-5; 66-1
- ra´ na (A.)** : güzel, hoş
- r. 3-6
- rāstlık** : doğruluk (F. rāst)
- r. 3-3; 41-5
- rāz (F.)** : sır, gizlenen şey
- (r. -i ´ ışkın) 5-5;9-3
- refīķ (A.)** : arkadaş, yoldaş
- (éy r.) 24-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 28-3; 69-6; 80-4,4,4,4, 5
- r. +i 43-2
- reftār (F.)** : gidiş, yürüyüş

(k̄āmet ü r. ile) 58-4

(ol kebk-r. eylemiş) 19-3

r. érür 9-5

(berk-ı r. +ı) 32-5

remm (A.) : onarma

r. 19-7

rence (F.) : sıkıntılı, yaralı

r. 77-7

reng (F.) : renk

r. 65-5

(ğam-r.) 5-2

r. +in 23-1,7

renglik : renkli

(yek-r.) 3-6

resm (A.) : resim, suret

(āyīn ü r.) 79-5

r. +in 80-2

r. +i 18-5

reşk (F.) : kıskanma

r. 67-1

r. ü hicr 78-4

r. +din 78-4

r. +idin 19-6; 38-3; 52-5

revā (F.) : uygun

r. 69-5

revān (F.) : yürüyen
r. 28-7; 34-7; 60-2
r. +ı 69-7
(serv-i r. +ım) 68-1
(serv-i r. +ı) 46-2
(serv-i r. +ımdın) 39-3

rez (F.) : asma
r. 36-5

rızā (A.) : memnunluk
r. +yı 36-5

rīş (F.) : yara
r. ü cān 77-7

rişte (F.) : iplik
r. 77-6
r.-i cān (F.) “can ipliği”
r. +ım 65-1

rūd (F.) : nehir
r. -ı nīl (F.A.) “nil nehri” 67-7

ruḥ (F.) : yanak
(gül-r.) 5-4
(gül-r. +um) 60-2

rūḥ-perver (A.F.):ruh besleyen
(la' l-i r.) 76-5

ruḥsār (F.) : yanak
r. 39-6; 67-2,6

r. ile 58-3
r. üze 61-2
r. u hattı 59-4
(gül- r. +ı bar) 13-2
(lâle-r. +ım) 58-2; 61-2
(perî-r.) 77-3
r. érür 9-2
r. +ım 41-6; 61-2
r. +ıng 7-7
r. +ı 8-9
r. +ıngga 4-5; 6-6
(güne-i r. +ıdın) 55-5
(muşhaf-ı r. üze) 32-6

ruhsâre (F.) : yanak
(perî-r.) 77-3
(perî-r. çün) 33-3
(perî-r. +si) 72-7
(perî-r. +lerdin) 20-6

rüşen (F.) : parlak
r. 40-3; 76-3
r. mü 53-7
r. étti 48-6
r. émes 28-2

rûy (F.) : yüz,, çehre
r. +um 72-3

- r. +1 48-5
- rūz (F.)** : gün
r. 45-2
- rūze (F.)** : oruç
r. 65-7
r. +din 36-1
- rūzgār (F.)** : yel, fırtına
r. étken 79-1
r. +1 62-7
r. +ım 42-4
r. +ımnı 54-7
- rūsvā (F.)** : rezil, itibarsız
r. 35-7; 62-4
(r. vū bed-nām) 80-4
r. bol- 72-1; 77-3
r. bolmasa 5-7
r. +sı 55-6
r. -yı ʿ ālem (F.A.) “çok aşağılık adam” 33-7; 79-7
r. -yı halk (F.A.) “çok aşağılık adam” 35-3
- rūst-e-ḥīz (F.)** : mahşer, kıyamet
r. 54-4

-S-Ş-Ş

- saʿ ādet (A.)** : mutluluk

- s. 66-4
- sā'at (A.)** : saat, vakit, zaman
- (bir s.) 77-1
- (her s.) 78-3
- (ol s.) 7-1
- şa' b (A.)** : güç, zor
- ş. 38-1
- ş. u raḥm 75-5
- ş. érür 32-7
- şabā (A.)** : gün doğusundan esen hafif ve tatlı rüzgâr
- s. 80-5
- şabāḥ (A.)** : sabah
- ş. 7-2
- şabr (A.)** : sabır
- ş. 11-7; 42-1; 45-4;59-6
- ş. u ṭāḳat 26-7
- ş. u cān+ 37-7
- ş. u ĩmān+ 38-5; 73-1
- ş. ét- 8-5; 75-7; 78-6
- ş. kıl ! 1-3
- ş. +dın 78-6
- ş +ım 19-7
- şabūḥī (A.)** : sabah içkisiyle ilgili
- ş. eyle- 57-6; 80-7
- (bir ş) 80-7

- saçıl-** : saçılmak, dağıtılmak
s. -ur 15-7
- şadaka (A.)** : sadaka
ş. +sı 16-3
- şafā (A.)** : saflık, berraklık
ş. +sı 21-1
ş. +yı 36-1
- şafha (A.)** : safha,kısım, görülen hallerin her biri
ş. -i kâfūrī (A.) “berrak kısmı” 11-4
- şāfi (A.)** : temiz, katkısız
(bāde-i ş.) 78-6
- sağın-** : düşünmek, sanmak
s. -ur 71-6
s. -ma ! 77-6
s. -mağıl ! 9-7
- şahrā (A.)** : kır, ova, çöl
ş. +ğa 26-2, 72-7
ş +sı ara 40-7; 69-1
ş. +sıda 4-4
- sākī (A.)** : içki sunan
s. 62-1
s. bolup 57-4
s. olğaç 29-2
- sal-** : bırakmak, göndermek
s. -dı 30-2; 53-2; 75-1; 77-3

s. -mış 54-4
s. -ğay 71-1
s. -sa 77-1
s. -ıp 46-2; 49-5
s. -ğan 9-2
s. -mış érdim 56-6
s. -ma ! 10-6

s. -madım 47-5
s. -madı 66-6
s. -dım nażar “ nazar etmek” 9-6

řalāh (A.) : düzelme, iyileşme
ř. 79-3
(taķvā vü ř.) 55-6

salţanat (A.) : sultanlık
s. +dın78-7

sāmān (F.) : rahatlık, dinçlik
(bī-ser ü s.) 71-5

sarġa : sana
s. 6-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 30-3; 33-6; 40-5; 41-3; 44-3; 49-3

sarāy (F.) : saray
s. 45-6

sarġar- : sararmak
s. -dı 39-6

sarı : taraf, yan, yön, +a doġru
s. 4-7; 10-7; 28-6; 30-7; 31-4; 34-3; 60-4; 61-2

(her biri bir s.+dın) 24-5

(her s.) 20-5; 23-1; 49-2; 64-1; 67-5; 74-1; 77-6; 79-3,5

(her s. +dın) 11-6

(ol s.) 13-4

s. +dın 30-7; 55-3

sarıĝ : sarı

s. 61-2

şarşar (A.) : şiddetli, gürültülü

ş. 73-5

sat- : satmak

s. -sarĝ 59-5

savut- : soĝutmak

s. -ay ! 70-1

şayd (A.) : av

ş. 19-3,3,5; 50-4

ş. +nı 19-4

ş. +ı 19-6

ş. +ıdın 19-5

sāye (F.) : koruma

s. -i dīvār (F.) “duvarın koruması”

s. -i dīvār 58-7

s. -i dīvār érür 9-7

şayyād (A.) : avcı

ş. +ıdın 56-5

sebeb (A.) : sebep

- s. 77-5
(bu s. +din) 55-4; 68-3
(né s. +din) 64-2; 64-5
(ol s. +din) 24-2
- sebū (F.)** : testi
s. 57-1
- sebze (F.)** : yeşillik, sebze
s. 58-5
(gül ü s. birle) 30-6
- secde (A.)** : secde
s. 49-5
s. +ğa 17-6
- sefer (A.)** : yolculuk
s. +din 10-7
- sehī (F.)** : düz, doğru
s. 3-3; 8-9
- sehī-ḳadd (F.A.):** boylu boslu, düzgün endamlı
s. 31-3; 73-3
s. +im 20-1
- sehl (A.)** : kolay
s. érür 55-3
- sekret-** : koşturmak, sıçratmak
s. -se 34-4
s. -ip 8-2
- semen (F.)** : yasemin

(serv ü s.) 72-3

semend (F.) : çevik ve güzel at

s. étmiş 20-3

sincāb (F.) : sincap

(bister-i s.) 53-4

sengīn-dil (F.) : taş yürekli

s. 75-4

ser-be-ser (F.) : baştan başa

s. 38-6

ser-gerdān (F.): sersem, şaşkın

s. 71-2

s. ér- 11-8; 16-3

s. +ıda 80-3

ser-geşte (F.) : sersem, başı dönmüş

s. kıldı 51-7

ser-ḥōş (F.) : sarhoş

s. 7-2; 23-2; 49-5

ser-keş (F.) : inatçı, itaatsiz

s. 11-2

serv (F.) : servi ağacı, mec. servi boylu güzel

s. 61-1

(ol s. +din) 25-3

(s. ü gül+) 4-5, 13-2; 39-3

(s. ü gül-bāğ) 5-4

(s. ü ü ra ' nāsı) 25-1

(s. ile gül) 28-6

(s.ü şimşād) 73-3

(gül ü s. ü semen) 72-3

s. üstide 16-1

s. üzre 16-7

s érür 66-1

s. -i gül “ gül servisi” 80-1

s. -i gül-ruḥ“gül yanaklı servi” 5-4

s. -i gül-ruḥsār “gül yanaklı servi”

s. -i gül-ruḥsārı 13-2

s. -i ḥayret (F.A.) “hayret edilen servi”

s. -i ḥayretdin 58-4

s. -i ḥirāmān “nazla sallanan servi” 45-1

s. -i ḥirāmāndın 44-1

s. -i ḥirāmānım 14-1;28-6; 65-2

s. -i ḳāmet “düzgün boylu servi” 37-7

s. -i ḳāmetler 17-6

s.-i revān “yürüyen servi”

s.-i revānı 46-2

s.-i revānım 68-1

s.-i revānımdın 39-3

(hevā-yı s.ü şimşād) 73-3

servi (F.) : servi, krş. serv

s. 51-2

s. -i nāzım 57-3

(ḳadd-i s. +ning) 21-2

serv-ḳadlıĝ : servi boylu (F.A. serv-ḳad)

s. 58-2

sevdā (F.) : aşk, sevgi, siyahlık

s. 3-1; 35-5

s. +sı 71-5

s. +sını 1-4; 35-1; 46-4

s. +sıda 43-7

s. +sıdur 45-7

(def[°] -i s. +sı) 25-5

(‘ ışḳ-ı s. +sı) 47-2

(mūcib-i s.) 77-3

seyl (A.) : sel

s. +i 56-6; 60-2

s.-i eşḳ “gözyaşu seli”

s.-i eşkimdin 45-4

seyr (A.) : gezme, yürüme

s. 77-6

s. étip 46-2

s. -i deşt (F.) “bozkıru gezme” 6-5

sél- : silmek

s. ! 14-3

sén : sen (şahıs zamiri)

s. 1-1; 1-2; 1-5; 8-5; 13-4; 16-5; 18-2; 25-6; 34-7; 35-1; 37-6; 43-4; 45-

3,6; 46-7; 59-7, 61-3,7; 62-3; 69-4,5; 73-4; 78-5

séniĝ 30-1,1,1,7; 69-5

sénge 38-1

séni 4-5; 15-2; 20-6; 33-4; 51-7; 52-7; 58-4; 69-7

séndin 18-4; 43-5; 45-2; 71-3,4

sénsiz 2-6; 13-7; 60-6

sév- : sevmek

s. -menĝiz ! 26-6

şıdk (A.) : doğruluk

ş. 77-6

şıfat (A.) : hal, keyfiyet

ş. 3-3; 18-7; 30-7

sırr (A.) : gizli tutulan şey

s. +1 74-3

sil- : sararmak

s. -ip 63-6

sipend (F.) : üzerlik tohumu (tütsü olarak kullanılır)

s. étmiş 20-5

sır-āb (F.) : suya kanmış

s. érür 48-4

(la´ l-i s.+ inĝ için) 49-1

sirişk (F.) : göz yaşı

s. ü āhdın 78-2

sitem (F.) : eziyet

(luţf u s.) 41-4

(yüz s.) 76-2

sitem-ger (F.) : haksızlık eden
s. 48-6; 67-3; 76-2

siz : siz (şahıs zamiri)
s. 41-1
s. +ler-siz 1-5

şohbet (A.) : arkadaşlık
ş. 36-5

sonğ : son, sonra
s. 39-1; 75-6

songra : sonra
s. 38-4

sor- : sormak
s. -a 75-5
s. -a alması 30-5
s. -ğalı 60-5
s. -mağ 20-7
s. -ma ! 60-7
s. -mamış 22-7

söz : söz
s. 64-7
(' ışık u s.) 18-1
s. bile 15-2; 27-5;
s. eger 44-3
s. ki 65-3
s. +ge 26-6

s. +üm 75-2
s. +i 12-1; 31-4; 41-3
s. +ige 75-2
s. +idin 6-6
s. +ide 21-4
s. +lerdin 64-7
s. +lerdür 26-7

s. -i hicrân “ayrılık sözü”
s. -i hicrânım 14-6
s. -i nihân “gizli söz”
s. -i nihânım 40-3

sözleş- : söyleşmek, konuşmak
s. -ür 58-7

şubḥ (A.) : sabah
ş. ile 66-4
ş. +ı 80-3
ş. -ı vişāl (A.) “kavuşma sabahı”
ş. -ı vişāliṅg 45-2

sūd (A.) : sevdalar
s. 5-4
(né s.) 21-6; 22-6; 33-3; 56-2
s. émes 72-4
s. étmes 38-4

sultān (A.) : sultan
s. 78-7

- s. kélür 10-7
- s. +ı 78-7
- s. -ı hüsñ (A.) “güzellik sultanı” 22-7
- s. -i fāl (A.) “uğur suresi”
- s. -i fālım 29-4
- şūret (A.)** : görünüş
- ş. 18-3,3
- sūrūd (F.)** : türkü
- s. 12-7
- s.-ı névħa (F.A.) “ağıt” 50-6
- sūsen (A.)** : süsengillerden, süsen çiçeği
- s. 52-6
- suv** : su
- s. érmes 24-3
- sūzāñ (F.)** : yakan, yakıcı
- (giryāñ u s.) 24-3
- sücūd (A.)** : secde etme
- s. 74-4
- sūñbül (F.)** : güzellerin saçı, sūñbül
- s. +in 22-1
- s. +ünğ 45-7
- s. -i zūlf (F.) “saçının sūñbülü, saçının güzelliği”
- s. -i i zūlfi 54-3
- sūr-** : keyif sürmek, sürmek
- s. -se 34-5,7

sürūd (F.) : türkü
s.-1 névha (F.A) “ölüye sesli söylenen ağıt”
s.-1 névha eyler 50-6

sürt- : sürtmek
s. -üp 65-5

Ş

şād (F.) : sevinçli
ş. u hurrem 33-4
ş. u mest 73-2
ş. émes 52-1
ş. étip 77-4

şafak (A.) : şafak
ş. +dın 74-1

şāḥ (F.) : dal
ş.-1 gül (F.) “gül dalı” 23-7

şāl (F.) : şal
ş. +inğdın 77-6

şām (F.) : akşam
(her ş.) 49-6
ş. u hicrān 54-7
ş. eyledi 66-4
ş. +ım 80-3
ş. +1 27-4; 42-4; 65-7

ş. +ını 70-2

ş. +ıdın 10-3; 18-6

ş. -ı hicr (F.A.) “ayrılık akşamı”

(belā-yı ş.-ı hicrān “ayrılık akşamının acısı”) 45-2

ş. +inğde 13-7

şāyed (F.) : eğer

ş. 57-4

şeb-gerd (F.) : gece dolaşan bekçi

ş. +lığ 20-1

şeb-gîr (F.) : gece uyumayan

ş. +i 20-1

şeb-gün (F.) : gece renkli

(ħil' at-ı ş. ara) 54-1

şeb-nem (F.) : çiy

ş. +din 74-7

şehlā (A.) : ela gözlü

ş. yigit 8-3

şehir (F.) : şehir

ş. ara 26-2; 34-1; 54-4

şekîb (F.) : sabır

ş. ü şabr 59-6

şekker (F.) : şeker

ş. -i nāb (F.) “saf şeker”

ş. -i nābınğ 49-4

şekl (A.) : şekil, biçim

(ol ş. ü şemāyilni) 74-3

ş. +ini 16-2

şem´ (A.) : mum

(éy ş.) 6-6

(ol ş.) 71-2

ş. +idin 8-9

ş. -i cemāl (A.) “ yüzünün ışığı”

ş. - i cemāliᅇdin 77-4

ş. -i ᅇalvet (A.) “ halvet ışığı” 18-6

ş. -i ᅇüsn (F.A.) “güzelliğinin ışığı”

ş. -i ᅇüsnüᅇe 77-3

şemāyil (A. şema’il): tavırlar

ş. +ni 74-3

şem´ ī (F.) : bir mum

ş. 76-1

ş. dék 24-3

ş. +ęa 47-6

ş. +din 70-2

ş. -i şebistān (A.F.) “ gece mumu”

ş. -i şebistānım 27-1

ş. --i şebistānım+ęe 14-2

şengref (F.) : zincifre denilen boya

ş. érür 58-5

şerbet (A.) : şerbet

ş. +iᅇdin 18-4

- şererlîğ** : kıvılcımlı (A. şerer)
ş. 74-2
- şerh (A.)** : açıklama
ş. kılmak 22-6
ş. -i ğam (A.) “kederli hal”
ş. -i ğamım 43-2
ş. -i hâl (A.) “halini açıklamak”
ş. -i hâlimni 22-6
- şermende (F.)** : utangaç
ş. 20-1
- şerm-sâr (F.)** : utangaç, mahçup
ş. ét- 79-7
ş. eyler 64-4
ş. +ı 60-5
- şevk (A.)** : arzu, keyif
(bâde vü ş.) 10-5
(izhâr-ı ş.) 21-3
ş. birdim 77-2
ş. +unğ 77-2
ş. +ıdın 27-4; 55-7
- şeydâ (F.)** : divane
ş. +sı 25-2
- şeyh (A.)** : şeyh
ş. 17-6; 55-6
ş. -i mescid (A.) “mescidin şeyhi” 27-7

şî'âr (A.) : işâret, iz

ş. 79-6

ş. étken 79-5

ş. eyler 64-6

ş. olmuş 57-1

şikâyet (A.) : şikayet

ş. 38-2

(cây-ı ş. +dür) 6-3

şimşâd (F.) : şimşir ağacı

(serv ü ş. eyledi) 73-3

ş. +ıdın 56-2

şimşâd-ķadd (F.) : şimşir ağacı gibi , şimşir boylu

ş. 14-1

şîrîn (F.) : tatlı

(éy ş.) 49-2

şîrîn-zebân (F.): tatlı dil

ş. +ım 68-5

şūh (F.) : neşeli, şen

ş. 1-3, 15-6; 19-1; 27-2,6; 37-6; 41-5; 42-7; 66-6; 68-4;80-1

ş. ķılmanġ 6-4

ş. +nı 54-4

ş. +dın 9-4

ş. +ı 73-1

şu' le (A.) : ateş

ş. +sin 10-2

ş. -i dāğ (A.F.) “yaranın ateşi, yaranın acısı”

ş. +ıng 30-2

ş. -i derd (A.) “dert ateşi”

ş. 39-4

şükr (A.) : minnettarlık

ş. kim 16-4; 41-7; 47-4; 56-5; 76-1

T-Ṭ

tā (F.) : ...e kadar, dek, tâ

t. 2-1; 2-2; 5-3; 7-3;9-6; 12-4; 16-2;21-1,7; 32-6; 33-7; 34-2,6; 36-4; 40-1,3,6;43-7; 45-2; 47-5; 50-7;53-4;55-6;56-7;57-7;59-2; 66-4;67-4; 68-5; 70-4; 72-4; 76-2; 77-3; 78-6; 80-2

t. bile 13-4

t. né 29-7 ; 80-4

t. ol 66-2; 68-2

tāb (F.) : güç, kuvvet

t. +ıdın 57-2

t. -ı hūsn (F.) “güzelliğinin gücü”

t. +i 17-5

ṭabīb (A.) : hekim

(éy ṭ.) 2-3; 32-4

ṭabībā (A.) : ey tabib

ṭ. 18-4; 36-3

taḥrīr (A.) : yazma

- t. eyle- 26-7; 58-5
- ṭāḳat (A.)** : güç, kuvvet
- ṭ. 38-3
- (ṣabr u ṭ.) 26-7
- taḳsīr (A.)** : bir işi eksik yapma
- t. 55-3
- t. étmedim 41-2
- taḳvā (A.)** : Allah'tan korkma
- (ṭā'at ü t.) 79-6
- (zühd ü t.) 55-6; 79-3
- talḥ (A.)** : zamk ağacı
- t. bolğay 49-4
- tap-** : bulmak, kazanmak
- t. -saḡ 78-3
- t. -ḳalı 80-2
- t. -mağān 51-2
- t. -masun ! 19-2
- t. -madım 39-5; 46-2,3; 80-4
- t. -mağunğdur 69-3
- t. -may 39-2
- t. -mayın 44-5
- t. -sa zevāl “zeval bulsa” 4-6
- tapıl-** : bulunmak
- t. -ur 15-1
- t. -maḳ 26-5

- t. -madım 40-7
- tart-** : çekmek
- t. -ay ! 42-7
- t. -ar-mén 57-1
- taş** : taş
- t. 37-4
- t. +nınğ 60-1,7
- t. +ın 75-4
- t. +ıdın 67-3
- taşla-** : çıkarmak, dışarı atmak
- t. -dım 72-5
- taya-** : dayamak
- t. -p érdim 79-4
- ṭā'at (A.)** : ibâdet, hizmet
- ṭ ü taḫvā79-6
- ta' bīr (A.)** : ifade, anlatmak
- t. 2-5
- tāc (A.)** : hükümdarların başlarına giydikleri başlık
- t. ile 66-2
- ṭāli (A.)** : nişangahın arkasına düşen ok
- ṭ. 63-4
- ṭama' (A.)** : doymazlık
- ṭ. 50-2; 70-3
- ṭ. eyle- 21-3; 33-2
- ṭ. +ım 30-1

- tamām (A.)** : tamam
t. 65-7
- ta'n (A.)** : sövme, ayıplama
t. 29-7; 79-9
- ta' ne (A.)** : sövme, yerme
t. kıldılar 78-1
- taṅg** : hayret verici, şaşılacak şey
t. yok 20-2
(né t.) 8-3,9; 15-3
t. émes 7-2; 60-3; 75-3; 77-2
t. érmes 42-3
- taṅg** : sabah vakti, sabahın ilk ışıkları
t. atkuça 71-2
- taṅgla-** : aydınlatmak, ışık saçmak
t. ! 11-4
- ṭār (F.)** : karanlık
t. +ı 60-6, 77-6
t. +ını 35-5
- ṭarab (A.)** : şenlik
t. 10-4
(ehl-i ṭ.) 68-5
(cām-ı ṭ.) 7-4
('ıyş u ṭ.) 77-5
- tārāc (F.)** : yağma
t. 45-3

- t. éterler 54-5
- t. kıldıñg 61-3
- tarḥ (A.)** : dağıtma
- t. +ını 45-4; 73-5
- tart-** : çekmek
- t. -ay ! 42-7
- t. -ar -mén 57-1
- ṭavḳ (A.)** : gerdanlık
- t. +ı 16-5
- taẓallüm (A.)** : sızlanma, yakınma
- t. 78-5
- tāze (F.)** : taze
- t. eyle ! 77-4
- tebessüm (A.)** : gülümseme
- t. 16-5
- tecrīd (A.)** : ayırma, bir tarafta tutma
- t. eylegen 43-6
- tedbīr (A.)** : tedbir, tutulacak yol
- t. étip 79-8
- tekellüm (A.)** : konuşma
- t. 21-4
- telḥ (F.)** : acı
- t. 20-2; 68-5
- t. ü bağrım 80-2
- temennā (A.)** : dilek, istek

t. eylesem 17-3
t. bolmasa 5-1
t. +sı 25-1,3
t. -yı vişāl (A.) “kavuşma isteği” 25-3

ten (F.) : ten, beden

t. 9-6; 47-7
t. ara 30-2
t. içre 10-1
t. +im 78-2
t. +imni 20-4; 72-2
t. +imde 17-3; 28-3; 38-6; 79-3

teng (F.) : sıkıntılı

t. ü nām 62-7
(nām u t.) 62-7

terahhüm (A.) : merhamet etme

t. 37-4

terk (A.) : bırakma, terk, vazgeçme

t. 62-7
t. ét- 1-4;6-2;21-1;22-2;26-3;45-5;47-4;56-1;79-3;79-8
t. eyle- 3-4;6-1;24-6;24-7;46-4;56-7
t. -i cünün (A.) “aşktan vazgeçme” 79-9
t. -i ‘ ışk (A.) “aşkı bırakma, aşktan vazgeçme”
t. +ın 26-1
t. -i mihr (A.F.) “sevgiliden vazgeçme, aşkı bırakma” 33-5
t. -i mihr eyle- 2-1

tersā (F.) : Hıristiyan

t. 8-2,7

teskīn (A.) : yatırma

t. +i için 27-3

t. +iğa 27-5; 70-6

teşbīh (A.) : benzetme

t. 58-6

t. eyledim 4-5

teşebbüh (A.) : benzeme

t. 74-4

teşne-leb (F.) : çok susamış

t. 27-4; 49-1; 77-5

tevbe (A.) : tövbe

t. eylep 79-4

t. +mni 79-4

tezerv (F.) : sülün

t. 16-7

tég- : değmek, ulaşmak

t. -mesün 20-5

ték : gibi

t. 54-5

télbe : deli

t. 37-3; 43-7

t. könglüm “ deli gönlüm” 5-5; 9-1;15-4;17-1;20-6; 39-5; 43-7; 45-5; 63-2; 72-7;79-1

- t. +ler d k 58-7
- t. +m n 77-4
- t. +din 12-1
- t. +ler 58-7
- t lber-** : delirmek
- t. -p 39-5; 72-7
- t ng** : denk, eş
- t. bolsa 8-2
- t.  rmes 65-4
- t.  tmenġiz 35-4
- T ngri** : Tanrı, İlah, Allah
- T.  c n 1-6; 36-3; 39-2
- t r** : ter
- t. ara 34-2,3
- t. +din 67-2
- t ri** : deri
- t. +si 7-3
- t Őil-** : delinmek
- t. -ip 35-5
- tıfl (A.)** : k c k  ocuk
- ı.  r r 70-6
- tın-** : konuşmak, tınmak, dinlenmek
- t. -dı 56-1,4
- t. -mayın 59-7
- t. -madıġ 33-7

- tīg (F.)** : kılıç
- t. üzre 38-6,6
- t. üzre t. 37-2
- t. çek- 44-3
- t. +ı 20-4;32-4; 44-5;72-1;79-1
- t. +ınğ 30-2
- t. +ınınğ 17-3; 60-3
- t. +ıdın 77-7
- t. -i müjgān (F.) “kirpiğin kılıcı” 49-7
- t. -i zulm (F.A.) “eziyet kılıcı”
- t. +ünğdin 79-3
- tik** : gibi
- t. 49-3
- tiken** : diken
- t. +ler 15-5; 22-4
- til** : dil, lisan
- t. 4-1
- t. +ge 38-2
- t. +imge 77-2
- tilber-** : delirmek
- t. -ip-mén 3-2
- tile-** : dilemek, istemek
- t. -r-mén 42-2
- t. -p 50-7
- tīre (F.)** : karanlık, kara

t. 18-6;45-2;54-7;76-3

t. bol- 36-2;48-6

t.kılmaklık 77-4

tirgüz- : diriltmek

t. -mek 5-2

tirig : diri, canlı

t. 78-3

tirik : diri, canlı

t. 19-4; 28-5; 76-5

t. -mén 2-1 ; 40-6

tiriklik : dirilik

t. +ni 19-4

tiş : dış

t. 16-5

tofrağ : toprak

t. ile 8-2

t. +ım 8-3; 47-3

t. +ı 59-5

tohm (F. tuhm): tohum

t. +ı 15-7

ton : elbise, esvap

t. ara 67-2

t. birle 67-7

t. mudur 67-1

t. +ı 23-1

- t. +ın 67-7
- tonluk** : giysili
- t. 16-1,7
- toy-** : doymak
- t. -ar mu 52-2
- t. -ğuça 52-2
- t. -ğan 48-1
- tök-** : dökmek
- t. -er 49-6
- t. -se 2-6
- t. -erge 49-7
- tur-** : 1. durmak, bulunmak
- t. -madı 75-2
- t. -mayın 69-7
2. yardımcı fiil, krş. dur-, é-, ér- ir-
- t. -ur 29-3; 55-1; 61-5; 64-2; 69-1; 78-7
- tırfe (A.)** : yeni
- ı. 19-5
- tut-** : tutmak, sunmak, yakalamak
- t. -ay ! 70-5
- t. ! 49-1
- t. -ğil ! 11-8
- t. -unğ ! 57-3
- t. -tum 70-5
- t. -tı 79-4

t. -tu 40-2; 79-4

t. -tılar 79-6

t. -ar 1-2

t. -kay 57-4

t. -kaç 1-7

t. -up 7-4

t. -ğan 11-8

t. -kan 62-3

t. -madım 80-4

t. -madıñg 33-6

t. -mağum 55-2

t. -ma ! 69-5

t. -mañg ! 68-5

t. -mañgız ! 43-3

t. -masa 49-6; 33-6

t. -may 64-3; 65-6

t. -a almasım 30-5

tün : gece, karanlık

t. 18-6

t. ile 34-5

t. +ni 44-4

t. +ge 80-3

t. +din 49-6

t. +i 39-7;80-3

tüş : düş, rüya

t. +de 2-5

tüş- : düşmek, uğramak, rastlamak

t. ! 59-7

t. -tüm 76-2; 79-4

t. -ti 32-6; 59-2; 72-2

t. -miş 24-4

t. -üptür 63-1

t. -se 8-9

t. -keli 71-4

t. -ken 45-7

t. -mesün ! 59-2

t. -memiş 42-6

tüz : doğru

t. érmes 41-5

tüz- : düzenlemek

t. ! 10-4

t. -medim 80-1

U

uc : uç

u. +ı 41-3

uç : uç

u. +ım 11-8

uçra- : uğramak, yakalanmak, karşılaşmak

u. -dım 80-3

- u. -dınġ 36-6
u. -dı 63-2
- ulus** : boy, aşiret, kabile
u. +nınġ 78-1
- unut-** : unutmak
u. -tı 80-2
u. -ķay-mén 65-7
- ur-** : vurmak, ķarpmak
u. -ġalı 27-7
u. -mak 4-1
u. -madı 75-7
- uşbu** : bu, Şu
u. 36-5; 74-2
- ‘ **uşşāk (A.)** : âşıklar
‘ u. 80-5
‘ u. ara 33-7
- uyal-** : utanmak, ķekilmek
u. -ġay 34-4
- uyat** : ayıp, utanķ
u. +dın 74-4
- uyġaġ** : uyanık
u. 48-3
- uyın** : uyku
u. 76-1
- uyķu** : uyku

u. 39-7

u. +dın (uykđ+dın) 57-3

uyu- : uyumak

u. -maslar 52-3; 56-4

Ü

üçün : için

ü. 1-6; 10-4; 27-3; 33-4; 36-3; 39-2; 43-4; 44-3; 49-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7;74-5

(né ü.) 30-7; 40-5;68-6; 71-5; 73-5

üftān (F.) : düşen

ü. ü hīzān (F.) “düşe kalka” 34-7

ülfet (A.) : dosluk, ahbablık

ü. +im bolmuş 4-4

ümīd (F.) : ümit, umma

ü. 60-4

ü. +idin 44-7

ü. -i vişāl (F.A.) “kavuşma ümidi” 4-3

ümīd-vār (F.) : ümitli

ü. olmuş 57-4

ün : ses

ü. +i 51-5

üst : üst

ü. +ide 16-1

üz- : kesmek, koparmak, kırmak, üzmek

ü. -diler 60-4
ü. -mek 55-2
ü. -mek bolmasa 24-4
ü. -meseler 72-4
ü. -e almay 70-3

üze : üzerine, üstüne
ü. 22-1; 32-6; 61-2

üzre : üzere, üzerine
ü. 8-3; 11-4; 16-7; 23-1; 27-6; 37-2, 6; 38-6; 41-3; 64-3; 74-5

V

vā' iz (A.) : dini öğütlerde bulunan
v. 71-6

vācib (A.) : yapılması gerekli
v. eyle ! 49-5

va' de (A.) : söz verme, vaad
v. 23-4; 27-3; 42-5;
v. +si 3-3
v. +siğa 70-1
v. +ler 8-8
v. -i mihr (A.F.) “sevgi sözü” 23-4

vādī (A.) : vadi
v. +side 39-5

vahşet (A.) : yabanilik, korku

- v. +im 4-2; 5-6
- vāki' (A.)** : vuku bulan
v. 55-3
- vaqt (A.)** : zaman
v. +ide 21-4
v. -i ferāgat (A.) "vaz geçme zamanı"
v. +dür 6-1
- vaşf (A.)** : nitelik
v. +ın 71-6
- vaşl (A.)** : ulaşma, kavuşma
v. 40-1; 44-7; 63-5; 78-1
v. ara 52-5
v. için 43-4
v. ile 70-3
v. iste- 4-3
(éy v.) 78-2
(bezm-i v. +ıngdın) 8-6
(bezm-i v. +ıda) 31-2
(ıyd-ı v. +dın) 7-4
(merhem-i v. +ın) 17-3
(nüş-ı v. +ıngnı) 13-6
v. iste- 4-3; 10-6
v. +nıng 13-4
v. +ı 52-7; 70-2
v. +ıngnı 1-3

v. +inġga 42-5

v. +in 48-5

v. +iġa 28-1,5; 75-1; 76-4

v. +ıda 13-1; 29-7; 31-2

v. +ıdın 2-2; 12-7; 50-2; 65-3, 70-3

vaṭan (A.) : yurt

v. 10-7 ; 62-6

vāy (F.) : eyvah, yazık

v. kim 3-2, 22-3; 27-6; 38-5; 71-3; 74-4

vefā (A.) : sözünde durma, bağlılık

v. 4-7; 6-3; 8-4; 15-1; 21-3; 27-3; 33-2,2; 51-1; 70-1,5; 80-2

v. çün 26-2

(bī-v. +dur) 15-2

(bī-v. +lar) 26-1

(bī-v. +lardın) 4-7

(bī-v. +lıġ) 6-2

(mihr ü v.) 23-4

(mihr ü v. +sıdur) 17-1

v. +yı 51-1

v. +dın 42-1

v. +sı 21-3

v. +sıdur 17-1

v. +sıdın 78-1

v. +sız 26-4, 35-4, 56-7, 73-2

v. +sızınġ 70-1

v. +sızıġa 21-3, 23-5;

v. +sızdın 38-2, 38-4

veh (A.) : vah !, yazık ay

v. 1-5; 3-1, 4; 5-1, 7; 6-4; 7-3; 11-8; 18-6; 21-7; 22-6; 23-5; 27-1, 4; 28-2;

33-1; 34-6; 38-3; 40-2; 41-5; 42-5; 48-4; 49-4; 51-1; 52-4; 53-1; 54-6; 57-

3, 5; 58-5; 59-3; 61-6; 65-2; 68-4; 69-5; 71-4; 72-3; 73-1, 2, 7; 75-1; 76-5;

77-5; 78-4; 79-1; 80-3, 4

vehm (A.) : kuruntu, korku

v. 52-1,3

velī (F.) : fakat, ama, velâkin

v. 11-3; 59-4 ; 23-6

velīk (F.) : ama , fakat

v. 79-2

vera' (A.) : haramdan kaçınma

v. 77-6; 79-6; 80-6

virāne (F.) : yıkılmış

v. 47-7

vişāl (A.) : kavuşma, birleşme

v. +inġ 30-5; 77-5; 78-5

v. +inġni 76-1

v. +inġdin 71-3; 76-2; 77-1

(şubh-ı v. +inġ) 45-2

(ümīd-i v. ol-) 4-3

(temennā-yı v.) 25-3

Y

- yā (F.)** : ya, veya, ya da
y. 5-4 ; 34-3 49-6; 52-6;53-1,2,4,5;54-2,7
- yā (A.)** : ey (ünlem)
y. 35-3
y. Rabb 7-5; 14-6; 44-3,5; 48-2; 54-4; 59-4; 61-6; 62-1
- yād (F.)** : anma, hatırlama
y. 46-5
y. éter 50-5
y. eylep 78-2
(cām u y.) 61-5
y. +ı 22-4;77-2
y. +ın 56-3
y. +ıdın 46-5;56-3;73-3
- yağdur-** : yağdırmak
y. -salar 37-2
y. -madı 75-4
- yağşı** : iyi, güzel
y. kim 57-6
y. bolğay 43-4
y. +rak 80-6
- yağşılığ** : güzellik
y. birle 66-5
- yaka** : yaka, taraf

- y. +mğa
- yalğan** : yalan
- y. 3-3; 70-1
- y. mu 53-5
- y. +ım 27-3; 65-3
- y. érür 65-3
- yaman** : kötü, fena, şiddetli
- y. 71-4
- yamanlık** : kötülük
- y. 40-5
- yan** : yan, kenar, taraf
- (bu y.) 11-7
- (her y.) 15-7; 39-3; 47-6; 52-5; 77-7
- (ol y.) 1-6; 11-7; 39-4; 42-6
- y. +ımğa 75-1
- y. +ıda 52-4; 74-5
- y. +ıdın 52-4; 72-4
- yan-** : yanmak
- y. -dı 42-1
- y. 19-3; 20-3; 38-5; 40-2 ; 56-5
- yana** : yine, tekrar, ikinci defa
- y. 5-7; 57-1, 1,2, 3, 4, 5, 6, 7; 60-1,1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 63-2; 64-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,7; 72-7
- yandaş-** : yanaşmak, yaklaşmak
- y. -sa 32-1

yanğı : yeni

y. 2-4; 77-3

yanğılığ : gibi

y. 13-7; 20-6; 35-7; 52-4;

y. boldı 63-3

y. +dur 67-5

yap- : örtmek, kapamak

y. -tı 41-6

y. -kanda 79-2

y. -mağ 20-5

y. -ma ! 49-3

yapuşkan : yapışkan

y.- ın 24-5

yār (F.) : dost, sevgili

y. 3-1; 4-1; 7-6; 18-7; 20-2; 38-1; 40-1; 43-2; 47-4; 50-7; 58-1; 70-7; 71-6; 74-7; 75-5; 79-7

y. ile 58-1

y. u diyār 42-7

y. u ğayr 5-1

y. +nı 47-4, 50-5,7

y. +dın 5-3; 29-7; 38-2; 40-1,6; 55-3;

y. +im 25-2; 42-1; 46-3

y. +i 13-1; 31-5,5; 32-1; 57-7; 66-3

y. +iġa 51-1

y. +idin 53-1; 55-1

- y. +siz 29-1
- yāre** : yara
y. +si 72-1
- yaruş-** : aydınlanmak, ışıklanmak
y. -up érdim 23-6
- yarut-** : aydınlatmak, ışıklandırmak
y. -ay ! 70-2
y. -mas 70-2
- yaş** : yaş, ıslaklık, göz yaşı
y. 49-6
y. +ımınıĝ 27-5
y. +ımdur 10-5;27-2,5
- yaşıl** : yeşil
y. 16-1,7
- yaşur-** : gizlenmek, saklanmak
y. -ay ! 47-1
- yaşurun** : gizli, gizlice
y. 39-4
- yavut-** : yaklaştırmak
y. -may 56-3
- yazğur-** : suçlamak
y. -ma ! 41-3
- yek-renglik** : tek renkli (F. yek-reng)
y. 3-6
- yek-sān (F.)** : birlikte

- y. 45-4
- yé-** : yemek, mec. çekmek
- y. -me ! 25-6; 33-5; 51-7
- y. -mey 23-3
- yél** : yel, rüzgâr
- y. 30-7
- y. +dîn 54-3
- yér** : yer, dünya, zaman
- y. birle 45-4; 73-5
- y. +de 66-4
- y. +ide 58-4
- yét-** : erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek
- y. -ti 16-6
- y. -tim 1-5; 3-4 ; 15-4; 23-3; 62-2; 70-7
- y. -gen mü 53-3
- y. -gey-mén 28-5
- y. -gey 50-4
- y. -key-mén mu, 80-3
- y. -se 36-2; 74-6
- y. -geç 64-4; 65-6
- y. -ip 56-6; 73-5
- y. -gen 36-1
- y. -ken 55-1
- y. -medi 8-2; 73-7
- y. -mes 80-3

y. -mesdin 26-1

y. -e alması 30-5

yétiş- : yetişmek, erişmek, ulaşmak

y. -se 16-6

yétkür- : yetiştirmek, ulaştırmak

y. ! 80-5

y. -di 78-5

y. ge-sén 78-3

y. -se 5-3; 28-1; 29-5

y. -senğ 6-7

y. -ürler érdi 63-3

y. -geç 76-4

y. -medi 75-1

yıgla- : ağlamak

y. -dım 60-2

y. -dı 71-1,7

y. -rım 27-5

y. -r-mén 42-4

y. -r 44-2

y. -sa 8-3

y. -p 65-6; 70-4

y. -larımını 20-2

y. -mas 14-3

yık- : yıkmak

y. -tı 56-6

- y. -ğan 9-7
- yıl** : yıl, sene
(yüz y.) 77-1
y. +lar 31-7
- yırac** : uzak, ırak
y. 40-5;53-2; 71-4; 76-2; 77-1; 80-6
y. +dın 64-4
y. +dur+mén 8-6
y. +rak 71-1
- yigit** : yiğit, genç
y. 1-1; 8-1,8-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9; 79 -1,1,1,1,1,2, 4, 5, 6, 7, 8, 9
- yi-** : yemek
y. -mekge 69-6
- yit-** : ulaşmak, yetmek, yetişmek
y. -tim 48-7
y. -gey 52-4
y. -ken 39-5
y. -mek 26-5
- yok** : yok (cümle içinde kullanımına göre “değil” ve fillerle isim-fiillerde olumsuzluk manası verir.
y. 12-2; 13-4; 20-2; 25-2; 30-3;43-2;62-3; 64-3; 69-4;71-6;72-2;80-3
y. turur 29-3; 55-1; 61-5; 64-2; 69-1; 78-7
y. +tur 37-4;43-1; 52-7; 57-6; 58-2; 65-2;69-2; 78-6
y. érdi 50-2
y. imiş 26-2

y. ise 45-7; 61-7

y. +sa 5-4; 38-2, 52-6; 54-1; 58-5; 67-1; 74-1,7

y. +ıdın 63-4

yol : yol

(yüzüm ü y. +unğ) 30-1

y. körset- 1-6

y. +ğa 59-7

y. +ı 10-6; 20-7; 26-5; 40-6; 71-3; 78-1

y. +ın 27-7

y. +ıda 8-2; 32-5

y. +ında 78-2

yukarı : yukarı

y. 74-4

Yūsuf (K.A.) : Hz. Yusuf

Y. 29-4

yut- : yutmak

y. -ay ! 70-7

y. -ar-mén 62-5

y. -ar 31-7

y. -up 51-6

yüz : 1. yüz, çehre, surat

y. 20-5;67-5;79-3

y. aç- 9-5;77-4

(ğadd ü y. birle) 56-2

(y. ü zülf+) 42-4

y. +ni 7-7;49-3;75-3

y. +üm 30-1;39-6;65-2

y. +i 24-3;39-3;67-2

y. +in 75-3

y. +ünġni 52-2;78-4

y. +in 75-3

y. +ini 27-1;70-5

y. +ige 7-2;20-5;29-2

y. +ide 30-6

y. +idin 20-1; 22-3

y. +lerige 11-1

y. +dür 44-1

2. yüz, satıh, taraf

y. 42-1

yüz : yüz (100)

y. 6-2;9-5; 11-3;11-7;12-3;14-4;16-4;27-1;29-4;36-6;41-4;41-6;47-6;48-5;49-2;49-3;56-5;72-5;74-6;76-2;79-8a,8b,8c;80-3

y. miġ 38-6;79-2

y. yıl 77-1

yüzlen- : yüz çevirmek

y. -se 72-7

y. -ip 26-2

yüzlük : yüz örtüsü, peçe

y. 3-6

Z-Ž-Z

- zāġ (F.)** : karga
z. 66-1
- ža' f (A.)** : zayıflık, güçsüzlük
ž. +dın 43-1; 58-3
ž. +ım 75-5; 78-2
ž. +ıda 60-5
- zāhid (A.)** : çok sofu
(éy z.) 79-4
- zāhidā (F.)** : ey zahit
z. 45-6; 62-4; 73-6
- zāhir (A.)** : parlak
ž. 10-2; 19-3; 30-6; 50-6; 66-4
ž. ol- 67-1; 74-1
- zaḥm (F.)** : yara
z. +ı 32-4
z. +ıġa 44-5
z. +lar 79-3
- zaḥmlıġ** : yaralı
z. 9-4
- zaḥmet (A.)** : sıkıntı, eziyet
z. 2-3; 18-4
- za' if (A.)** : zayıf
z. 28-5; 36-3

z. ü cān 9-6

z. ü nā-tivān 39-1; 68-6

zamān (A.) : zaman, müddet, devir

z. 79-8; 80-1, 2

(bir z.) 64-3

(her z.) 18-3; 29-1; 56-3; 65-6

z. +ı 33-4

zār (F.) : ağlayan, inleyen

z. 44-2; 65-5; 71-7

z. érür 9-1

z. ét- 31-1; 77-1; 79-1,1,

z. eyle- 19-1;19-7

z. u cān 43-1

z. u ḥayrān 24-1

z. u ḥüsn 61-6

z. u ser 11-8

(esīr ü z.) 78-7

(ḥār u z.) 79-6

(nāle-i z.) 37-4

z. +ğa 63-1,4

zarūret (A.) : çaresizlik, muhtaçlık

z. +dın 31-4

zebān (F.) : dil, lisan

z. +ım 68-5

zehr (F.) : zehir, acı

z. 11-5
z. eyler 31-5
z.+idin 20-2
z. -i ğam (F.A.) “kederin acısı” 1-2; 80-2
z. -i hicr (F.A.) “ayrılık acısı” 13-6
z. -i hicrān (F.A.) “ayrılık acısı”
z. + mġ 49-4

zencīr (F.) : zincir

z. kıl ! 77-4

zengār (F.) : bakır parası nevinden göztaşı

z. ile 58-5

zerre (A.) : zerre, ufak parça

z. 23-3

zevāl (A.) : sona erme

(bī-z. olmuş) 4-6

zībā (F.) : süslü

(éy z. yigit) 8-8

zıkr (A.) : anma

z. +i 77-2

zinhār (F.) : sakın !

z. 43-3; 61-4

z. vü z. 37-2

zīver (F.) : süs

z. +i 74-2

ziyān (F.) : zarar

z. 50-4

z. +ı 46-4

zūlm (A.) : zulüm, haksızlık

z. 53-1

z. eyledi 33-6

(bī-bünyād u z.) 78-5

(bī-dād ü z.) 78-5

(cellād u z.) 78-5

(cevr ü z.) 18-5

(dād u z.) 78-5

(derd ü z. +idin) 76-5

z. +unğdın 79-3

zūlmet (A.) : karanlık

z. içre 54-1

z. -i hicrān (A.) “ayrılık acısı” 27-4

zūhd (A.) : kendini ibadete verme

z. 42-6; 60-4; 62-6; 69-7

(ehl-i z.) 61-4

z. ü takvā 55-6; 79-3

z. ü vera^ç 77-6; 79-6; 80-6

z. +üm 27-7

zūlf (F.) : sevgilinin saç

z. +i 30-7; 77-4

z. +in 20-1; 35-4

z. +ünğdın 42-4

zūnnār (A.) : papazların bellerine bađladıkları kuşak

z. 77-6

z. +1 32-6

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Çağatay Türkçesi'nin dönemlerine göre ayrılışında Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı, Klasik Çağatay Türkçesi Dönemi'ne ait bir eserdir. Hem kaleme alındığı zaman hem de dil özellikleri bunu kanıtlar niteliktedir.

2. Hayatı hakkında çok az bilgi bulunan Şâh Mîrzâ Garîbî net olmamakla birlikte XV. yüzyılın sonlarında vefat etmiştir. Çünkü kendisi genç yaşta vefat ettiğinde babası Sultan Hüseyin Baykara ve Ali Şîr Nevaî hayattadır. Ali Şîr Nevaî, *Seb'a-ı Seyyâre adlı eserinde* Mîrzâ Garîbî'nin annesi Hatice Begim için yazdığı şiirinde Mîrzâ Garîbî'yi unutmadığını söylemektedir.

3. Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı'nın nasıl bulunduğu anlatılmış, eserin matbu baskısını yayımlayan Şefika Yarkın'la internet üzerinden görüşülmüş, bugün asıl nüshanın Taşkent'te Babur Halk Encümenliğinde olduğu belirlenmiştir.

4. Çağatay Türkçesi'ne dayalı eserlerin transkripsiyonunda tartışma konusu olan sözcük başındaki é-i'nin yazımı matbu baskıya uygun olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda dizinimizin sıralamasında /é/ ünlüsüne ayrı bir başlıkta yer verdik. Metnimizden yola çıkarak Çağatay Türkçesi döneminde yazılan eserlerin transkripsiyonunda Türkçe sözcüklerle kelime başı (ع) ile yazılan é-i meselesinde ne kesinlikle /é/ yerine /i/ ünlüsünün yazımı ne de tamamen /i/ ünlüsü yerine /é/ ünlüsünün yazımı doğrudur. Klasik dönemin de kendi içerisinde bir geçiş dönemi olduğunu düşünerek /é/ ve /i/ ünlüsünün birlikte yazılabileceğini ancak klasik dönemin /é/ tarafında olduğu düşünülebilir.

5. Türk Dillerinde olduğu gibi Çağatay Türkçesine ait çalışmada Türkçe kelimelerin kök ve eklerine yayılan bir damak uyumu vardır. Eckmann'ın belirttiği gibi Çağatay Türkçesinde damak uyumunu bozan eklerin müstensih hatası olduğunu söylenebilir.

6. Çağatay Türkçesinde “suv” kelimesi ile “su” kelimesinin ikili bir kullanıma sahip olduğunu ve zamanla /b/ sesinin düşerek “su” kelimesinin yerleştiğini, *sub ~ suw > su* şeklinde bir değişim yerine *sub ~ suw > suv > su* şeklinde bir değişim olabilir.

7. Klasik Çağatay Türkçesinde olmayan Kıpçak, Nogay, Kazak Türkçelerinde de kullanılan ikinci tip istek kipi fiil tabanına gelen -ğü /-gü sıfat fiil ekine iyelik eklerinin getirilmesinden sonra *bar* ve *yoğ* sözcüklerinin eklenmesiyle oluşur. Çalışmada ikinci tip istek kipi olarak değerlendirilebilecek bir örnek vardır.

8. Kaynaklarda *+ım kérek (isim+iyelik eki kérek)* yapısıyla karşılaşmadık. Ama (-ma+iyelik eki *kérek*) yapısının gereklilik ifade edebileceği belirtilmiştir. + ım kérek ve -mağ kérek yapısı gereklilik ifade edecek şekilde metinde kullanılmıştır.

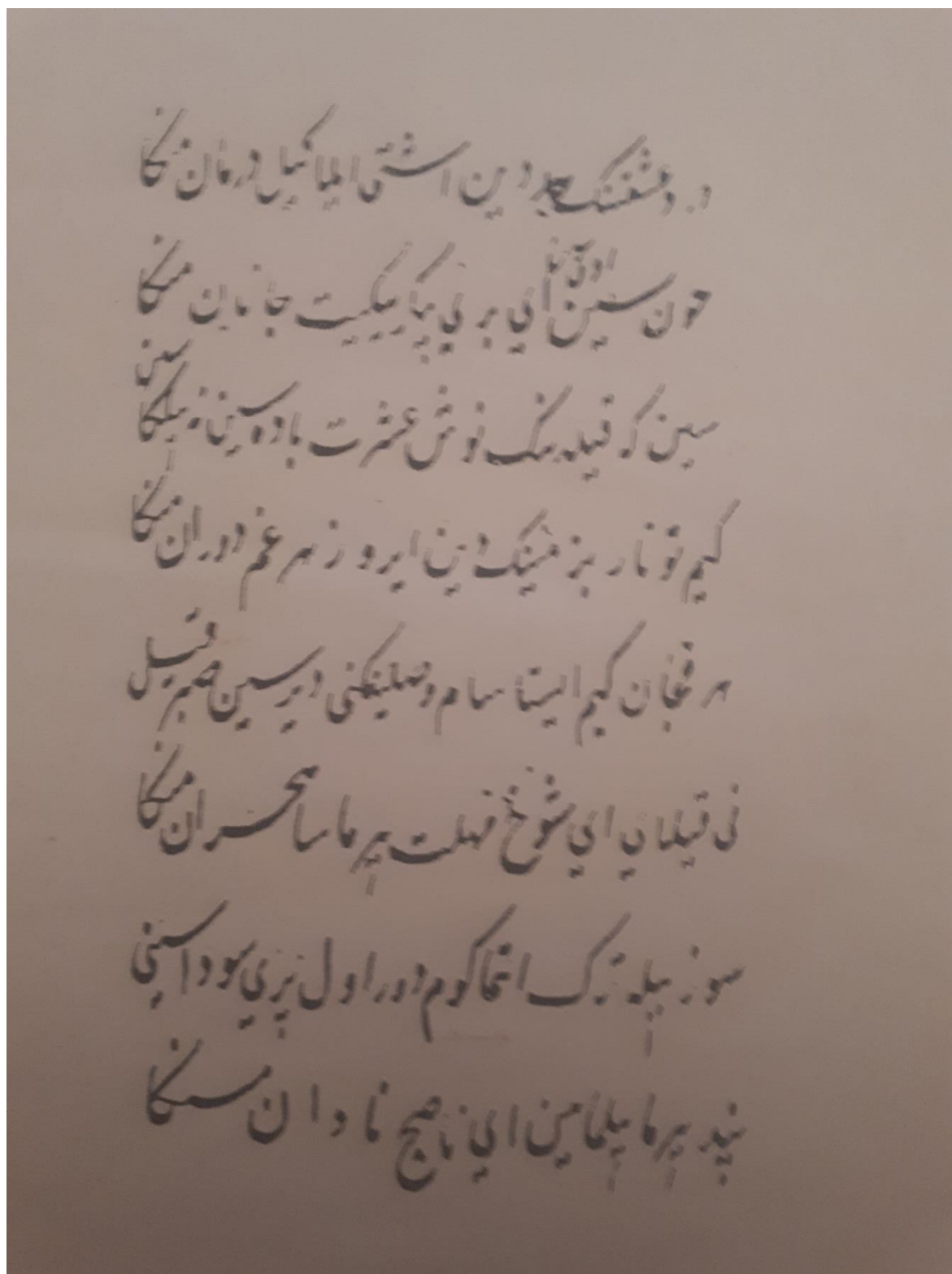
9. Klasik Çağatay Türkçesinin ses ve şekil bilgisine dayalı özellikleri birkaç farklılık dışında örnekleriyle Garîbî Dîvânı'nda vardır. Metnimizde -ğ /-g meselesinde bir tutarlılık vardır. Klasik Çağatay Türkçesine ait bazı eserlerde kelimelerin -ğ /-g'li ve -ğ/-g'siz kullanımları yan yana bulunmaktadır. Çalışmada kelimeler -ğ/-g'li yazılmıştır.

KAYNAKLAR

- Aka, İsmail, (2000). *Timur ve Devleti*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Von Gabain, Annemarie (1988). *Eski Türkçenin Grameri*, Haz. Mehmet AKALIN, Ankara: TDK Yayınları.
- Arat, Reşit Rahmeti (1985), *Baburnâme*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- Aşçı, Ufuk Deniz, (2012). *Mūsā-nâme (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım)*. Konya: Palet Yay.
- Barutçu Sema. (1996). *Alî Şîr Nevâyî, Muhâkemetü'l-Lugateyn, İki Dilin Mukayesesi*. (Birinci Baskı). Ankara: TDK Yay.
- Bodrogligeti, A. J. E. (2001), *A Grammar of Chagatay*. Europa: Lincom Publishers
- Clauson, Sir Gerard . (1972). *An Etymological Dictionary of PreThirteenth-Century Turkish*, United Kingdom: Oxford Publishers
- Demir, Nurettin ve Yılmaz, Emine, (2010). *Türk Dili El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay.
- Devellioğlu, Ferit. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (26. baskı). Ankara: Aydın Kitabevi Yay.
- Eckmann, Janos. (2003). *Çağatayca El Kitabı*, Haz. Günay Karaağaç, Ankara: Akçağ Yay.
- Eckmann, Janos. (2003). *Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*. Haz. Osman Fikri Sertkaya, Ankara: TDK Yay.
- Eckmann, Janos. (1983). *Nehcü'l-Feradis II Metin (Çevriyazı)*, Haz. S. Tezcan, H. Zülfikar, Ankara: TDK Yayınları.
- Eraslan, Kemal. (2001). *Alî-Şîr Nevâyî, Mecâlisü'n-Nefâis II (Çeviri ve Notlar)*. Ankara: TDK Yay.
- Eraslan, Kemal. (1970). “Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 18.
- Eren, Hasan. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Yay.
- Ercilasun, Ahmet Bican. (2019). *Kutadgu Bilig Grameri-Fiil*. Ankara: Akçağ Yay.
- Ercilasun, Ahmet. Bican ve Akkoyunlu, Ziyat (2018). *Dîvânu Lugâti't-Türk (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin)*, (3. baskı). Ankara: TDK Yay.
- İslâm Ansiklopedisi , Kemal Eraslan, 8. cilt, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi Yay., 1993
- İslâm Ansiklopedisi , Fuad Köprülü, 3. cilt, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi Yay., 1988

- Karaağaç, Günay. (1997). *Lutfî Divânı (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. Ankara: TDK Yay., XXII.
- Karasoy, Yakup. (1998). *Şiban Han Dîvânı (İnceleme - Metin - Dizin - Tıpkıbasım)* . Ankara: TDK yay.
- Karasoy, Yakup. (2017). *Satırlı Tercümeli Fıkıh Kitabı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. Ankara: TDK Yay.
- Kocaoğlu, Timur . (2003). “Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é / i Meselesi”. *Türk Kültürü*, 483-484 (7-8), 266-281.
- Korkmaz, Zeynep (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yay.
- Özönder, Sema Barutçu, Alî Şîr Nevâyî, Muhâkemetü'l-Lugateyn, İki Dilin Mukayesesi , (Ankara: TDK Yay. 1996), 175, 210.
- Özmen, Mehmet. (2003). “Gerek, Gerekmek ve Gereklik Çekimi” *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu 2003 Mustafa Canpolat Armağanı*, (Yayımlayanlar: A. Ata, M. Ölmez). Ankara, 177-193.
- Rahimi, Ferhad (2016), “Fethali Kaçar’ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü” Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Sami, Şemseddin . (2004). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Alfa Yay.
- Yarkın, Şefika (2010). *Şâh Garîb Mîrzâ Garîbî Dîvânı*. Kabil: İtisam Basımevi.

1

درد عشقینگ حددین آشتی، ابلایگیل درمان منگا
چون سېن اۇق سېن اې پرى بېكر بېگیت، جانان منگا
سېن كه قیلدینگ نۇش عشرت بادەسین، نې بېلگاسېن
كیم توتار بزمینگدین ایرو زهر غم دوران منگا
هر قچان کیم ایستاسام و صلینگنی، دېرسین: صبر قیل
نې قیلای اې شۇخ، مهلت بېرماسا هجران منگا؟
سۇز بېله ترک اېتماگومدور اول پرى سوداسینی
پند بېرما، نیلایین، اې ناصح نادان منگا
كۇز باقیب حسنیغه، سېن میل ایلاب اې شیدا كۇنگول
جانغه بېتتیم، وه كه سیزلار سیز، بلای جان منگا
اول پریوش چیقتی و بیلمان قایان عزم ایلادی؟
تنگری اوچون، رحم اېتیب یۇل كۇرساتینگ اول یان منگا
اې غریبی، توتقاچ اول مهوش لبالب جام می
لعلین ایلامېن هوس، گۇیا بۇلوتور قان منگا

2

ترک مهر ایلاب اگرچه بۇلدى جانان اۇزگاچا
تا تيريك مېن، قیلماغومدور عهد و ییمان اۇزگاچا
تا جفا ایلاب مېنى محروم قیلدى وصلی دین
ایلادی مېن ناتوان حالینی هجران اۇزگاچا
حالتیمنى انگلامای کۇپ چېکما زحمت، ای طیب
کیم بۇلور عشق اهلی نینگ دردیغه درمان اۇزگاچا
بسکه کون - کوندىن بۇلور حسنونگ یانگی آی دین فزون
کۇرونورسېن هرکون ای خورشید تابان اۇزگاچا
خار هجرانینگ نصیبیم توش دا و خوشحال مېن
کیم بۇلور تعبیر ای گلبرگ خندان اۇزگاچا
اۇزگاچا دردی دورور سېن سیز غریبی جانیده
هر کبچه اندین قیلور هجرینگدا افغان اۇزگاچا

3

يار قيلماس رحم و اورتار عشق ايللا سودا منگا
وه، نې عشقېم كم بۇلور، نې اول قیلور پروا منگا
التفاتین قیلغالی کم، تیلیه ریب مهن، وای کیم
ملنفت دور بارچه ایلگا اول پری، الا منگا
بوصفت کیم وعدەسی یالغان اپکانین انگلادیم
راستلیق مشکل که قیلغالی اول سهی بالا منگا
جانغه یبتتیم عشقینی ترک ایلاگومدور، وه نېچه
مهن انگا قیلسام نیاز، اول قیلغالی استغنا منگا؟
قۇیمانگیز کۇز بیرله کۇنگلومدین اثر، ای اشک و آه
کیم بولار مونچه بلانی قیلدیلا ریبیدا منگا
نېچه بۇلغایسېن ایکی یوزلوك گل رعنا کېی؟
ایلاگیل یکرنگ لیک، ای غنچه رعنا منگا

49

ساقيا، مشتاق ابرورمېن باده نايينگ اوچون
باده توت كيم، تشنه لب مېن، لعل سېرايىنگ اوچون
نې مسيخ انفاس و نۇشين لب سېن، اي شيرين كلام
كيم بېرور هر سارى جان، يوز خسته، عنايىنگ اوچون
اېل اولار دېب يايما يوزنى اي قوياش، نې غم سنگا
يوز مېنينگ تيك اولسا خورشيد جهانتايىنگ اوچون
زهر هجرانىنگ ايچيب مېن، نۇشخند اېت، وه نېچه
كام عيشيم تلخ بۇلغاي، شگر نايىنگ اوچون
خانقه دىن سرخوش اۋتگيل قاشىنگا ساليب گره
سجده واجب ايلا، دىن اهليغه، محرايىنگ اوچون
نېگا انجم دىن تۇكار ياش، يا كييار تون دىن قرا
چرخ ماتم توتماسا هر شام احبايىنگ اوچون؟
قان تۇكارغا كۇزلارنىنگ گر تيغ مژگان چېكسالار
جان فدا قىلغاي غريبي، ايكي قصابىنگ اوچون

50

كويدى مسكين كۈنگلوم و عالم قراردى دويدىدىن
گه عتابىدىن، گهې لطف عتاب آلودىدىن
عاقبت خوشنود بۇلدى و صليدىن محزون كۈنگول
بو طمع هرگز يۇق اپردى بخت ناخشنودىدىن
كېچە اول كوى ايچرا اۋت اپرماس كه چيققان آه اپرور
ناگهان بير ناتوان نينگ جان غم فرسودىدىن
اۋلسام، اپل كۈنگلين قيلوردا صيد انگا موندىن نه غم
اپلگا يېتگاي دېب زبان، كېچماس كيشى اۋز سويدىدىن
يارب، اول كيم قيلدى مقبول آليدا اغيارنى
گاه- گاهې ياد اپتارمو هېچ بو مردودىدىن؟
بسكه غمگين مېن سرود نوحه ايلارمېن گمان
هر نوايې كيم بۇلور ظاهر مغنى عودىدىن
تا غريبى انگلادى قتلغە ماييل يارنى
يار مقصودىن تىلاب، كېچتى بارى مقصودىدىن

60

بیر قراکۆز، باغرى تاش نینگ خاکسارى مېن ينه
کیرسا میدان ایچره رَخشى نینگ غبارى مېن ينه
بیغلادیم چندان که سیلې بۆلدى هر جانب روان
گلرخوم هجریدا ابر نوبهارى مېن ينه
دۆستلار، گر مضطرب مېن بسمل ایتکان قوش کبى
تانگ اېماس کیم، عشق تیغى نینگ فگارى مېن ينه
عاشق اۆلدوم، زهد اهلى مېندین اوزدیلار امید
مېن کیم و اول خیل کیم؟ عشق اهلى سارى مېن ينه
هجر ضعفی دا کپلور هر دم خیالینگ سۇرغالی
بسکه ایلار لطف، آنینگ شرمسارى مېن ينه
نال دېک قد بیرله سېن سیز ناله قیلماقدور ایشیم
نالهدین بزم غمینگ دا چنگ تارى مېن ينه
اې غریبى، آقسا باغرىم قانى کۆزدین، سۇرما کیم
بیر قراکۆز، باغرى تاش نینگ خاکسارى مېن ينه

61

بادەدىن پرەھېز اې سرو گل اندام، ايلامە
بزم ارا ھردم مېنى خونابە آشام ايلامە
لالەرخساريم كېل، آلتون جام دىن گلگون مې ايچ
بو ساريخ رخسار اوزە اشكىمىنى گلغام ايلامە
سېن كە كافر كۆز بيلە تاراج قىلدىنگ عشق و دىن
بادە ايچمان، دېب اۈزونگىنى اهل اسلام ايلامە
توبە مې دىن ايلامە، دېب ھەر نېچە دېسا اهل زھد
ايلامە زىھار، اې سرو گل اندام، ايلامە
جز غم و اندوھ حاصل يۇقتورور دوران ارا
كېل و ايچگىل جام و ياد دور ايام ايلامە
نېچە دېسام بادە ايچماس، ۋە نېتاي؟ يارب بو نوع
عشق اھلين زار و حسن اھلىنى خودكام ايلامە
اې غريبي، جھد قىل كيم بۇلغاي اول آى بادە نۇش
يۇق اېسا، سېن داغى، فكر بادە و جام ايلامە

نېچە يالغان وعدەسىغە اول وفاسىز نىنگ بوتاي؟
چون وفا قىلماس منگا، كۈنگلومنى اندىن ساووتاي
چون ياروتماس وصى شمعيدىن فراقىم شامىنى
مېن داغى بىر اۈزگا آى دىن كۈنگلوم اويىن ياروتاي
وصليدىن گر كېچماسا كۈنگلوم اوزاآلماي طمع
هجر اندوه و بلاسىدىن دېب، آنى قۇرقوتاي
حاليمه يىغلاب پشيمانلىق دىن اېتگومدور فغان
تا بارى مېر و محبت قوشلارنى هور كوتاي
چون وفا هر نېچە كىم كۈز توتتوم اندىن كۇرمادىم
اولى اول دور اېمدى كىم كۇرگاچ يوزىنى كۇز توتاي
نۇش لىلىدىن سۇز ايتورمېن كۈنگول تسكىنى غە
طفل اېرور، دېرمېن چوچوكلوك بىرلە آنى آووتاي
اې غرىبى، جانغە يېتتىم اىستايىن بىر اۈزگا يار
نېچە اول بېرحم جورىدىن دمام قان يوتاي؟

ھجر چېکتیم ایستاگای دېب ألیغه جانان مېنى
بیلما دیم سالغای بیراقراق وصلیدین دوران مېنى
ھر کېچه تانگ أتقوچه پروانه دېک اؤرتانمه کیم
نې عجب کیم ایلادی اول شمع سرگردان مېنى
قانى اول دولت که بار اپردی وصالینگدین منگا؟
واى کیم سېندین اییردی بیر یؤلى ھجران مېنى
عمرلاردور توشکالی سېندین یمان کؤزدېک بیراق
عارضینگه وه، قچان بخت ایلاگای حیران مېنى؟
ای که دېرسېن: "نې اوچون أشفته و دېوانه سېن؟"
بیر پرى سوداسی قیلیمیش بېسر و سامان مېنى
حور و غلمان وصفین ایلاب یار ترکین قیل، دېدی
عقلی یۇق، واعظ اؤزی دېک ساغینور نادان مېنى
ایلادی افغان، بولوت دېک ییغلادی حالمیغه زار
ای غریبی، کؤرگان اول گل ھجریدا گریان مېنى

3 / 79- نوایی غزلیگه مخمس

باردی مجلس دین مہنی بی اختیار اہتکان ییگیت
تبلہ کۈنگلومنی پریشان رۈزگار اہتکان ییگیت
ہم بوزوب، ہم زار اہتیب، ہم بقرار اہتکان ییگیت
وہ، قایان باردی بوزوغ کۈنگلومنی زار اہتکان ییگیت؟
جور تیغی بیرلہ کۈنگلومنی فگار اہتکان ییگیت

دہمانگیز کیم ایلکیدین بزم ایچرہ جام بادہ چپک
چون کہ مہن مہن بیر گدای ناکس، اول میرزا و بیک
چہرہ یاقاندا مہنی دلتنگ ایلاب غنچہ دہک
عارضین آچقاندا کۈنگلومنی آچیب گل - گل، ولہک
کیرپیکی دین اندا یوزمینگ خار - خار اہتکان ییگیت

مېندا بار اېردى صلاح و زهد و تقوى، اې پرى
محنت عشقینگدا مېندىن يوز اوبوردیلار بارى
زخملار کور تیغ ظلمونگدین تىمدا هر سارى
مېن صلاح عاقیت عشقینگدا ترک اېتگان قارى
سېن جفا و جور قتلىمغه شعار اېتگان يىگیت

تایب اېردیم باده دین موندین بورون مېن بېنوا
ناگهان توشتم خرابات ایچرا بیر مجلس ارا
سیندوروب توبه مېنى توتتى مې منگا بیر دلربا
توبه ایلاب اېردیم اې زاهد، نېنای توتتى منگا
لاله گون مې بیر عذارین لاله زار اېتگان يىگیت

عمر اؤتوب، عجز و نیاز اؤقین ائارمېن هر سارى
ایش نیاز و عجز ایله بۇلغای که بارغای ایلگارى
ناز و استغنا قیلیب، مغرور بۇلمه، اې پرى
کېل که نې عجز و نیاز آیین و رسم اېتگان قارى
قالغوسی نې ناز و استغنا شعار اېتگان يىگیت

اول پرى عشقیغه چون بۇلدم اسیر و خوار و زار
عقل و فهم و هوش بیر- بیر توتتى لار مېندین کنار
هر نېچه کیم دانش و زهد و ورع قیلدیم شعار
نېچه کۇنگلوم طاعت و تقوى کیم ایلاب اختیار
جلوه قیلغاچ مست انى بی اختیار اېتگان يىگیت

فارغ اېرديم عشقدين كۈنگلومنى بې غم ايلابان
عافيت اهليغه اۈزنى يار و همدم ايلابان
اېمدى كېلدى عشقنى كۈنگلومغا محرم ايلابان
بيزنى عشق آيينى دا رسواى عالم ايلابان
عافيت اهلى قاشيدا شرمسار اېتكان ييگيت

عشق درديدن چېكيب هر دم كۈنگول آه و فغان
ترك اېتاي دېب آنى، يوز تدبير ايلار هر زمان
انگلا كيم باردور بارى بې فايده، اې خسته جان
عشق تركيدا كه يوز تدبير اېتيب كۈنگلوم نهان
دفعيغه يوز لعب و افسون آشكار اېتكان ييگيت

گر غريبي عاشق اۈلدى، طعن فكرين قيلمابين
پندگۈبا، قيلماغيل هر دم نصيحت، ييلمابين
عافيت اهلى اۈتونگ، عشق اهليغه قاتيلمابين
ناصحا، ترك جنون قيلماس نوايى، كېلمابين
عشق دشتيدا آنى دېوانه وار اېتكان ييگيت

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : GÖK
Uyruğu : TC.
Doğum tarihi ve yeri : 21.06.1984
Medeni hali : EVLİ
Telefon : 05303458618
e-mail : nadim.gok@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Hacı Bayramı Veli Üniversitesi / Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı	2019
Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	2004
Lise	Kars İmam Hatip Lisesi	2000

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2011-	Yıldırım Beyazıt Anadolu İmam Hatip Lisesi/ Ankara	Öğretmen
2007-2011	Akyaka İMKB Anadolu Lisesi/ Kars	Öğretmen

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Kitap okumak, araştırma yapmak, at biniciliği, kayak, yüzme, doğa gezileri, doğal yemekler

